

Å ikke bli ”helt katastrofe”

Alkoholkultur i fadderuka ved Universitetet i Oslo

Kristine Vaadal

Masteroppgave i sosiologi
ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

3.november 2014

Å ikke bli ”helt katastrofe”

Alkoholkultur i fadderuka ved Universitetet i Oslo

Kristine Vaadal

© Kristine Vaadal

2014

Å ikke bli ”helt katastrofe”. Alkoholkultur i fadderuka ved Universitetet i Oslo

Kristine Vaadal

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: OKPrintShop - Oslo

Sammendrag

I Norge har det vært mye bekymring rundt unge voksnes drikkevaner. Ikke minst har «fadderuka», en blanding av faglige og sosiale arrangementer for nye studenter, vært mye fremme i media. Påstanden er at alkohol spiller en for dominerende rolle. I denne oppgaven ønsker jeg å belyse hva som kjennetegner alkoholkulturen i fadderuka ved Universitetet i Oslo med utgangspunkt i tre underspørsmål: (i) På hvilken måte bidrar alkohol til samhold og gruppefølelse i fadderuka? (ii) Hvilke normer og sanksjoner regulerer bruk av alkohol i fadderuka? (iii) Er disse ulike for de kvinnelige og mannlige studentene? Med utgangspunkt i dette vil jeg avslutningsvis drøfte et sentralt spørsmål knyttet til alkoholbruk i fadderuka: Hvor viktig er alkohol i fadderuka?

Datamaterialet består av 30 semi-strukturerte dybdeintervjuer med studenter som deltok på fadderuka ved Universitetet i Oslo, høsten 2013. 15 ble utført av meg selv. I tillegg bygger oppgaven på to uker deltakende observasjon i fadderuka ved Universitetet i Oslo samme semester.

Første analysekapittel viser hvordan fadderuka kan forstås som et innvielsesritual til universitetet. Dette ritualet markerer overgangen til en ny identitet som student. Festene om kvelden oppfattes som ”time out” fra kravene om ansvarlighet og modenhet som følger med rollen som student. Her blir bruken av alkohol et symbol på overgang til en friere atferdsmåte. Studentene oppfatter denne delen av fadderuka som svært viktig for å bli kjent med de andre studentene. Beruselse ved festene gir adgang til et emosjonelt fellesskap. Det å ikke delta er forbundet med en følelse av ensomhet.

Andre analysekapittel tar for seg normene og sanksjonene som knytter seg til alkoholbruk i fadderuka. Riktignok er festene i fadderuka preget av et høyt alkoholinntak, men likevel er normene og grensene for beruset atferd atskillig mer restriktive enn i for eksempel russetiden. Nødvendigheten av å ha kontroll over eget alkoholinntak og beruselse er den sentrale normen. Dette fungerer også som en markør for identitet som voksen og ansvarlig student. Kontrollen gjelder ikke bare inntak av alkohol, men også andre trekk som vanligvis kjennetegner fester. Det handler om å ikke flørte eller ”hooke opp”, ikke dele for mye privat informasjon eller miste kontrollen over kroppen, blant annet gjennom å kaste opp. Fokuset på

kontroll viser hvordan fadderuka har mange trekk som kan minne om alkoholkulturen i arbeidslivet. Også her er det viktig å kontrollere beruselse. Brudd på normene for alkoholbruk i fadderuka er forbundet med frykten for eksklusjon. Feil alkoholbruk kan slik oppleves som en trussel mot aksept og integrasjon.

Tredje analysekapittel viser hvordan normene for alkoholinntak og beruselse er ulike for kvinnelige og mannlige studenter. Kravet om kontroll er enda viktigere for de kvinnelige studentene, fordi beruselse for kvinner knyttes til tap av kontroll over seksualitet og respektabilitet. De kvinnelige studentene forholder seg til dette på to ulike måter. De kan både sies å ”gjøre femininitet” gjennom å ta avstand fra kontrolltap og beruselse, men også å gjøre ”maskulinitet” ved å identifisere seg med en maskulin drikketil og ta avstand fra tradisjonelle krav om kontrollert beruselse for kvinner. Mine data kan imidlertid tyde på at også enkelte gutter søker å ta avstand fra en ukontrollert drikketil ved å identifisere seg med et tradisjonelt feminint drikkemønster. De trekker på den måten symbolske grenser mot tradisjonell maskulint drikkemønster preget av beruselsesorientert alkoholinntak. For alle studentene var alkohol viktig for å skape samhold og fellesskap. De kvinnelige studentene synes derimot å måtte passe enda bedre på og forhindre et kontrolltap enn guttene, fordi beruselse står i motsetning til kjønns spesifikke normer om kvinnelighet. Likevel fører også den generelle normen om kontroll på universitetet til at gutter må ta avstand fra en maskulin drikketil preget av en altfor beruselsesorientert drikking.

Konklusjonen blir at alkohol spiller en viktig rolle i å skape samhold og fellesskap i fadderuka. Likevel er normene som regulerer alkoholinntak strenge. Brudd på dem er forbundet med en opplevd fare for eksklusjon. Alkohol bidrar til samhold og fellesskap, men bare når den inntas på riktig måte. Alkoholkulturen i fadderuka synes derfor å ha likhetstrekk med alkoholbruk ellers i arbeidslivet, og studentene må forholde seg annerledes enn på vanlige fester eller i russetida. Fadderuka fremstår som en kontekst preget av det vi kanskje kan kalle en ”feminin drikketil” på grunn av viktigheten av kontroll. Derfor er kjønnsforskjeller spesielt interessant å studere innenfor denne konteksten, siden kravene kvinner og menn stilles overfor med hensyn til alkohol kanskje er likere enn i andre sammenhenger.

Forord

Å skrive denne oppgaven har uten tvil vært noe av det mest spennende og krevende jeg noen gang har gjort. I likhet med de nye studentenes drikkekultur, kan prosessen best beskrives som et ”kontrollert tap av kontroll”. Jeg har kastet meg ut i potensielt ukomfortable situasjoner over en periode på to uker (notatskriving på do under fester er bare et eksempel), og til tider vært nær å drukne i et hav av litteratur om alkohol. Kontrollen har heldigvis vært sikret gjennom kompetente veiledere, solide informanter og gode samtalepartnere. Tusen hjertelig takk til alle dere som har vært interessert i oppgaven og som har diskutert med meg underveis!

Den aller største takken må jeg rette til dere som lot meg delta på fadderuka deres og senere stilte til intervju. Det har vært morsomme, givende, og interessante samtaler.

Tusen takk til veilederne mine, Heidi Grundetjern og Willy Pedersen. Takk til Heidi for at du alltid har gitt gode og raske tilbakemeldinger og for å ha gitt meg selvtillit i prosessen underveis. Takk til Willy for at du tok meg med på prosjektet ”Binge Norway” og introduserte meg for et spennende tema og forskningsområde. Tusen takk for god veiledning og hjelp underveis. En ekstra takk til Eivind Grip Fjær for ”crash course” i feltarbeid og alkoholforskning ved begynnelsen av prosjektet.

Tusen takk til Hedda og Anders, mine trofaste sidekamerater på lesesalen. Uten dere hadde dette vært mye mindre morsomt og mye mer ensomt. Også en stor takk til Skule for gode samtaler og litteraturtips.

Sist, men ikke minst, takk til mamma, pappa og Magnus som alltid hjelper til og har tro på meg!

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling.....	4
2	Teoretisk utgangspunkt.....	6
2.1	Alkohol og unge.....	6
2.1.1	Overgang og overgangsritualer.....	6
2.1.2	Fester og alkohol.....	7
2.2	Alkohol og kultur.....	9
2.2.1	Alkohol som kulturelt fenomen.....	9
2.2.2	Normer og sanksjoner.....	10
2.2.3	En ny beruselseskultur blant unge.....	11
2.2.4	Risiko og kontroll.....	12
2.2.5	Symbolsk grensedragning og identitetskonstruksjon.....	13
2.3	Alkohol og kjønn.....	15
2.3.1	Alkoholkultur og kjønn.....	15
2.3.2	Å "gjøre kjønn".....	16
2.3.3	Å "krysse kjønn".....	17
3	Data og metode.....	19
3.1	Valg av tilnærming og metode.....	19
3.1.1	Grounded theory.....	19
3.1.2	Deltakende observasjon og intervju.....	20
3.2	Datagenerering.....	21
3.2.1	Rekruttering og utvalg.....	21
3.3	Om deltagende observasjon i fadderuka.....	23
3.3.1	"Skal jeg drikke?" Egen rolle i feltarbeidet.....	23
3.3.2	Studie av en nær kultur.....	24
3.3.3	Mellom innsiden og utsiden.....	26
3.4	Om intervjuene.....	26
3.4.1	Intervjuguiden: Fra ubehag til funn.....	26
3.4.2	Gjennomføringen av intervjuene.....	29
3.5	Analyse.....	30
3.6	Etikk.....	31
4	Alkohol og fellesskap i fadderuka.....	33
4.1	Overgangen til universitetet.....	33
4.1.1	Fadderuka – et innvielsesritual til universitetet?.....	36
4.2	Festene i fadderuka.....	39
4.2.1	Alkohol som markør for overgang.....	40
4.2.2	"Festfellesskapet" i fadderuka.....	42
4.2.3	Ensomheten ved å ikke drikke seg beruset.....	44
4.3	Oppsummering.....	45
5	Alkohol og kontroll i fadderuka.....	47
5.1	Kontroll som ideal i fadderuka.....	47
5.1.1	Grensedragning mot det ukontrollerte.....	49
5.1.2	Alkoholbruk som identitetsmarkør.....	51
5.1.3	Normbrudd og sanksjoner i drikkekulturen.....	54

5.2	Hva er "kontroll" i fadderuka?	59
5.2.1	"Kontrollert tap av kontroll" i fadderuka	61
5.3	Oppsummering	63
6	Alkohol og kjønn i fadderuka	64
6.1	Femininitet og respektabilitet	64
6.1.1	Å være en av gutta	71
6.1.2	Avmaskulinisering av gutta	74
6.2	Hva med gutta?	77
6.3	Oppsummering	79
7	Hvor viktig er alkohol i fadderuka?	80
8	Litteraturliste	83
	Vedlegg / Appendiks	94

1 Innledning

Men det er en sånn der norm at man skal feste, ikke sant? Det er starten på universitetet, det er da du endelig begynner på høyere utdanning og det faglige nivået blir høyere, da skal man av en eller annen merkelig grunn feste.

- Eivind, ny student ved Universitetet i Oslo

Hvert år begynner tusenvis av nye studenter ved ulike utdanningsinstitusjoner i Oslo. Før studiehverdagen begynner skal mange av de nye studentene til å delta på *fadderuka*, en blanding av faglige og sosiale arrangementer som arrangeres for nye studenter ved starten av semesteret (Lie, 2011, s. 14). Eivind setter fingeren på noe mange tar for gitt. Å begynne på høyere utdanning er tilsynelatende naturlig forbundet med festing. I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke denne normen om feste Eivind stiller spørsmål ved - gjennom å belyse hvorfor og hvordan studenter drikker i fadderuka ved Universitetet i Oslo.

Hvorfor forske på fadderuka?

I Norge har unge voksnes drikkevaner vært mye tematisert i media som kilde til bekymring og kritikk. Fokus har ofte vært rettet mot studenter og studenttilværelsen har lenge vært oppfattet som en livsfase forbundet med høyt alkoholinntak (Tefre, Amundsen, Nordlund & Lund, 2007, s.12). Nyere forskning viser også at studenters alkoholkonsum har økt den siste tiden (Tefre et. al, s. 40-41). Økningen synes imidlertid å avspeile en økning i mengden alkohol som inntas ved den enkelte drikkeanledning, snarere enn en økning i antall anledninger hvor alkohol inntas (Tefre et al., 2007, s. 10). I Norge har spesielt fadderuka fått oppmerksomhet i denne sammenhengen fordi alkohol synes å spille en sentral rolle (Lie, 2011, s. 14). Mange av arrangementene i fadderuka er lagt opp som fester hvor man ofte drikker sammen (Lie, 2011, s. 67).

Utviklingen av et drikkemønster preget av et høyere episodisk alkoholinntak og et økt fokus på beruselse har blitt observert blant unge i flere land (Measham & Brain, 2005; Järvinen & Room, 2007). Dette mønsteret har blitt kalt ”binge-drinking” og betegner et beruselsesorientert drikkemønster preget av høyt alkoholinntak per anledning. Mye av forskningen på dette drikkemønsteret stammer fra Storbritannia og USA. Nyere forskning på unges alkoholbruk antyder likevel at dette mønsteret også kan gjøre seg gjeldende i nordiske land (Pedersen & von Soest, 2013, s.591).

Forskning på studenters drikkevaner har ofte fokusert på det bekymringsfulle ved deres drikkekultur. Et drikkemønster preget av høyere episodisk alkoholinntak blant unge er bekymringsverdig fordi det er forbundet med en rekke skader og helsefarer (Wechsler, Davenport, Dowdall, Moeykens & Castillo, 1994). Forskning på studenters drikkevaner og drikkekultur har derfor tatt sikte på forebygging av dette gjennom å moderere studenters alkoholinntak. Spesielt i USA har forskningen vært rettet mot studenter og har hatt fokus på forebyggende arbeid (Tan, 2011). Mindre oppmerksomhet har vært rettet mot alkoholens rolle i å skape et felleskap mellom studentene og på hvilken måte alkohol inngår i studenters sosiale liv. Til tross for de mange skadelige sidene ved høyt alkoholinntak kan det synes som om et høyt inntak av alkohol også oppleves som å ha noen positive sider for unge. Ulike studier har blant annet vist at mange studenter ser på et høyt alkoholinntak som viktig for sosial suksess og at de oppfatter sosiale arrangementer som morsommere hvis disse innebærer inntak av alkohol (Lie, 2011, s. 12; Workman, 2001, s. 442 – 443). Et nyttig utgangspunkt for å forstå fadderukas alkoholkultur kan derfor være at studenter opplever noen gevinster ved et høyt alkoholinntak og at disse er knyttet til sosial suksess og fellesskap. Hvordan vi bruker alkohol skjer i bestemte kontekster og er påvirket av disse. Becker (1953) har påpekt at atferd som virker risikofylt eller avvikende kan fremstå som nyttig og forståelig om den blir situert i sin sosiale kontekst og forstått fra deltakernes eget perspektiv (Becker, 1953 i Johnson, P., 2013). En studie av alkoholkultur i fadderuka bør slik også innebære et fokus på de opplevde positive sidene ved alkoholbruk fra synsvinkelen til studentene. Dette kan bidra til en forståelse av hvorfor studenter drikker som de gjør. Å fokusere på normene og sanksjonene rundt alkoholbruk i fadderuka retter fokuset mot de sosiokulturelle faktorene som påvirker vår individuelle drikkeatferd. Normene og sanksjonene viser de sosiale insentivene og begrensningene vi opplever rundt alkoholbruk (Room 1975, s. 361).

Forskning har vist at normene som knytter seg til alkoholbruk kan være ulike for kvinner og menn. Et høyt alkoholkonsum har tradisjonelt blitt knyttet til menn (Holmila & Raitasalo, 2005). Nyere forskning på unges drikkekultur kan imidlertid tyde på at normene som regulerer alkoholbruk har blitt likere for unge kvinner og menn (Measham & Brain, 2005). En kartlegging av alkoholbruk ved Universitetet i Oslo viste at kvinnelige studenters alkoholkonsum hadde økt mer enn de mannlige studentenes konsum, med en økning på henholdsvis 28 % og 23 % (Tefre et. al. 2007, s.31-32). Det kan derfor være interessant å undersøke hvilke normer og sanksjoner som gjelder for kvinner og menn innenfor rammen av fadderuka.

Mange studier har påpekt hvordan ulike overganger – til utdanning, idrettslag, studentforeninger eller jobber – markeres ved ulike innvielsespraksiser (Henriksen & Sande, 1995, s. 41; Dias & Sá, 2014; Johnson, J., 2011). Fadderuka kan forstås som en innføring ikke bare til universitetet, men også til *drikkekulturen* i studietiden. En undersøkelse av de normene og sanksjonene som knytter seg til alkoholbruk i fadderuka kan bidra til å øke forståelsen av studenters drikkekultur også etter fadderuka. En rekke undersøkelser har vist at studenters oppfatning av normene rundt alkoholbruk har betydning for bruk av alkohol og andre rusmidler (Granfield, 2005, s.281; Perkins, 2007). De har også vist at studenter har en tendens til å oppfatte normene rundt alkoholbruk som mindre strenge enn de faktisk er (Granfield, 2005, s. 282). Dette kan føre til at studenter overvurderer både hvor mye alkohol som inntas i studiemiljøet og hvor ofte. Å undersøke normene og sanksjonene knyttet til alkoholbruk i fadderuka kan i denne sammenhengen bidra til å gi et mer realistisk bilde av alkoholkulturen i fadderuka og kanskje også av studenttilværelsen senere. En slik innsikt kan også være av nytte for studentene selv. Dette vil bidra til å øke forståelse av hva som regulerer bruk av alkohol og hva som regnes som ”rett” og ”gal” måte å drikke på innenfor rammen av fadderuka.

Denne masteroppgaven søker å belyse hva som kjennetegner alkoholkulturen i fadderuka ved Universitetet i Oslo. Unges drikkekultur kan likevel ikke forstås som isolert fra resten av samfunnet. Studier har vist at det er en sammenheng mellom unge og voksnes drikkemønstre geografisk – både i atferd som er akseptert som beruset og drikkemønstre for kjønn. Å søke å forstå unges drikkekultur gir på denne måten også innblikk i de kulturelle praksisene og rammene som finnes i samfunnet og som strukturerer unges drikkekultur (Järvinen & Room, 2007, s.166). Kunnskap og forståelse om alkoholkultur i fadderuka kan derfor bidra til å kaste lys over mer allmenne aspekter ved bruken av alkohol i vårt samfunn.

Hvordan forske på fadderuka?

Forskning på hvordan mennesker i ulike samfunn bruker alkohol kan hovedsakelig deles inn i to tilnærminger. Den antropologiske forskningstradisjonen søker å beskrive hvordan alkohol brukes og hvilken rolle alkoholbruk spiller i ulike kulturer, mens den epidemiologiske tradisjonen beskriver utbredelsen av alkoholbruk og sammenhengen mellom alkoholforbruk og de problemene som følger av forbruket (Horverak & Bye, 2007, s. 15). Min studie ligger nærmere en antropologisk og sosiokulturell tilnærming. Denne tilnærmingen dreier seg om å gi en beskrivelse av hvordan drikking arter seg ved å vektlegge forhold knyttet til hvordan det forventes at man skal drikke og hvordan man skal oppføre seg under rus

(Horverak & Bye, 2007, s. 26). Det har blitt hevdet at undersøkelser som søker å beskrive hvordan alkohol benyttes sosialt og hvilken betydning den tillegges i ulike grupper og situasjoner, kan bidra til å fjerne fokus fra de problematiske sidene ved alkoholbruk (Nesvåg, 2005, s. 79, Room, 1984). I min studie av alkoholkulturen i fadderuka vil et viktig mål være å undersøke ikke bare hvordan alkohol integrerer, men også ekskluderer. Om alkoholbruk har noen sosiale gevinster i fadderuka, gjelder dette for alle? Hva skjer om man bryter normene rundt alkoholinntak og beruselse? Og kan de kvinnelige og mannlige studentene delta på lik linje når det gjelder alkoholbruk i fadderuka?

1.1 Problemstilling

Det overordnede målet i denne oppgaven er å belyse:

Hva kjennetegner alkoholkulturen i fadderuka ved Universitetet i Oslo?

For å besvare dette overordnede spørsmålet har jeg i min analyse valgt å fokusere på tre underspørsmål:

- (i) På hvilken måte bidrar alkohol til å skape samhold og gruppefølelse i fadderuka?
- (ii) Hvilke normer og sanksjoner regulerer inntaket av alkohol i fadderuka?
- (iii) Er normene og sanksjonene ulike for de kvinnelige og mannlige studentene?

Dette vil avslutningsvis utgjøre grunnlaget for en diskusjon rundt følgende spørsmål:

Hvor viktig er alkohol i fadderuka?

De tre underspørsmålene vil bli behandlet kronologisk i analysekapittel 4, 5 og 6. I kapittel 7 vil jeg diskutere funnene fra de tre analysekapitlene opp mot den overordnede problemstillingen og undersøke hvilken betydning alkohol har for det som skjer i løpet av fadderuka.

I kapittel 4 vil jeg først vise hvordan alkohol må forstås i lys av den rollen den spiller på *festene* i fadderuka. Der selve fadderuka kan forstås som et viktig innvielsesritual til universitetet, synes en opplevelse av fellesskap og samhold å være knyttet til festene og arrangementene på kveldstid.

I kapittel 5 flytter jeg fokuset over til de normene og sanksjonene som regulerer alkoholinntak i fadderuka. Alkoholkulturen i fadderuka synes å være preget av et ideal om

kontroll. Jeg vil i dette kapittelet vise hvordan kontroll er nært forbundet med en opplevelse av en ny identitet som student. Likevel er begrepet kontroll sammensatt og jeg vil undersøke hva begrepet ”kontroll” betyr for de nye studentene.

I kapittel 6 ser jeg nærmere på alkohol som en kjønnet praksis. En kontrollert drikkestil fremstår som en markør for respektabilitet for de kvinnelige studentene. Likevel fremstår ikke denne sammenhengen som statisk – både de kvinnelige og mannlige studentene kan sies å ”gjøre kjønn” aktivt i situasjoner i fadderuka. Alkoholbruk og beruselse blir viktige måter å ”gjøre kjønn” på.

2 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapittelet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket jeg trekker på for å forstå alkoholkulturen i fadderuka ved Universitetet i Oslo. Jeg vil presentere det teoretiske rammeverket i tre deler som tilsvarer de tre analysekapitlene.

I første del vil jeg vise hvordan unge har blitt forstått som i en overgangsfase mellom barn og voksen. Ulike studier har vist at fester og alkoholinntak både kan markere overgang til livet som voksen og fellesskapet med jevnaldrende i denne fasen.

Denne delen presenterer ritualteori, både inspirert av van Genneps (1999), teori om overgangsritualer og teori om hva som kjennetegner ritualer i moderne samfunn.

I andre del presenterer jeg teori som knytter seg til alkoholbruk som delvis kulturelt fenomen og som formet av det samfunnet vi lever i. Denne delen gjør rede for en ny ”beruselseskultur” blant unge i moderne samfunn, der alkoholbruk er knyttet til forbruk, risiko og identitetskonstruksjon. I denne delen trekker jeg på Lamonts (1992) konsept om ”symbolske grenser”.

Siste del knytter seg til teori om alkoholbruk som kjønn. Denne delen gjør rede for en forståelse av kjønn som utført i bestemte situasjoner. I denne delen trekker jeg på West og Zimmermans (1987) konsept om ”Doing gender” og Millers (2002) ”Gender crossing”.

2.1 Alkohol og unge

2.1.1 Overgang og overgangsritualer

Forskning på unges alkoholbruk har ofte forstått unge som i en overgangsfase mellom barn og voksen. Denne mellomfasen har blitt forbundet med et høyt alkoholinntak (Crawford & Novak, 2006, s. 195; Banister & Piancentini, 2008, s. 311). Unge er forventet å frigjøre seg fra opprinnelsesfamilien og i større grad definere seg selv gjennom jobb og nye relasjoner (Room & Jarvinen., 2007, s. 17). Alkohol og fester kan spille en viktig rolle i denne overgangsfasen ved å gi mulighet for en utforskning av identitet og nye relasjoner (Beccaria og Sande, 2003; Gundelach & Järvinen, 2006; Demant, 2007; Rolando, Törrönen & Beccaria, 2014, s. 229).

Overganger og endringer i menneskers liv har ofte blitt forstått og markert gjennom ritualer. Den antropologiske tradisjonen innen ritualteori bygger på Arnold van Genneps (1999) studie av *overgangsritualer* (”rites de passage”). Ritualer markerer overganger i

menneskers liv og bidrar til å innlemme nye medlemmer i et fellesskap – som arbeidslag, familie eller organisasjoner (Henriksen & Sande, 1995, s. 41). Van Genneps modell for ritualer er tredelt. I den første fasen blir individet separert fra sitt tidligere fellesskap. I mellomfasen befinner individet seg mellom posisjoner og roller, i en ”liminalfase”. Den siste fasen i ritualet betegner innlemmelsen i samfunnet igjen, denne gangen med en ny posisjon eller status (Henriksen & Sande, 1995, s. 45). Ritualer trekker individer ut av sin tidligere posisjon – og gjennom prøvelser (både farlig og mindre alvorlige) – overføres kunnskap om en ny rolle og tilværelse. Et sentralt trekk ved overgangsritualet er slik at det skal forberede individet på sin nye rolle eller status ved å overføre kunnskap om denne rollen (Turner, 1995, s. 102-103). Ritualer handler slik også om innlemmelse i fellesskap ved å gjøre nye deltakere bevisst normer og verdier som gjelder i fellesskapet (Pedersen, 1990, s. 1488). Bruk av alkohol og beruselse i ritualer kan forstås som en separasjon fra personlig identitet, sosial struktur og sosiale kategorier – og bidrar til å skape en liminal fase av lek (Beccaria & Sande, 2003, s.102). Alkoholbruk i ritualer kan slik markere en avstand fra resten av samfunnet for en periode og understreke at individet går igjennom en forandring eller overgang til en ny fase.

Det har blitt hevdet at moderne, industrialiserte samfunnet i større grad mangler de formelle overgangsritualene knyttet til tradisjon, religion og familien som før markerte overgangen fra barn til voksen (Beccaria & Sande, 2003; Demant & Østergaard, 2007; Northcote, 2006, Pedersen 1994, s.30). Som et resultat har ungdom i økende grad selv skapt sekulariserte ritualer som markerer deres overgang til voksen. Allan Sande (2002) har studert ”russefeiringen” i Norge som et moderne ritual hvor unge selv markerer sin egen overgang til voksenlivet gjennom en tre uker lang periode med fester (s. 292). Det har også blitt foreslått at unge bruker fritid og fritidsaktiviteter til å markere og iscenesette uformelle overgangsritualer – ”kvasi”- *rites de passage* som ved å dra på nattklubber (Northcote, 2006). Også overgangen til universitetet har blitt forstått som et overgangsritual (Silver, 1996) Spesielt ved amerikanske universiteter må nye studenter ofte gå igjennom ulike arrangementer eller ”hazing”-ritualer for å bli medlem av linjer, sportslag eller studentforeninger (Finkel 2002; Keating et. al. 2005; Dias & Sá, 2014).

2.1.2 Fester og alkohol

Det har blitt foreslått at det ikke lenger finnes en tydelig strukturert rolle som ”voksen” i moderne samfunn. Snarere enn å markere overganger, har det blitt hevdet at ritualer for unge

handler om å markere fellesskap og tilhørighet i grupper (Demant & Østergaard, 2007, s.519; Pedersen, 1994). *Fester* kan forstås som moderne, sekulariserte ritualer sentrale for sosialisering i unge voksnes liv (Henriksen & Sande, 1995, s.1). Disse synes å utgjøre en viktig del av den måten unge lever sitt liv på. Alkoholbruk ved fester kan bidra til å skape et rom hvor de unge selv bestemmer og hvor relasjonene mellom deltakerne har potensial for å endres (Demant & Østergaard, 2006, s. 47, 52- 53). Dette har sammenheng med de kulturelle betydningene som tillegges alkohol.

Alkohol og beruselse er forbundet med grenseoverskridelse og frihet. Alkohol kan legitimere en annen type atferd og avvik fra de normene som gjelder i hverdagen (Room & Järvinen, 2007, s.19; Lalander, 1998, s. 36). Tap av hemninger blir oppfattet som en sentral del av å drikke seg beruset . Beruselse kan forklare og også rettferdiggjøre atferd som ellers ville vært upassende eller uvanlig (Room & Järvinen, 2007, s. 19). Fester og alkoholinntak kan forstås i lys av Victor Turners begrepspar ”struktur” og ”anti-struktur”. ”Struktur” representerer samfunnet som et strukturert, differensiert og ofte hierarkisk system av posisjoner – den virkeligheten vi opplever til vanlig. Alkoholbruk ved fester kan forstås som å bidra til å skape en ”anti-struktur” hvor forholdet mellom mennesker er likestilt og preget av mangel på hierarkisk struktur. Den liminale fasen i ritualer kjennetegnes av anti-struktur, og inntak av alkohol kan fungere som et hjelpemiddel til å en slik tilstand av grenseoverskridelse (Turner, 1995, s. 96; Lalander, 1998, s. 37). Liminalfasen i et ritual er preget av en anti-struktur som står i motsetning til hverdagens struktur. Denne er preget av at det er akseptabelt og forventet at man oppfører seg på uvanlige måter og bryter moralske regler (Demant & Østergaard, 2007, s. 518). Det sosiale hierarkiet og det normsystemet som råder i hverdagsvirkeligheten er i større grad satt ut av spill. Denne tilstanden kan preges av en overskridelse av sivilisasjonens kulturmønster gjennom en hyllest av det groteske og det kroppslige (Turner, 1969 i Lalander 1998, s. 37). Alkohol blir slik tillagt noen rituelle funksjoner som bidrar til å skape en endring i forholdet mellom mennesker (Gusfield, 2003). Alkohol bidrar også til å markere overgangen fra arbeid til fritid, fra den offentlige sfæren til den private og fra hverdag til fest. Alkohol er forbundet med det sosiale og har evnen til å løse opp sosiale hierarkier og formalitet, styrke personlige relasjoner og bidra til en beskyttende atmosfære hvor individer kan åpne opp selvet mot andre. Disse rituelle funksjonene av alkoholen bidrar til sammen til å definere alkohol som motsetningen til det alvorlige og pliktbundne arbeidet (Gusfield, 2003, s. 79). Alkoholbruk ved fester kan slik sies å trekke deltagerne ut av sine vanlige relasjoner og erstatte disse med noe radikalt annet. Om en fest er vellykket, kan det oppstå en annen relasjon mellom de som deltar hvor rammene for

hvordan man snakker sammen og oppfører seg sammen endres (Demant & Østergaard, 2006, s. 53).

2.2 Alkohol og kultur

2.2.1 Alkohol som kulturelt fenomen

Til tross for en kjemisk og biologisk effekt, er mye av det vi oppfatter som effekten til alkohol formet av hvilke kulturelle oppfatninger vi har om hva som skjer når vi inntar alkohol (MacAndrew & Edgerton, 1970). Kultur kan forstås som å vise til det meningsfellesskap samhandling mellom mennesker er basert på. I dette ligger de oppfatningene, ideene, normene, følelsene og symbolene som blir delt av mennesker i en gruppe og et samfunn (Martinussen, 2004, s. 9). Hva beruselse innebærer og hvilke handlinger som tillates når man er beruset farges av sosiale normer og kulturell tradisjon (MacAndrew & Edgerton, 1970). Til tross for at de normene som gjelder for atferd under beruselse er mindre hemmende enn de vanlige kravene til atferd, finnes det likevel noen grenser det ikke er akseptert å bryte selv under påvirkning av alkohol. Dette viser til en "within-limits clause" for beruset atferd, ikke all type atferd er tillatt. MacAndrew og Edgerton påpeker dette: "(...) for even the most seemingly disinhibited drunkard there are limits beyond which he will not go" (MacAndrew & Edgerton, 1970, s. 67). Beruselse tillater overskridelse av noen typer grenser, men ikke alle. MacAndrew og Edgerton argumenterte for en forståelse av alkohol som ikke "hemningsoppløsende" (disinhibitory) i seg selv, men at beruset atferd er tillært og at disse tillærte forståelsene skaper normene for hva vi oppfatter som akseptabel og forventet beruset atferd (Abel & Plumridge, 2004, s. 492).

Alkohol er slik nært knyttet til kultur, og hva vi oppfatter som rett og gal, forsvarlig og uforsvarlig. Bruk av alkohol kan slik variere innad kulturer og grupper (Abel & Plumridge, 2004). Antagelser om hva som er akseptabel atferd når man drikker varierer mellom grupper i sosiale nettverk. Man må derfor ha en forståelse av den sosiale konteksten beruset atferd blir utført innenfor (Abel & Plumridge, 2004, s. 499). Hvor mye handlinger og atferd kan bryte med normene for akseptabel atferd er avhengig av hva individuelle grupper ser på som akseptabelt (Abel & Plumridge, 2004, s. 493).

2.2.2 Normer og sanksjoner

Å forstå alkohol og beruselse som delvis kulturelt bestemt retter fokus mot hvilke regler som gjelder for bruk av alkohol og akseptabel atferd som beruset i ulike grupper. En *norm* er en kulturell regel eller forståelse som påvirker atferd og som i ulik grad blir opprettholdt av sanksjoner (Room, 1975, s. 359). Det nyttige ved normkonseptet er at det styrer vår oppmerksomhet mot de sosiokulturelle faktorene – de sosiale insentivene og begrensningene – som påvirker vår individuelle drikkeatferd (Room 1975, s. 361). Normer varierer innad i grupper og samfunn. De forteller oss hva en gruppe eller et samfunn tenker om hvordan man bør oppføre seg og hva som regnes som *passende* og *rett* i ulike situasjoner. Normer gir et mønster av forventninger og koder for atferd. De innebærer slik en viss begrensning på individers handlinger og gjør noen handlingsvalg mer uaktuelle enn andre (Cherrier & Gurrieri, 2012, s. 234). Normer er ikke private, individuelle regler mellom mennesker som handler sammen, men derimot relativt permanente regler delt av grupper av individer som ikke engang trenger å ha møttes. Normer kan slik sies å utgjøre byggeblokkene for en sosial verden eller kulturell enhet (Room, 1975, s. 360).

Brudd på normer er knyttet til sanksjoner. Disse kan både være formelle og alvorlige, men også uformelle og flyktige. Room (1975, s.360) understreker at til tross for at normer er instrumenter for sosial kontroll, så kan normer også oppmuntre til atferd. Dette gjelder selv atferd som kan være frastøtende eller overdreven, som for eksempel et svært høyt alkoholinntak. Til tross for at det meste av atferd følger normer, så er det også ganske vanlig at atferd avviker fra normene. Avvik fra normene kan komme av en feil, uvitenhet eller kan skje ufrivillig ved at individet er unnskyldt fra normen, for eksempel på grunn av sykdom (s. 360). Sykes & Matza (1957) påpekte at normer og verdier sjelden tar form av kategoriske imperativer. De har heller form av retningslinjer for handling som avhenger av tid, sted, personer og omstendigheter. Normsystemer har slik en fleksibilitet og består ikke av et sett regler som er like bindende under alle omstendigheter (Sykes & Matza, 1957, s. 666). Dette innebærer en tanke om at avvik fra de dominerende normene i en viss grad kan forsvares og legitimeres. Dette kan blant annet skje gjennom ulike former for nøytralisering (Sykes & Matza, 1957, s. 667).

Normene for hva som regnes som rett eller gal atferd i grupper kan også være mer eller mindre åpen for forhandling. Noen ganger kan det knytte seg usikkerhet til hvilke normer som skal gjelde og hvilke normbrudd som skal sanksjoneres. Sandberg og Tutenges (2013) påpeker hvordan overskridende handlinger begått i sammenheng med beruselse og

fester kan bli til drikkehistorier (s. 540). Drikkehistorier kan fylle mange sosiale funksjoner (Workman, 2001; Tutenges & Rod, 2009), men kan også være et utgangspunkt for forhandlinger rundt rådende normer og konvensjoner eller en utfordring til den hegemoniske diskursen i samfunnet (Tutenges & Rod, 2009, s. 367, Sheehan & Ridge, 2001, s.24). Drikkehistorier kan vise grensene mellom tillatt og forbudt atferd .De innebærer ofte overskridende handlinger tilknyttet alkoholbruk og kan slik tolkes som en vurdering av normene og reglene som gjelder i hverdagen. Overskridelser viser omfanget av og validiteten til grensene som eksisterer: "Drinking stories are, in other words, highly reflexive acts that assert and deny, bury, and revive the norms by which we live" (Tutenges & Rod, 2009, s. 368). Historier om overskridende handlinger og vurderingen av disse kan slik si mye om de normene som gjelder både i samfunnet i sin helhet og i ulike drikkekulturer.

2.2.3 En ny beruselseskultur blant unge

Forskning på unges alkoholbruk viser at unge har et annet drikkemønster enn før og kan antyde at det har skjedd en endring i unges alkoholkultur og forhold til alkohol. Undersøkelser fra ulike land tyder på at unge i dag drikker mer og med et tydeligere fokus på beruselse enn tidligere generasjoner (Room & Järvinen, 2007, s. 4). Som nevnt innledningsvis speiler økningen i alkoholinntak blant norske studenter en økning i mengden alkohol som konsumeres per gang. Dette er et mønster som også har blitt påpekt i Storbritannia og har blitt omtalt som "binge drinking" (Measham & Brain, 2005, s. 266). Endringene i alkoholemønstret til unge kan ses i sammenheng med en bredere holdningsendring for hva som regnes som kulturelt akseptabel og ønsket grad av beruselse blant de som drikker (Measham & Brain, 2005, 268-269). Det har blitt hevdet at unges alkoholkonsum må forstås i lys av en ny beruselseskultur ("culture of intoxication"). Målet synes for unge å ikke bare drikke alkohol for å feste, men å drikke nok til å bli beruset. Norge er et av de nordiske landene som sammen med blant annet Storbritannia og Irland blir sett på som land preget av en "binge drinking". Drikkestilen og drikkemønsteret i Norge kan minne om utviklingen av den nye beruselseskulturen som har blitt påpekt i andre europeiske land (Pedersen & von Soest, 2013, s.591).

Measham og Brain (2005, s.275) knytter denne endringen til fremveksten av det postindustrielle forbrukersamfunnet og en forbrukskultur der bruk av alkohol og rusmidler må forstås i lys av forbrukeres søken etter en "time-out" og som en identitetsmarkør. Fremveksten av forbrukersamfunnet er forbundet med et mer fragmentert og individualisert samfunn hvor kollektive kilder til identitet i økende grad forsvinner og erstattes med

identiteter tilknyttet marked og forbruk. Measham og Brain (2005, s. 266) hevder at endringen i holdninger til og bruk av alkohol må forstås i lys av endringer knyttet til bruk av ulovlige rusmidler. Bruk av alkohol blant unge må forstås i lys av en større villighet til å eksperimentere med endrede beruselsesformer som en del av unges fritidskultur. Denne nye beruselseskulturen kan sies å ha oppstått på 1990-tallet. Forskning fra ulike land viser en økning i bruk av både lovlige og ulovlige rusmidler blant unge i denne perioden (Room & Järvinen, 2007, s. 5). Measham og Brain påpeker at beruselsen likevel ikke er fullstendig ukontrollert og uten begrensninger. Konseptet ”kontrollert tap av kontroll” (”controlled loss of control”) synes å bedre beskrive hvordan unge gjennom en hedonistisk, men begrenset, drikketilpasser sitt inntak. Dette blir også påpekt av Szmigin et al. (2007) i begrepet ”calculated hedonism”. Dette gjør at unge kan oppleve en ”time out” fra hverdagen og erfare gledene forbundet med beruselse uten de medfølgende farene og risikoene. I hvilken grad inntaket forblir begrenset og kontrollert må forstås i lys av hvilken kontekst det foregår innenfor. Det er slik forbundet med kjønn, etnisitet, alder og sosioøkonomisk klasse (Measham og Brain, 2005, s. 274).

2.2.4 Risiko og kontroll

Utviklingen av en ny beruselseskultur kan også være forbundet med en endring i oppfatningen av risiko og hvordan risiko skal håndteres (Room & Järvinen, 2007, s. 8). Grensene mellom hva som anses som farlig/trygt, passende/upassende atferd oppfattes som i større grad oppe til diskusjon og som mindre tydelig definert. Dette innebærer at risiko blir sett på som et integrert del av hverdagslivet og en del av livet mennesker skal lære å håndtere og planlegge (Room & Järvinen, 2007, s. 8). Kontroll har blitt flyttet fra eksterne kilder – samfunn, tradisjon, ulike autoriteter – til faktorer i individet selv. På samme tid har forbrukssfæren blitt mer sentral og ofte sett på som å spille en viktig rolle i individers utvikling av identitet. Forbruksrisiko, blant annet gjennom inntak av alkohol og rusmidler, kan forstås som en del av det individuelle prosjektene om å skape en identitet. Dette speiles i hvordan fokuset i både forskning og den offentlige debatten har fått et mer refleksivt preg. Snarere enn å trekke grensen mellom bruk og ikke-bruk, trekkes nå en viktig linje mellom ”kontroll” og ”manglende kontroll” (Room & Järvinen, 2007, s. 8). Håndteringen av beruselse kan slik også forstås om en håndtering av risiko og som en del av det individuelle prosjektet om å skape en egen identitet. Forskning fra Danmark har også vist hvordan foreldre oppfatter en ”prøve og feile” periode med alkoholinntak som nødvendig for å lære

seg å drikke alkohol for unge. Dette viser hvordan å lære seg å håndtere beruselse blir sett på som individets ansvar (Järvinen & Østergaard, 2008, s. 21). Risikohåndtering blir slik individets eget ansvar og *selvkontroll* blir sentralt for hvordan den individuelle subjektiviteten blir konstruert og oppfattet på dette tidspunktet i historien (Lindsay, 2009; Room, 1985). I følge nyere debatter innenfor samfunnsvitenskapen befinner vi oss i en tid hvor gamle strukturer som tradisjon, klasse og kjønn i økende grad forsvinner til fordel for et krav om selvstyre og nye muligheter for utfoldelse av selvet. Som refleksive individer er vi tvunget til å være frie og ta konstante valg for å minimere risiko og optimalisere vår egen helse og velvære (Beck, 1992, Rose, 2007 i Lindsay 2009, s. 371). Alkohol har i det moderne samfunnet en tvetydig rolle hvor den utgjør en helsemessig trussel for individet og samfunnet. Dette kommer frem i behandling på sykehus, alkoholrelatert vold, sykdommer og avhengighet. Men alkohol har også en sentral rolle i kulturen hvor det er en sosial praksis forbundet med både nytelse og feiring (Lindsay, 2009, s. 371). Innenfor en slik ny beruselseskultur blir *håndteringen* av beruselse sentral for å forstå det tilsynelatende paradokset mellom kravet om selvkontroll og det bevisste tapet av kontroll ved beruselse. ”Kontroll” er slik et kulturelt avhengig konsept og gir kun mening sett i lys av den kulturen vi lever i. ”Kontroll” viser også til skillelinjen mellom skadelig og ufarlig forbruk, der et individ som har mistet kontrollen over forbruket blir sosialt konstruert som en alkoholiker eller avhengig (Room 1985, Järvinen 2003: 228). ”Avhengighet” gjenspeiler de verdiene som går imot hvordan subjektet konstrueres, og kjennetegnes av manglende frihet, autonomi og valg (Reith, 2004, s. 284). Room (1998) påpeker også hvordan ulike former for drikkestiler blir tillagt ulik moralsk verdi der en moderat og kontrollert drikkestil blir sett på som moralsk overlegen. Beruselse og kontrolltap kan slik også bli oppfattet som manglende moralsk styrke og selvkontroll. Slik blir både alkoholbruk og håndtering av beruselse viktige identitetsmarkører i moderne samfunn.

2.2.5 Symbolsk grensedracting og identitetskonstruksjon

Alkohol kan fungere som en viktig identitetsmarkør for unge og kan symbolisere ulike ting avhengig av hvem som benytter det og på hvilken måte (Pedersen, 2006, s. 81; Rolando, Törrönen & Beccaria, 2014, s. 229). Eksperimentering og bruk av ulike rusmidler fungerer som et symbol på at barndommen er over (Pedersen, 2006, s. 25, Järvinen & Room, 2007, s.18) og kan være spesielt viktig for unge i en periode hvor mye endres i livet. Alkohol kan benyttes for å betegne modenhet for unge (Demant & Järvinen, 2006), kjønnsidentitet

(Measham, 2002) og tilhørighet. Som en symbolsk handling er hvem man velger å innta alkohol med eller bli beruset foran være viktige måte å utføre og uttrykke distinksjoner eller fellesskap (Room & Järvinen, 2007, s. 19). Alkohol kan slik forstås som å ha en viktig symbolsk funksjon – for å markere hvem man er, og hvem man vil være lik og ulik.

Identitet forstås her som sosiale konstruksjoner som klassifiserer mennesker som tilhørende i ulike grupper og kategorier (Copes et al., 2008, s. 256). Copes et al. (2008) foreslår en forståelse av identitet som målrettet og utført; identitet blir forhandlet frem i bestemte situasjoner og gjennom samhandling med andre. Identitet forstås som grunnleggende sosial og interaksjonell (Jenkins, 2008, s. 17), et utgangspunkt som er basert i en symbolsk-interaksjonistisk tradisjon. Forståelsen av identitet innen symbolsk interaksjonisme varierer mellom mer strukturelle og prosessuelle oppfatninger (Collinson, 2007, s.9). I denne oppgaven vil jeg vektlegge en forståelse av identitet som er mer fokusert på prosess og interaksjon, i tråd med den siste tradisjonen.

For å forstå hvordan identitet konstrueres i hverdagslivet, er det nyttig med et fokus på de prosessene hvor identitet forhandles frem. Michele Lamonts konsept om ”boundary work” er nyttig i denne sammenhengen for å vise hvordan identitet forhandles frem gjennom de *symbolske grensene* vi trekker opp i vår vurdering av verden. Det Lamont (1992) kaller ”boundary-work” er en del av prosessen hvor vi skaper et selv. Grenser kommer til syne når vi forsøker å definere hvem vi er. Vi trekker kontinuerlige slutninger om hvem vi er, basert på våre likheter og ulikheter fra andre, og skaper indirekte kategoriseringssystemer. Slik blir identitet definert relasjonelt gjennom hvem vi vurderer som like eller ulike oss. Når individer identifiserer seg med en ønskelig sosial kategori, beskriver de ofte sine handlinger ut ifra hva som blir vurdert som positivt vurderte handlinger og holdninger assosiert med medlemmer av denne kategorien (Copes et al. 2008: 256).

Symbolske grenser er konseptuelle distinksjoner vi gjør for å kategorisere objekter, mennesker, praksiser, tid og sted (Lamont, 1992, s. 9). Disse innebærer både inklusjon og eksklusjon – inklusjon av det som er ønskelig og godt, og eksklusjon av det som blir sett på som frastøtende eller urent. De som blir ekskludert av våre grenser er de man ikke vil bli forbundet med og distanserer seg fra (Lamont, 1992, s. 10). Studiet av symbolske grenser kan bidra til forståelsen av hvordan inn – og utgrupper skapes, hva som gir status og hva som bidrar til sosial ulikhet. Å studere symbolske grenser innebærer å undersøke de kriteriene mennesker bruker for å definere og skille mellom mennesker – mellom ”their sort of folks” og ”the sort they don’t much like” (Lamont, 1992, s. 1). For å undersøke disse kriteriene foreslår Lamont å studere de grensene individer trekker opp når de kategoriserer mennesker

og å se på disse symbolske grensene som nøkkelen til de evaluerende distinksjonene vi gjør. Lamont og Molnár (2002) understreker at symbolske grenser er de verktøyene individer og grupper benytter for å kjempe om og å bli enige om definisjoner av virkeligheten (s.168). Symbolske grenser spiller en viktig rolle for oppnåelse av status og monopolisering av ressurser (Lamont og Molnár, 2002, s.168).

Lamont (1992) identifiserte i sin studie tre ulike typer symbolske grenser: moralske, sosioøkonomiske og kulturelle grenser. Moralske grenser er av moralsk karakter hvor sentrale verdier kan være ærlighet, arbeidsetikk, personlig integritet og omsorg for andre. Sosioøkonomiske grenser blir trukket opp på basis av vurderinger om menneskers sosiale posisjon, for eksempel formue, makt eller suksess. Kulturelle grenser er basert på utdanning, intelligens, smak, manerer og kjennskap til høykultur. Slik kan studiet av symbolske grenser si noe om de mentale kartene og ”grensedragningsarbeidet” mennesker benytter seg av og de kriteriene som blir benyttet for å vurdere status (Lamont, 1992, s. 4-5). Et viktig poeng hos Lamont og Molnár (2002) er hvordan symbolske grenser også kan bli til sosiale grenser om det er stor enighet om disse. Slike sosiale grenser skaper ulik tilgang til og fordeling av ressurser og muligheter i samfunnet.

2.3 Alkohol og kjønn

2.3.1 Alkoholkultur og kjønn

I de samfunnene hvor kvinner og menns bruk av alkohol har blitt undersøkt, inntar menn mer alkohol enn kvinner. Menns alkoholbruk er også forbundet med flere sosiale problemer enn kvinners alkoholbruk (Wilsnack, Vogeltanz, Wilsnack & Harris, 2000, s. 252). Selv om dette mønsteret finnes i så mange kulturer at det nesten kan ses på som universelt, varierer størrelsen på disse kjønnsforskjellene mellom ulike samfunn og sosiale kontekster (Holmila & Raitasalo, 2005, s. 1763). Forskning har vist at alkohol i mange kulturer synes å være et av de sterkeste symbolene for kjønnsroller og kjønnsidentitet og at samfunnets normative struktur opprettholder denne tradisjonelle ulikheten (Holmila & Raitasalo, 2005, s. 1767). Å være i stand til å drikke mye og tåle mye alkohol har blitt sett på som viktige elementer ved tradisjonell maskulinitet og forbundet med trekk som risikofylt atferd, fysisk motstandskraft og aggresjon. Høyt alkoholinntak blir derimot ikke sett på som forenelig med akseptabel kvinnelig atferd fordi det er forbundet med seksuell løssluppenhet og defineres som uforenelig med morsrollen (de Visser & McDonnell, 2012, s. 619).

Skeggs (1997) argumenterer for at femininitet i stor grad er forbundet med begrepet ”respektabilitet”, gjennom en historisk prosess hvor en hvit middelklasse-femininitet har blitt definert som idealet. Dette innebærer at den rette typen femininitet ble en egenskap ved middelklassekvinner. Disse kunne bevise at de var respektable gjennom sin atferd og oppførsel. Denne formen for respektabel femininitet ble konstruert i motsetning til arbeiderklassens kvinner som ble kodet som de seksuelle og avvikende ”andre” (Skeggs, 1997, s. 99). Skeggs viser i sin studie av kvinner fra arbeiderklassen i Storbritannia hvordan disse søker å bevise sin respektabilitet gjennom å tilnærme seg denne formen for femininitet, og slik unngå å bli posisjonert som vulgære, avvikende, seksuelle og uten smak (Skeggs, 1997, s. 100). Utseende og atferd ble markører for respektabilitet.

Nyere forskning indikerer likevel at kvinner og menns alkoholbruk blir likere. Det har blitt foreslått at dette er på grunn av ulike endringer i kvinners liv – slik som arbeid utenfor hjemmet, at kvinner i større grad etterlikner mannlige verdier og atferdsmønstre, og har fått en større frihet som individuelle forbrukere (Holmila & Raitasalo, 2005, s. 1767). Selv om kjønnsstereotyper om alkohol og drikkekultur fortsatt eksisterer, finnes det ingen enkle sammenhenger mellom kjønn og alkoholinntak (de Visser & McDonnell, 2012, s. 620). Griffin et al. (2012) hevder at femininitet må forstås som dypt motsetningsfylt for unge kvinner på grunn av en ny beruselseskultur der kvinner deltar på en annen måte en før. I det moderne samfunn sammenflettes en ”hyperseksualisert femininitet” og beruselsesorientert alkoholkultur, noe som bidrar til et helt nytt sett av dilemmaer for unge kvinner knyttet til hva som er akseptabel og forventet alkoholbruk (Griffin, Szmigin, Bengry-Howell, Hackley & Mistral, 2012).

2.3.2 Å ”gjøre kjønn”

West og Zimmerman (1987) argumenterer for en forståelse av kjønn som noe man *gjør* og noe man oppnår – kjønn produseres aktivt av individer gjennom handlinger og hverdagsaktiviteter. Å ”gjøre kjønn” (”doing gender”) innebærer slik at man organiserer sine handlinger og sin atferd i hverdagssituasjoner i lys av de normative oppfatningene om hva som er passende handlinger og atferd for sin kjønnskategori (West & Zimmerman, 1987, s. 127). Plassering i kjønnskategori skjer ved at man utviser de sosialt aksepterte tegnene og handlingene på at man tilhører en av kjønnskategoriene ved at noen former for handling og atferd er slik sett på som enten maskuline eller feminine. Slik er det individer som gjør kjønn, men dette er situerte handlinger som foregår i samspill med reelle eller tenkte andre. Slik kan

det å gjøre kjønn forstås som arbeid som gjøres gjennom interaksjon mellom mennesker i hverdagen, ved å utføre handlinger og atferd som er i tråd med sosialt forventet handling for tilhørighet i en av kjønnskategoriene. Gjennom å utføre en "feminin" handling eller atferd, viser man også tilhørighet i kjønnskategorien "kvinne". West & Zimmerman understreker at selv om det er individer som "gjør kjønn" gjennom å leve opp til normative standarder for enten maskulin eller feminin atferd, så er det å "gjøre kjønn" fundamentalt interaksjonelt og institusjonelt ved at de har sitt grunnlag i de institusjonelle rammene disse handlingene foregår innenfor (West & Zimmerman, 1987, s. 137). Slik kan man aldri unngå å gjøre kjønn og plassere handlinger og atferd i kjønnskategorier så lenge samfunnet er organisert ut ifra en tanke om essensielle forskjeller mellom kvinner og menn. Noen former for atferd kan imidlertid utfordre og problematisere dette forholdet ved at en person som blir sett på som medlem av en kjønnskategori utfører handlinger som er i tråd med motsatt kjønnskategori. Dette fører til at individets oppnåelse (accomplishment) av kjønn står på spill (West & Zimmerman, 1987, s. 140).

Measham (2002) har benyttet perspektivene fra West og Zimmermanns på rusfeltet og argumenterer for at bruk av rusmidler i seg selv kan være en måte å gjøre kjønn på (Measham, 2002, s. 351). Bestemte sosiale situasjoner og aktiviteter som for eksempel bruk av rusmidler, er ressurser som trekkes på når individer gjør kjønn. I sin studie av kvinner og bruk av rusmidler fant Measham (2002) et ønske om en grad av beruselse hos kvinner som tillot et kontrollert tap av kontroll som må forstås ut ifra bredere holdninger i samfunnet til kjønn, risiko, tap av kontroll i offentlighet og sikkerhet (Measham, 2002, s. 349).

Alkoholinntak kan slik forstås som en måte å gjøre kjønn på. Et høyt alkoholinntak blir forstått som en markør for maskulinitet. Et høyt alkoholinntak blant kvinner kan ses på som et avvik fra kjønnsnormene og trekker i tvil personens kjønnsstatus: "It appears women do gender by limiting their alcohol intake so as not to appear as bad, promiscuous, or masculine women (Peralta, 2007, s. 747, 753)." Holdningsundersøkelser har også støttet dette ved resultater som antyder at høy grad av beruselse for kvinner oppfattes som uforenelig med respektabilitet (de Visser & McDonnell, 2012, s. 635).

2.3.3 Å "krysse kjønn"

Miller (2002) viser hvordan kvinnelige gjengmedlemmer utøver det hun kaller å "krysse kjønn" ("gender crossing"). De identifiserer seg sterkt med de mannlige gjengmedlemmene og omfavner en maskulin identitet som de ser på som motstridende til sin biologiske

kjønnskategori som kvinne (Miller, 2002, s. 442-443). Å krysse kjønn er i denne sammenhengen en måte for de kvinnelige gjengmedlemmene til å bli ”en av gutta” og oppnå en likestilt rolle i gjenger preget av kjønnshierarki der menn er høyere på rangstigen. Miller påpeker at det er større gevinster og kulturelle insentiver for kvinner enn menn ved å krysse kjønn på grunn av den asymmetriske konstruksjonen av maskulinitet og femininitet (Miller, 2002, s. 445). Å krysse kjønn har større potensial for å føre til status og autonomi for kvinner, mens det for menn er mer forbundet stigmatiserende. Denne asymmetrien i vurdering av femininitet og maskulinitet gjør at det gir mening for kvinnene i gjengene å vise maskulint vurderte egenskaper og på denne måten unngå å bli tillagt de negativt vurderte feminine egenskapene av andre. I denne sammenheng gir det mening at kvinnelige gjengmedlemmer utviser særskilt kontroll og påpasselighet overfor andre kvinners seksualitet. Dette blir en måte å minimere eller underspille kjønnsmarkører og heteroseksuelle betydninger som fører til vedvarende devaluering og underordning av kvinner i gjengene (Miller, 2002, s. 446).

3 Data og metode

3.1 Valg av tilnærming og metode

I min oppgave ønsker jeg å si noe om hva som kjennetegner alkoholkulturen i fadderuka. Dette legger til grunn en forståelse av beruselse og alkoholbruk som (delvis) kulturelle fenomen. Jeg ønsket med andre ord å si noe om samspillet mellom mennesker og den kulturelle konteksten dette samspillet foregår innenfor. Kvalitative forskningsdesign, med sin åpenhet og fleksibilitet, er spesielt velegnet for å studere dette (Aubert, 1969, s. 9; Kvale og Brinkmann, 2009, s. 307). Mer konkret har jeg i dette prosjektet benyttet meg av to kvalitative metoder: semi-strukturerte intervjuer og deltakende observasjon. Analysen baserer seg på datamateriale fra 30 kvalitative intervjuer, hvorav 15 ble utført av meg selv samt to uker feltarbeid ved fadderuka ved Universitetet i Oslo høsten 2013. Min oppgave er tilknyttet prosjektet ”Binge Norway” og jeg vil gjennomgående i dette kapittelet vise hvordan dette har påvirket innsamling av data og analyseprosessen.

3.1.1 Grounded theory

Datainnsamling og analyseprosessen i denne oppgaven har vært inspirert av *grounded theory*. I min oppgave har jeg vektlagt nærhet til data og et parallelt arbeid med datainnsamling og analyse. Grounded theory er preget av systematiske, men samtidig fleksible, retningslinjer for innsamling av data og analyse av kvalitativt materiale. Et sentralt poeng i denne tradisjonen er målet om å utvikle teori som er grunnfestet i dataene selv (Charmaz, 2014, s.1). Grounded theory starter med induktive data og bruker ulike strategier som innebærer å bevege seg frem og tilbake mellom data og analyse. Sammenlikning er sentralt. I min oppgave har jeg særlig vært inspirert av Charmaz’ (2014) konstruktivistisk grounded theory som har fokus på den sosiale virkeligheten som konstruert og forskeren som en del av denne virkeligheten. Dette fører fokuset bort fra en tanke om en objektiv, ekstern virkelighet og forskeren som en passiv og nøytral observatør av denne. Dette innebærer en bevissthet om at forskningen selv er en konstruksjon, snarere enn en oppdagelse, og understreker viktigheten av å reflektere over egne handlinger og avgjørelser som forsker (Charmaz, 2014, s. 13). Charmaz skriver: ”If, instead, we start with the assumption that social reality is multiple, processual, and constructed, then we must take the researcher’s position, privileges, perspective, and interactions into account as a part of the research reality” (Charmaz, 2014, s. 13).

3.1.2 Deltakende observasjon og intervju

Deltakende observasjon gir muligheten til å studere samhandling og språkbruk i situasjoner som ikke er strukturert av forskeren ved at man følger de menneskene man vil studere over en viss tid og deltar i deres sammenhenger (Fangen, 2004, s. 9-12). Dette betyr likevel ikke at data er noe som oppstår utenfor forskeren. Observasjoner er preget av tidligere og nåværende samhandling med mennesker, perspektiver og forskningspraksiser (Charmaz, 2014, s. 17).

Slik metodene vi velger påvirker hva vi ser etter, påvirker også det vi selv tar med til forskningen det vi *kan* se (Charmaz, 2014, s. 27). En av fordelene ved deltakende observasjon er at man får tilgang til de aktivitetene folk selv setter i gang, hvem som er tilstede, på hvilke måter, og hva de sier uten at forskeren selv har stilt spørsmål (Fangen, 2004, s.12).

Kombinasjonen av deltakende observasjon og intervju kan slik være en styrke. I studier av kjente kulturelle mønstre kan observasjon være nyttig for å kunne formulere spørsmål om det alminnelige kjente - det som er skjult fordi folk tar det for gitt eller fordi deltakerne er uvillige til å snakke om disse sidene (Rubin & Rubin, 2005, s. 10; Album, 1996, s. 226; Fangen, 2004, s. 15,171). De sosiale aktivitetene og festene i fadderuka er noe mange av de nye studentene kjente godt til og hadde erfaringer fra. Dette gjelder for mange studier av kultur – deltakerne kan ha vanskeligheter med å forklare eller snakke om egen kultur fordi det i stor grad kan bli tatt for selvsagt kunnskap, og slik fremstå som ”usynlig” eller naturlig. Ved å kombinere deltakende observasjon med intervju kan det være enklere å få kulturelle fenomener, normer og atferd forklart ved å ha konkrete eksempler og hendelser som utgangspunkt for samtalen (Rubin & Rubin, 2005, s.10).

Det kvalitative forskningsintervjuet er basert på et ønske om å forstå verden sett fra informantens side (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 21). Dette innebærer en interesse for den verdenen mennesker oppfatter fremfor en tanke om at det finnes en virkelig sosial verden som kan fanges av forskeren dersom hun samler inn data på rett måte (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 49; Ryen, 2002, s. 5). Synet på hva slags kunnskap vi kan oppnå gjennom kvalitative forskningsintervju har stor betydning for utførelsen av intervjuet og forståelse av forskerens rolle i intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 66). Holstein og Gubrium foreslår et syn på intervju som en aktiv og felles meningsskapende prosess mellom forskeren og informanten, med utgangspunkt i tanken om at mening er sosialt konstituert (Holstein & Gubrium, 2003, s.102). Dette innebærer at forskeren selv er uunngåelig involvert i den meningsskapende prosessen og at også informanten oppfattes som aktivt involvert i denne

prosessen snarere enn en passiv kilde til informasjon (Holstein & Gubrium, 2003, 102-103). Forskerens rolle blir slik å forsøke å aktivere informantens narrative produksjon gjennom å foreslå mulige narrative posisjoner, ressurser og forståelser (Holstein & Gubrium, 2003, s. 75). *Active interviewing* innebærer et samspill mellom forsker og informant der begge trekker på allerede eksisterende fortolkningsstrukturer, ressurser og orienteringer. Slik blir mening verken unik eller forutbestemt. Meningsskaping er begrenset av de ressursene vi har tilgang på og disse ressursene blir alltid tilpasset kravene fra den spesifikke situasjonen (Holstein & Gubrium, 2003, s. 74). Data fra intervjuer gir ikke kun tilgang til personlige eller private ”erfaringer”. Også privat og personlig erfaring konstrueres gjennom delte narrative formater og gir slik en tilgang til delte kulturelle forståelser av den sosiale verden (Atkinson & Coffey, 2003, s. 119). Ved å forstå hendelser, handlinger og informanternes erfaringer som konstruert gjennom kulturelt delte kategorier, fremstår ikke data fra observasjon og intervju som en motsetning mellom ”det mennesker sier” og ”det mennesker gjør” (Atkinson & Coffey, 2003, s. 119). I min datainnsamling har tanken om at data og mening skapes i samarbeid mellom forsker og informant ført til en mer aktiv og deltakende intervjusituasjon. Bevisstheten om at forskeren selv er en del av prosessen der mening skapes har i praksis betydd å reflektere rundt hvordan egenskaper ved meg som forsker har påvirket prosessen. Dette vil bli presentert i de kommende avsnittene.

3.2 Datagenerering

3.2.1 Rekruttering og utvalg

For å være forberedt til feltarbeid i løpet av fadderukene, begynte forberedelsene til prosjektet allerede våren 2013. Jeg valgte å fokusere på fadderuka ved Universitetet i Oslo, både fordi dette gjorde tilgangen enklere ved at jeg selv studerte der og fordi Universitetet i Oslo er Norges største institusjon for forskning og høyere utdanning. Ved å fokusere på fadderuka ved Universitetet i Oslo hadde jeg også mulighet til å oppleve fadderuka fra flere ulike fagretninger under samme fadderuke. Jeg vurderte også å studere fadderuka komparativt ved å både følge grupper fra Universitetet i Oslo og en annen utdanningsinstitusjon. På grunn av tidsbegrensningen en 2 uker lang fadderuke gir, valgte jeg imidlertid å avgrense feltarbeidet til kun Universitetet i Oslo. Dette ga meg også fordelen ved å kunne gå mer i detalj ved denne institusjonen fremfor å oppnå mindre detaljert kunnskap fra flere utdanningsinstitusjoner (Fangen, 2004, s. 54). For å oppnå tilstrekkelig innpass til å gi

gode og meningsfulle data, er det også nødvendig å bygge opp tillit i feltet (Fangen, 2004, s. 61). Slik sett var det viktig å oppholde seg i en utdanningsinstitusjon over lengre tid.

I samarbeid med de andre på prosjektet kontaktet jeg og en assistent tilknyttet prosjektet "Binge Norway" våren 2013 Kjetil Horn Hogstad, administrativt ansvarlig for fadderuka ved Universitetet i Oslo. Han stilte seg positiv til prosjektet og videreformidlet kontakt med studentene som arrangerte fadderuka. Disse rekrutterte deretter faddere som meldte seg frivillig til å ha meg med på sine faddergrupper. For å sikre en viss variasjon i observasjonene ønsket jeg å rekruttere grupper fra ulike fakulteter og institutter. Dette lyktes i noen grad. Fra noen studieretninger meldte flere grupper seg og var tydelig interessert i prosjektet, mens det fra andre studieretninger ikke meldte seg noen. Rekruttering av grupper på studieretninger på matematisk – naturvitenskapelig fakultet måtte foregå på en litt annen måte da disse selv har ansvar for sin fadderuke selv om de følger de fleste av arrangementene som resten av fakultetene ved universitetet i Oslo. Jeg fikk i forkant av fadderuka tilgang til et informasjonsmøte for faddere ved matematisk og naturvitenskapelig fakultet og benyttet omvisningen og pausene til å snakke med kommende faddere og forklare prosjektet. Slik fikk jeg kontakt og telefonnummer som jeg senere brukte for å avtale og møte deres faddergrupper.

Mange av avgjørelsene i forhold til faddergrupper og faddere ble tatt svært nært opp mot fadderuka. Dette gjorde tiden like før feltarbeidet nervepirrende da jeg lenge ikke visste om jeg hadde noen grupper å følge. Det viste seg imidlertid at snarere enn å ha for få grupper, fikk jeg kontakt med så mange grupper at jeg måtte gjøre et uvalg ganske tidlig i fadderuka. Selv om jeg ønsket å dekke flest mulig ulike studieretninger, merket jeg fort at jeg var avhengig av å velge meg ut noen få jeg kunne følge over flere arrangementer. Dette valget ble tatt delvis på bakgrunn av tanken om at det var viktig å ha mulighet til å observere en gruppe ved flere anledninger og fordi det var utfordrende praktisk. Siden de fleste gruppene har arrangementer som varer fra tidlig på dagen til sent på kvelden ble det nødvendig å kutte kraftig ned på antall grupper. Selv om jeg i hovedsak fulgte rundt 3-4 grupper over lengre tid, har jeg også observert flere andre grupper ved få anledning og deltatt på fellesarrangementer der mange grupper møtes.

Studentgruppene jeg fulgte i løpet av fadderuka hadde enten en relativt lik fordeling mellom kvinner og menn, eller en overvekt av kvinnelig studenter. I utgangspunktet ønsket jeg å følge både en kvinne- og en mannsdominert gruppe. Dette viste seg å bli vanskelig fordi ingen av gruppene jeg fikk tilgang til hadde et flertall av menn. Dette speiler også kjønnsfordelingen innen høyere utdanning i året 2011/2012, da kvinner sto for 61 % av de

fullførte høyere utdanningene (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Jeg fikk imidlertid innpass på grupper fra naturvitenskapelige og tekniske fag som er fagfelt med overvekt av mannlige studenter (Statistisk Sentralbyrå, 2014). Slik sett har observasjonene og intervjuene mine en variasjon også i kjønnsfordeling selv om utvalget hadde en overvekt av jenter. Samlet består datamaterialet av 30 informanter, hvorav 22 er jenter og 8 gutter.

Rekruttering til intervjuer begynte jeg med i andre uken av fadderuka. Det eneste kravet til informantene var at de hadde deltatt på fadderuka høsten 2013. Jeg oppfatter det som en stor fordel å ha fulgt noen grupper over lengre tid. De jeg hadde møtt flere ganger var uten unntak veldig interesserte i å la seg intervju i ettertid. Selv om jeg rekrutterte de aller fleste til intervjuet gjennom feltarbeidet, har jeg også benyttet meg av snøballmetoden for rekruttering. Dette skjedde både gjennom at faddere jeg hadde hatt kontakt med rekrutterte på mine vegne og ved at fadderbarn spurte andre fadderbarn. I tillegg ble også noen rekruttert fra en innføringsforelesning.

3.3 Om deltagende observasjon i fadderuka

3.3.1 ”Skal jeg drikke?” Egen rolle i feltarbeidet.

I et prosjekt som dreier seg om de sosiale aspektene ved alkohol er det nødvendigvis et dilemma om man selv skal innta alkohol eller ikke. Mitt hovedfokus var å delta på kveldsaktivitetene i fadderuka hvor jeg kunne anta at de aller fleste kom til å drikke alkohol. Mitt hovedargument for hvorfor det var viktig at jeg selv drakk alkohol, om enn i svært moderate mengder, var å bygge opp *tillit* og få *innpass* i situasjoner som kunne si noe om normer for alkoholbruk i fadderuka. I begynnelsen av feltarbeidet merket jeg at mange var veldig klar over medias fremstilling av fadderuka som en 2 uker lang ”fyllekule” og at mange antok at det var dette jeg skulle undersøke. Mange spurte halvt spøkende om jeg skulle ”sitte og se på hva de gjorde” underveis i fadderuka. Fangen (2004) nevner viktighet av å følge kulturelle normer inntil en viss grad på det feltet du studerer for å bygge *tillit* med deltakerne. I mitt tilfelle fremsto det derfor som hensiktsmessig å drikke alkohol selv, både for å unngå å bryte for mye med de kulturelle normene i fadderuka, men også for å gjøre deltakerne mindre selvbevisste (Fangen, 2004, s. 62).

Til tross for at jeg forsøkte å fortelle at jeg slett ikke hadde som utgangspunkt at studenter drikker for mye i fadderuka, og at dette er galt, tror jeg det hadde en mye større virkning at jeg selv drakk alkohol sammen med de andre. Ofte vil mennesker legge mer vekt

på hva du faktisk gjør og uttrykker gjennom kroppsspråk, enn hva du faktisk sier. Siden den negative vurderingen av alkohol i fadderuka har vært mye fremme i media anså jeg det som ekstra viktig å vise at jeg ikke var der for å fordømme alkoholbruk i fadderuka (Fangen, 2004, s. 62). Jeg tror også dette hadde stor betydning for hva jeg ble fortalt både i fadderuka og i de påfølgende intervjuene. Jeg ble tydelig ansett som ”alkohol-kompetent”, uten at jeg noen gang drakk mer enn 2 øl i løpet av en 6-7 timers økt. Jeg mener at nettopp dette var viktig for at jeg fikk høre historier om det de så på som *feil* alkoholbruk.

Likevel kan det også tenkes at jeg nettopp ved å følge de kulturelle kodene for alkoholinntak har gått glipp av andre perspektiver og fortellinger som jeg ville ha fått tilgang til ved å ikke selv innta alkohol. Jeg tror likevel det var hensiktsmessig da jeg kun ved to anledninger møtte noen som ikke drakk alkohol.

3.3.2 Studie av en nær kultur

Å studere fadderuka var for meg i stor grad et studie av en kjent kultur. Ved begynnelsen av feltarbeidet hadde jeg selv studert i 6 år og deltatt på fadderuka på 3 forskjellige institutter. Jeg tenkte på forhånd igjennom hvordan dette kunne påvirke feltarbeidet mitt ved at jeg faktisk hadde større kunnskap og var mer inneforstått med det som skulle skje enn mange av de nye studentene (Fangen, 2004, s. 91). Dette tror jeg i hovedsak var en fordel. Kjennskap til både universitetsområdet og arrangementene i løpet av fadderuka gjorde at jeg effektivt kunne veksle mellom deltakende observasjon i ulike grupper og forstå hvilke arrangementer jeg burde delta på for å få dekket store deler av fadderuka.

Jeg opplevde også at det å ha vært student lenge ga meg en rolle som en slags *hjelper*, spesielt i begynnelsen av fadderuka (Fangen, 2004, s. 83). Dette ble understreket ved at en fadderne som utover i første uke slo fast at det var hyggelig å ha meg med som en slags ”ekstra-fadder”. Denne rollen fortsatte jeg å ha i noen grad under hele feltarbeidet, men jeg merket at den ble mindre viktig etter hvert som faddergruppene ble vant til ha meg med. Jeg opplevde at min egen erfaring som student var viktig i møtet med fadderne ved at vi hadde en felles bakgrunn i motsetning til mange av de nye studentene. Dette gjorde kontakten enklere. Slik var min bakgrunn som student viktig for å få innpass. I løpet av feltarbeidet mitt på fadderuka var noen av fadderne jeg møtte spesielt viktige og fungerte som en form for portvakter ved at de var tydelig positive til å ha meg med på gruppen og ga meg beskjed om arrangementer på forhånd (Fangen, 2004, s. 67). I de gruppene jeg ble godt mottatt av fadderne, merket jeg også at resten av faddergruppen slappet av rundt meg og tok kontakt

med meg utover i fadderuka. Ved å bli godkjent av fadderne, opplevde jeg at resten av gruppen også godtok at jeg skulle være med og slik sikret godt innpass.

Et annet aspekt ved portvakter er at de også kan fungere som buffere mellom forskeren og deltagerne på grunn av sin autoritet. Dette kan være en fordel i noen sammenhenger, men jeg oppfattet også dette som en potensiell ulempe ved at en for sterk identifisering som ”ekstra-fadder” kunne skape avstand mellom meg og de nye studentene. Jeg var derfor bevisst på å aktivt ta kontakt med og sette meg i nærheten av de nye studentene så snart det hadde blitt åpenbart at fadderne hadde akseptert å ha meg der. Jeg opplevde for det meste at mange av deltagerne hadde en stor grad av tillit til meg ved at de tok kontakt og inkluderte meg i samtaler og aktiviteter. Jeg tror det i stor grad hjalp at jeg selv fortsatt var student. Dette ble understreket ved at det ble en litt fleipete tone om at ”jeg måtte ha det morsomste feltarbeidet noen sinne” og tull med at jeg hadde sluppet billig unna med temaet mitt til masteroppgaven. Jeg opplevde også at mange ble interessert i prosjektet mitt, antagelig fordi de i stor grad kunne identifisere seg med meg som student. Dette kom til uttrykk gjennom kommentarer som ”Dette må du skrive om i oppgaven din!”.

Alderen min spilte nok også en stor rolle for hvor lett jeg fikk innpass i fadderuka. Siden alderen på de som deltar på fadderuka også varierer, skilte jeg meg ikke ut som 25-åring. Likevel var jeg nok litt eldre enn de fleste jeg møtte i fadderuka. Jeg tror dette kan ha gitt meg en rolle som litt mer moden person som de kunne betro seg til. Dette merket jeg ved at i løpet av feltarbeidet og spesielt i de påfølgende intervjuene fikk høre historier og tanker om fadderuka som ikke ble ytret i fellesskap i løpet av fadderuka. I løpet av fadderuka kunne jeg iblant få kommentarers som ”Jeg er egentlig litt for sliten til å være med på det her, men jeg turte ikke å la være”. Dette tror jeg bidro til at jeg fikk høre noen mer personlige historier om sårbarhet og usikkerhet i forbindelse med fadderuka og tidligere erfaringer.

Intervjuerens kjønn er et annet ytre kjennetegn som kan spille inn på intervjusituasjonen. Under intervjuene med de kvinnelige informantene kunne noen iblant vise til ”implisitt” kunnskap om forholdet mellom alkohol og kjønn for kvinner (Thagaard, 1998, s.106). Dette ble markert med mer bruk av ”du vet” eller ”ikke sant”. Jeg var bevisst dette på forhånd og forsøkte i disse situasjonene å be om eksempler eller utdyping. Med de mannlige informantene var det enklere å ta en rolle som utenforstående og be om forklaring på hva det innebar å drikke som ”jente” eller ”gutt” om dette ble nevnt. Likevel opplevde jeg få utfordringer knyttet til dette. Halvparten av intervjuene ble utført av en mannlig medstudent tilknyttet prosjektet, noe som bidrar til å gjør data mer variert også i sammenheng med intervjuerens kjønn.

3.3.3 Mellom innsiden og utsiden

Likheten mellom meg og de nye studentene, både i alder og utdanning, gjorde at jeg i stor grad identifiserte meg med deltakerne i feltarbeidet. Jeg følte meg i stand til å forstå mange av deres tanker rundt deltakelse i fadderuka og starten på et utdanningsløp. Jeg var i forkant klar over at min egen erfaring fra tidligere fadderuker kunne preget mitt blikk på denne.

Dette gjorde det i stor grad enkelt å innta en deltagerrolle, men iblant vanskeligere å beholde utenfra-perspektivet. Feltarbeid i fadderuka innebar å tilbringe mye tid i feltet over et kort, intenst tidsrom. Dette ga meg liten tid til å fordøye inntrykk underveis og til å ha kontakt med andre utenfor feltarbeidet. For å motvirke en for sterk deltagerrolle valgte jeg iblant å bytte observasjonsgrupper når jeg merket at jeg ble for personlig engasjert og deltagende. Denne vekslingen hjalp meg til å bevare et ”ferskt blikk” på fadderuka.

3.4 Om intervjuene

3.4.1 Intervjuguiden: Fra ubehag til funn

Til tross for at jeg hadde klart et utkast til intervjuguide før feltarbeidet, ble intervjuene og de senere utkastene til intervjuguiden i stor grad utformet på bakgrunn av de hendelsene og situasjonene jeg observerte i løpet av fadderuka. Selv om eksisterende forskning på feltet i stor grad påvirket hva jeg observerte og hva jeg oppfattet som viktig under feltarbeidet, ga det meg også muligheten til å observere det som brøt med disse forventningene og overrasket meg. Intervjuguiden jeg startet med kan nesten ses på som en slags nedskrivelse av mine forventninger til fadderuka, basert på kunnskap jeg hadde tilegnet meg om emnet og egne erfaringer fra samme situasjon, og kan sies å ha utgjort den *førforståelsen* jeg hadde til feltet (Fangen, 2004, s. 47). Jeg har i stor grad latt denne følelsen av brudd mellom mine forventninger til feltet og funn styre hvordan jeg har jobbet underveis i datainnsamlingen. I tråd med et metodisk utgangspunkt inspirert av grounded theory evaluerte jeg hvor godt mitt teoretiske og forskningsmessige utgangspunkt passet sammen med dataene som kom frem og fulgte de ledetrådene som jeg vurderte som interessante i data (Charmaz, 2014, s. 32). Dette har ført til at intervjuguiden har blitt litt revidert i to omganger. Min tilnærming til feltarbeidet og de påfølgende intervjuene er inspirert av *teoretisk sampling* ved at jeg har latt analyse og datainnsamling foregå i stor grad samtidig. Jeg har deretter latt mine foreløpige analyser påvirke retningen på datainnsamlingen (Corbin & Strauss, 2008, s. 57-58).

Intervjuguiden min var bygget opp rundt 4-5 hovedtemaer som jeg ønsket å dekke i alle intervjuene, med forslag til oppfølgingsspørsmål under hvert tema. For å åpne opp for informantenes egen vurdering av hendelser og temaer, forsøkte jeg å gjøre spørsmålene mest mulig åpne og minst mulig vurderende fra min side. Intervjuguiden ble endret i hovedsak i to omganger. Den ene kom etter de 7 første intervjuene. Den andre gangen etter at jeg hadde gjennomført 10 intervjuer. Etter de 7 første intervjuene begynte noen konsepter og temaer å utmerke seg og jeg ønsket å fokusere intervjuguiden i større grad på disse (Corbin & Strauss, 2008, s. 57). Dette gjorde jeg ved å endre vinklingen i oppfølgingsspørsmålene. Den første intervjuguiden var i stor grad basert på forskning på fester og alkohol blant ungdom, og blant studenter i foreninger i USA og Storbritannia. Selv om intervjuene ga meg mye informasjon og var preget av en avslappet og fortrolig stemning, merket jeg at intervjuene stoppet litt opp og ga mer generelle svar enn konkrete hendelser da vi snakket om overskridelser på fester og ”fyllehistorier” fra fadderuka. Jeg opplevde det nesten som ubehagelig å spørre informantene om dette. Denne følelsen av motvilje mot å diskutere dette vist gjennom kortere svar eller mild irritasjon, ble tydeligere etter hvert som jeg intervjuet informanter jeg ikke hadde blitt like godt kjent med i løpet av fadderuka.

Da jeg hadde snakket med mange av informantene før om tidligere festopplevelser, og også fått høre fyllehistorier som var både pinlige og morsomme, var dette noe jeg ble overrasket over. Jeg hadde imidlertid heller ikke observert mye av disse typiske ”fest-overskridelsene” jeg hadde lest om i forskningslitteraturen, som krangler, åpenlys flørtning, bevisstløshet eller at noen ble dårlige på festen, i løpet av mitt feltarbeid i fadderuka. Etter å ha gått igjennom intervjunotater la jeg merke til at uvilje mot å fortelle om overskridelser og fyllehistorier i fadderuka ofte var fulgt av uttalelser om at ”man ikke vil være den fulleste i fadderuka” og at det var viktig at man ”har kontroll”. Etter hvert kunne jeg se at dette var temaer som gikk igjen i nesten alle intervjuene, både i fortellinger og i uttalte meninger. Ved å bruke min egen og informantenes opplevelse av motstand og ubehag, kunne jeg se at dette var et langt viktigere tema enn jeg hadde oppfattet det som (Fangen, 2004, s. 63-64). Jeg la merke til at det ofte lå et slags skyggebilde av ”den katastrofefulle” under fortellingene fra fadderuka som de distanserte seg fra. Jeg gikk fra å behandle dette som en slags frase i intervjuene, til å behandle det som et av hovedtemaene mine videre.

Endringen i intervjuguiden og i forskningsprosjektet tok slik utgangspunkt i en følelse av at jeg spurte om noe som interesserte informantene i mindre grad. Jeg begynte derfor å fokusere på spesifikke setninger og ord som deltakerne syntes å tillegge en bestemt betydning (Charmaz, 2014, s. 35) – slik som kontroll eller å bli ”katastrofefull”. Innside-erfaringen jeg

fikk gjennom deltakelse på fadderuka og i de påfølgende intervjuene har derfor vært svært viktig i denne oppgaven. Selv om man aldri kan oppleve deltakernes erfaringer fullt ut, kan man søke å nå så langt som mulig og nødvendig inn i situasjonene og omstendighetene. Dette kan føre til erfaring og kunnskap som går imot et utenfra-perspektiv, og kan vise hvordan et tidligere perspektiv enten er begrenset, unøyaktig eller galt (Charmaz, 2014, s. 24). Nettopp dette var viktig i oppgaven for å oppdage hvordan de nye studentene snarere enn å gjenscape eller fortsette russetidens alkoholkultur, tok avstand fra denne. Dette gjorde at jeg i større grad fokuserte intervjuguiden på hvordan de nye studentene forstår fadderuka som festsituasjon og hva som gjorde at det i denne situasjonen var pinlig å være ”den fulleste”. Etter å ha endret intervjuguiden på denne måten merket jeg at samtalene gikk mye lettere, også om overskridelser. Selv om ikke selve intervjuguiden ble endret i stor grad, endret mitt fokus og oppmerksomhet i intervjuene seg. I de påfølgende intervjuene vinklet jeg i større grad spørsmålene mine inn mot å oppfatte mer subtile overskridelser i fadderuka og hvilke konkrete følger ønsket om å ikke bli ”den fulleste” hadde for deltakerne. Dette ga meg større innblikk i de uskrevene reglene rundt alkoholinntak og beruselse i fadderuka.

Den andre og siste revideringen av intervjuguiden kom etter 10 av 15 intervjuer. Jeg hadde gjennomført 2 intervjuer der jeg fikk veldig korte svar og lite informasjon til tross for at stemningen var avslappet og god. Jeg følte også at jeg hadde hørt den samme historien flere ganger. Jeg satt igjen med en følelse av at jeg ikke stilte de riktige spørsmålene. Jeg tok dette opp med veileder og påpekte hvordan det virket som om selve fest-situasjonen ofte virket mindre interessant å snakke om for informantene. De snakket i stor grad om hvordan det hadde vært å begynne på universitetet og følelser knyttet til denne overgangen. Jeg besluttet meg for å legge til spørsmål knyttet til overgangen ved å begynne på universitetet. Ved å gå igjennom tidligere intervjuer, la jeg merke til at dette var temaer som hadde blitt grundig dekket i tidligere intervjuer også, til tross for at jeg ikke hadde hatt et eksplisitt fokus på dette. Denne endringen i intervjuguiden, og i retningen på oppgaven, ga meg noen lange og informative intervjuer på slutten av datainnsamlingsperioden. Denne erfaringen ble også støttet av en annen intervjuer tilknyttet forskningsprosjektet ”Binge Norway” som benyttet samme intervjuguide. Til tross for at datainnsamlingen i stor grad ble styrt av en gradvis utvikling av konsepter og temaer underveis, er det vanskelig å se dette i utarbeidelsen av intervjuguiden. Endringen har snarere vært i min oppmerksomhet og vektlegging i selve intervjuet. De samme hovedtemaene ble dekket i alle intervjuene, med unntak spørsmål knyttet til overgangen til universitetet som ble lagt til etter 10 intervjuer. Som nevnt ovenfor ble også dette temaet ofte dekket i de 10 første intervjuene, til tross for at det ikke ble spurt

om eksplisitt. Datainnsamling og analysen kan sies å ha begynt omtrent samtidig og drevet hverandre fremover. Inspirert av Corbin og Strauss' (2008) begrep om teoretisk sampling, har jeg latt datainnsamlingen preges av et mål om å finne noen konsepter og temaer som er viktige i fadderuka og latt forsøket på å forstå disse konseptene styre videre datainnsamling (Corbin & Strauss 2008, s. 144). Denne kombinasjonen av analyse og datainnsamling var spesielt nyttig for meg for å oppdage nye og uventede temaer samt ha muligheten til å utforske disse videre i datainnsamlingen (Corbin & Strauss, 2008, s. 144-145).

3.4.2 Gjennomføringen av intervjuene

I løpet av høsten 2013 intervjuet jeg 15 studenter som hadde deltatt på fadderuka dette semesteret. Informantene var fra forskjellige fakulteter og forskjellige faddergrupper. Jeg intervjuet selv flest jenter, men hadde også senere tilgang til intervjudata fra flere gutter enn jeg selv hadde intervjuet. Av hensyn til informantenes anonymitet valgte jeg å foreta intervjuene på et kontor på Universitetet i Oslo. Siden alle informantene studerte ved Universitetet i Oslo valgte jeg dette av praktiske hensyn, men også fordi det var en relativt stor sjanse for at både de og jeg kunne møte på kjente hvis vi utførte intervjuet på en kafé eller et seminar-rom. Ut fra løse feltsamtaler jeg hadde hatt med en del av informantene i løpet av fadderuka, visste jeg at samtalene ville kunne dreie seg om temaer som deltakerne hadde fortalt meg i fortrolighet. Dette kunne derfor være vanskelig å snakke like fritt om vi hadde møttes på et mer offentlig sted. Dette ble også understreket av at noen informanter startet fortellinger med ”Dette blir anonymisert, ikke sant?”, til tross for at jeg hadde gjort dette klart på forhånd. Intervjuene dreide seg ofte om temaer de ikke hadde snakket med andre på studiet om. Slik vurderte jeg det også som riktig å foreta intervjuene på et sted hvor det ikke var mulig at noen andre fikk med seg samtalen. Selv om valg av sted for intervju antagelig understreket min tilhørighet til universitetet og slik kan ha understreket et det asymmetriske maktforholdet mellom meg og informantene, opplevde jeg i liten grad at dette påvirket intervjuene. Til tross for at det var jeg som styrte intervjuene og foreslo ulike tolkningsmuligheter, var det ikke sjeldent at informantene modererte spørsmålene mine eller avviste forslagene mine med setninger som ”Nei, det var ikke helt sånn det var...”. Jeg opplevde intervjuene som preget av en fortrolig stemning. Til tross for at intervjusituasjonen i seg selv er preget av et asymmetrisk maktforhold mellom den som intervjuer og informanten, fikk intervjuene ofte form av en uformell samtale mellom tilnærmet jevnbyrdige samtalepartnere. Dette hadde nok mye å gjøre med likhet i alder og livssituasjon.

3.5 Analyse

Analyseprosessen begynte allerede underveis i datainnsamlingen, inspirert av teoretisk sampling der ulike konsepter ble utviklet gradvis gjennom feltarbeid og arbeid med intervjuguiden.

Etter hvert intervju satt jeg meg ned og skrev notater fra intervjuet. Jeg noterte meg både hva informanten hadde snakket mye og entusiastisk om, og hva som hadde blitt opplevd som mer kjedelig eller vanskelig. Jeg fokuserte også på hvilke temaer informantene selv satte i sammenheng med spørsmålene fra intervjuguiden min. Etter at intervjuene var ferdig transkribert gikk jeg igjennom disse for hånd og begynte en første koding basert i mer deskriptive koder: snakk om fester, om gutter/jenter, om å bli full, om å begynne på universitetet. Prosjektet "Binge Norway" hadde også en felles kodebok for de ulike delene av datamaterialet ved prosjektet, og denne ble benyttet av en ekstern assistent til koding også av mitt datamateriale. Jeg hadde imidlertid anledning til å bidra med mine egne koder som ble benyttet på materialet. Dette var til stor hjelp, da data jeg hadde tilgjengelig innebar 30 intervjuer på rundt 2 timer hver. Disse kodene var basert på den første kodingen jeg selv hadde gjort for hånd på mitt materiale. Disse var relativt brede og beskrivende. Kodene som ble benyttet i andre omgang var sortert etter hovedgrupper med ulike, beskrivende undergrupper. Eksempler er gruppene "Fadderuke" og "Kjønn", med tilhørende undergrupper som "alt om leker/drikkeleker" eller "alt om forskjeller mellom gutter og jenter i fadderuka". Til tross for at kodingen ble gjort av en ekstern assistent og at disse ofte stemte med mine egne (og kan slik sies å ha en viss "interrater- reliability") måtte jeg også gå tilbake til materialet og kode deler på nytt. Dette fremstår som uunngåelig, da koding også er en del av analyseprosessen der forskeren selv deltar med sine bestemte analytiske evner og perspektiver (Charmaz, 2014, s. 140). Slik fortsatte det parallelle arbeidet med analyse, koding og gjennomlesing av datamaterialet i en lang periode. Charmaz (2014, s. 162) understreker nytten av å skrive memoer underveis i forskningsprosessen for å skape et rom hvor man kan diskutere med seg selv om data, koder, ideer og fornemmelser. For meg tok disse memoene form av en slags dagbok hvor jeg skrev ned disse ideene og fornemmelsene jeg hadde før, underveis og etter datainnsamlingsprosessen. Disse memoene var helt sentrale i prosessen til å skape mer teoretiske og spissede koder til en analyse av materialet.

Alle intervjuene ble tatt opp ved bruk av lydopptak og transkribert i sin helhet i etterkant ved bruk av HyperTranscribe. Jeg har normalisert talen fra dialekter for å sikre anonymisering (Tjora, 2013, s. 144). For å best mulig sikre rett inntrykk av intervjuet i

ettertid, har jeg i de tilfellene hvor kommentarer fremsto som ironiske eller sagt i et bestemt tonefall bemerket uthevet dette i transkripsjonene. Latter og annen informasjon som jeg oppfattet som sentral – som for eksempel ironi ved noen tilfeller – har jeg skrevet i parentes.

En forståelse av produksjon av kunnskap som et felles arbeid gjør at validitetsbegrepet må oppfattes på en annen måte. Dette innebærer en overgang fra en tro på kunnskap som en avspeiling av virkeligheten til å fokusere på forsvarlige kunnskapspåstander (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 252). Validitet sikres ved å undersøke kildene til ugyldighet i forskningen og gjøre rede for disse på en så tydelig måte at leseren selv kan ta stilling til forskningens kvalitet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 252; Tjora, 2012, s. 216). Gjennom forskningsprosessen har jeg derfor vektlagt en åpenhet rundt de valgene jeg har tatt underveis, og en refleksjon over hvordan jeg selv kan påvirke forskningsprosessen.

3.6 Etikk

Min masteroppgave er basert på de samme dataene som benyttes i prosjektet ”Binge Norway” ledet av Willy Pedersen og dermed meldt inn til NSD prosjektets rammeavtale. I samråd med de ansvarlige for dette prosjektet har jeg ikke bedt informantene om skriftlig samtykke, men jeg har gitt grundig informasjon opplyst de prosjektet på forhånd samt gitt de kontaktinformasjonen min. Både i løpet av fadderuka og før intervjuene fortalte jeg om prosjektet og alle ga muntlig informert samtykke.

Siden feltarbeidet foregikk i situasjoner der noen av deltakerne var beruset, kan deltakerne sies å ha vært i en sårbar situasjon. Både gjennom feltarbeidet og intervju har jeg fått tilgang til privat informasjon som informantene ikke ville ha delt med alle. Jeg regnet det derfor som spesielt viktig å beskytte informantene ved å anonymisere informasjon fra intervjuene og feltarbeidet, både utsagn og hendelser. Dette var jeg også bevisst på i valg av hvor jeg skulle foreta intervjuene, og ved å ikke fortelle hvilke grupper jeg har fulgt under feltarbeidet eller fortelle hvem jeg har intervjuet til informantene, selv når disse kjenner hverandre. Deltakende observasjon og intervju er to ulike metoder med hver sine etiske utfordringer. Under feltarbeidet mitt på fadderuke ved Universitetet i Oslo hadde jeg varierende grad av mulighet til å innhente informert samtykke. Ved noen av anledningene hadde jeg mulighet til å introdusere meg innledningsvis og fortelle om prosjektet foran alle, men ved de aller fleste anledningene måtte jeg opplyse om dette underveis. Jeg var åpen om at jeg skulle skrive en masteroppgave basert på blant annet dataene jeg fikk underveis i fadderuka, men mulighetene til å opplyse alle om dette varierte. Deltakere kom og gikk, noe

som gjorde at jeg stadig kom i kontakt med nye grupper. Med en gang jeg kom i snakk med noen som ikke visste at jeg var der som forsker, opplyste jeg om dette og forklarte hva prosjektet skulle gå ut på. I noen av intervjuene merket jeg en motstand mot å gå inn på temaer som kunne regnes som for personlige og private. Som nevnt ovenfor, ga dette meg inspirasjon til å behandle også denne spenningen i analysen. I de få tilfellene dette skjedde, brukte jeg tid etter intervjuet til å ”debrife” informanten og snakke om selve intervjuet (Kvale & Brinkman, 2009, s. 142, 186). Jeg ga de også beskjed om å ta kontakt med meg om de hadde spørsmål i etterkant.

4 Alkohol og fellesskap i fadderuka

Dette kapitlet handler om på hvilken måte alkohol kan bidra til å skape samhold og fellesskap i fadderuka ved Universitetet i Oslo. Det er vanskelig å gripe dette uten å se alkoholbruk i lys av konteksten den foregår innenfor. Horverak og Bye (2007, s. 12) understreker at konteksten inntak av alkohol foregår innenfor ofte er avgjørende for hva, hvordan og hvor mye som konsumeres. Første del av kapitlet vil derfor vies studentenes oppfatning av fadderuka som kontekst. Hvordan opplever de fadderuka? Hva er fadderuka for de nye studentene? Dette vil utgjøre en viktig bakgrunn for analysen av alkoholkulturen i denne konteksten.

I andre del vil jeg vise hvordan alkoholbruk er knyttet til festene i fadderuka og må forstås i lys av disse. Festene oppfattes som preget av større frihet og selvstyre enn resten av fadderuka, og alkohol markerer overgangen til fest. Alkohol spiller en viktig rolle i å skape dette ”rommet” på festen samt en opplevelse av fellesskap med de andre.

4.1 Overgangen til universitetet

”...den der *voksen-følelsen*, det føler jeg at står mye sterkere. At det å gå fra å være ungdom... ikke at jeg vil kalle meg selv for voksen, men at jeg skal opptre tilnærmet voksen... når jeg er her.” (Elise)

Inspirert av studier fra amerikanske universiteter forventet jeg at de nye studentene først og fremst ville være opptatt av å snakke om festene i fadderuka.¹ Selv om mye av tiden ble brukt til å snakke om dette, var det slående hvor opptatt de nye studentene var av selve overgangen til å begynne på universitetet. Intervjuet med Elise ble et vendepunkt i datainnsamlingen. Etter dette oppdaget jeg hvor ofte ideen om å bli ”ordentlig student” ble tatt opp i intervjuene i sammenheng med fadderuka. Under har jeg valgt ut tre fortellinger fra de nye studentene. Disse viser noen sentrale trekk i oppfatningen av fadderuka og universitetet: en opplevelse av overgang til en ny rolle² som student med krav til økt modenhet og ansvarlighet.

¹ For eksempel på studier av fest og alkoholbruk ved amerikanske universiteter, se Ven, T.V. *Getting wasted: why college students drink too much and party so hard*. New York. New York University Press.

² I dette kapitlet benytter jeg både begrepet ”studentrolle” og ”studentidentitet”. Begrepet rolle viser til hvordan det å bli student innebærer en formell rolle ved universitetet som institusjon. I denne oppgaven legger jeg til grunn en forståelse av identitet som sosialt og

”Å bli en ordentlig student”

For mange av de nye studentene var det å begynne på universitetet knyttet til en overgang til en ny rolle som student. Intervjuet med Elise understreket dette poenget. Hun forteller om sin studiestart:

Jeg tenkte egentlig at jeg *må* begynne med én gang, bare for å se hvordan det er og kjenne på hvordan det er å være *ordentlig student*. (...) Jeg tenkte egentlig det at... jeg *må* bare hoppe ut i det og så *må* det briste eller bære. Så.. men det var, helt ærlig, *dritskummelt*. (ler) Jeg var *dødsnervøs* og... satt for meg selv og kunne på en måte... jeg følte det som om jeg var i et helt annet land. Alt var så *nytt*. Det var... det var på en måte... fra å bo hjemme hos mor og kunne gå opp for å spise middag og gå ned på rommet igjen, så... måtte man gjøre alt selv og liksom være *ordentlig student* da.

Sentralt i Elises sitat er hennes fokus på hva det vil si å være ”ordentlig student” og en usikkerhet på hva dette vil innebære. Elise kontrasterer livet sitt som student med sin tidligere tilværelse hjemme. Billedbruken i sitatet viser til en opplevelse av dette som en *overgang*: Elise sier hun måtte ”hoppe i det” og at studenttilværelsen fremsto som et ”helt annet land”. Å bo hjemme er forbundet med å være en del av familien og delta i deres rutiner. Å være ”ordentlig student” er derimot forbundet med selvstendighet – å ”gjøre alt selv”. Rollen som ”student” blir oppfattet som mer selvstendig og innebærer en motsetning til rollen som ungdom. Å begynne på høyere utdanning forstås slik av mange som en rolleovergang.

”Du følte deg plutselig veldig voksen!”

Et annet sentralt trekk ved overgangen til universitetet var hvordan mange av de nye studentene forbandt denne overgangen med en opplevelse av større *modenhet*. Under forteller Tale om hvordan hun opplevde å delta på fester i fadderuka:

Jeg har vært ute i Oslo før. Men det her ble noe helt annet fordi at du faktisk, du sto på egne bein, du hadde ikke foreldre som forventet å få deg hjem dagen etterpå, eller noe sånt noe, da. Du ble... Nå var det deg, må ta ansvar for deg selv. Det var litt spesielt at jeg ikke hadde noen å ringe til hvis jeg ble for full, eller trengte å komme meg hjem med bil. Så måtte man liksom... Ok, da måtte man faktisk nå den siste t-banen hjem. (...) Da ble festen avsluttet veldig mye tidligere enn det som jeg var vant med. Og det var litt rart å gå ut i Oslo alene. Du følte deg plutselig veldig voksen! (...) Når jeg var på vei hjem alene etter en av de første festene i fadderuka, så tenkte jeg liksom: «Ok, nå er jeg virkelig blitt selvstendig, da. Nå står jeg på egne bein. Nå skal jeg hjem alene, og det er ingen der til å lage frokost til meg i morgen». På en måte. Så man føler seg mer voksen.

Tale begynner fortellingen med å understreke at hun har vært ute i Oslo før, men at denne gangen var det noe helt annet. Dette kan ses på som orienterende informasjon om at fortellingen dreier seg om forskjellen mellom slik hun har det nå som student og slik det var

interaksjonelt konstruert (mer om dette i teorikapittelet) og jeg vil vektlegge hvordan informantene aktivt forholder seg til rollen som student i sin identitetskonstruksjon.

før da hun bodde hjemme. I likhet med Elise trekker hun på en sammenlikning mellom tilværelsen hjemme. Denne kjennetegnes av foreldre som ventet på henne hjemme og som lagde frokost til henne om morgenen. Ved å fortelle at hun dro tidligere hjem fordi hun opplevde seg selv som ansvarlig for egen sikkerhet, kan Tale sies å posisjonere seg i tråd med en mer ”voksen” rolle som student. Hun understreker at hun er ansvarlig ved å ta hensyn til når siste trikken går og avslutter festen ”tidligere enn hun var vant med”. Tales fortelling kan ses på som en slags ”suksessfortelling” om overgangen til universitetet. Hun understreker at hun nå ”står på egne bein” og har blitt selvstendig. Å gå tidligere hjem fra festene og å ta ansvar for egen sikkerhet blir et eksempel på at hun har møtt kravene om større grad av voksenhet og ansvarlighet. Dette bidrar til å posisjonere henne som egnet for tilværelsen som student og understreker hvordan mange av de nye studentene oppfatter fadderuka som en del av en overgang til å bli en ”mer voksen” student.

”Jeg var ikke voksen nok”

I likhet med Elises og Tales fortellinger om fadderuka kan også temaet i Charlottes fortelling forstås som fadderukas betydning i overgangen til en mer voksen tilværelse. Charlotte trekker sammenlikninger med en tidligere fadderuke for å beskrive denne fadderuka. Hun forteller her om forrige fadderuke:

[D]et virket som om alle andre hadde det veldig bra og taklet det flytte *veldig* bra. Og ikke hadde noen hjemlengsel *whatsoever*, men så satt jeg der egentlig og hadde lyst til å si "Jeg vil egentlig hjem, jeg. Savner mamma, jeg." (...) Da tenkte jeg litt at "Kanskje det bare er jeg som har knytta meg altfor mye til hjemme. Kanskje jeg bare rett og slett ikke er voksen, at jeg bare må bli voksen?"

Charlotte sammenlikner sin egen opplevelse med de andres, og forteller hvordan de andre hadde taklet å flytte mye bedre enn henne. Hun gir uttrykk for at hun savner livet hjemme og at hun savner ”mamma”. Hun avslutter med å spørre retorisk om hun kanskje bare måtte bli ”voksen” for å klare overgangen til å bo alene og studere. Charlotte lurar på om hun har blitt for ”knyttet til hjemme” og viser hvordan overgangen til universitetet innebærer et brudd med tilværelsen hjemme. Å være knyttet til hjemmet står i motsetning til å mestre en overgang til universitetet. Charlotte vurderer sin egen mangel på modenhet som grunnen til at hun ikke deltok like mye i forrige fadderuke. Slik blir hennes opplevelse av fadderuka forstått i lys av overgangen til å bli mer voksen. Fortellingen om Charlottes første fadderuke utgjør også bakgrunnen for hennes vurdering av denne fadderuken. Denne minner mer om Tale og Elises ”suksess”-historier:

[J]eg var jo blant de yngste også, de fleste i Bergen hadde jo studert noen år tidligere og hadde studert i flere byer tidligere. Både i Oslo, i Tromsø, og...flere hadde vært i utlandet og da har de jo sikkert et helt annet grunnlag for da har de vært ute av hjemme noen år. For dem var det vel sikkert akkurat som det er for meg nå, nå er det jo ikke noe problem, og sånn hadde jo sikkert de det den gangen, at det ikke var noe problem...

Charlotte understreker at hun var mye yngre i sin forrige fadderuke og manglet det ”grunnlaget” de eldre hadde. At hun var ”for ung” blir grunnen til at hun ikke hadde en vellykket fadderuke den første gangen. Fortellingene om de to fadderukene blir vurdert i siste setning. Der sammenlikner Charlotte seg med de som hadde en vellykket fadderuke den første gangen. Denne gangen posisjonerer Charlotte seg som en av de ”eldre” som ikke har vanskeligheter med å begynne på universitetet. Gjennom å kontrastere de to fadderukene der den ene var mislykket og førte til at hun ikke ble en del av studiemiljøet, posisjonerer Charlotte seg selv som mer moden og som mer *egnet* for å studere denne gangen. Dette understreker sammenhengen mellom modenhet og evne til å greie overgangen til universitetet. Å mestre overgangen til universitetet kan forstås som knyttet til en opplevelse av å mestre overgangen fra ”ungdom” til ”mer voksen” student.

4.1.1 Fadderuka – et innvielsesritual til universitetet?

”Min nervøsitet forsvant med fadderukene, for da hadde jeg fått en innføring, eller gode tips og råd, hva det skulle være.” (Tale)

Disse tre fortellingene fra fadderuka peker på noen sentrale trekk i mange av de nye studentenes oppfatning av fadderuka. For mange av de nye studentene er det å begynne på universitetet opplevd som en *overgang* til noe nytt. Mange uttrykker en nysgjerrighet på hva det vil si å være ”ordentlig student” eller hva ”studenttilværelsen” innebærer. I denne sammenhengen fungerer fadderuka som en ”sluse” inn i universitetet og i en ny, mer voksen, rolle som student. Fadderuka kan slik forstås som et *innvielsesritual* til livet som student ved universitetet og kan bidra til integrering i universitetsmiljøet (Dias & Sá, 2014, s. 4).

Fadderuka kan forstås som å markere overgangen fra en rolle og tilværelse som ungdom til å bli en ”mer voksen” student ved universitetet. Fadderukas funksjon og oppbygging kan derfor forstås i lys av teorier om hvordan ulike rolleoverganger og innvielser struktureres. I den første fasen i et overgangsritual blir individet separert fra sitt tidligere fellesskap og rolle. I fortellingene ovenfor har vi sett hvordan de nye studentene selv kontrasterer tilværelsen som student med deres tidligere tilværelse hjemme sammen med

familien og underlagt familiens rutiner og ansvar. Dette svarer godt til en tidligere tilværelse og identitet som *ungdom*. I mellomfasen befinner individet seg mellom posisjoner og roller, i en fase som kalles liminalfasen. Fadderuka kan på en måte forstås som en utvidet liminalfase for de nye studentene – mellom en tilværelse som ungdom og student. Å kalle de nye studentene for ”fadderbarn” understreker dette skiftet i identitet (Johnson, J., 2011, s. 204). Den siste fasen i ritualet er innlemmelsen i samfunnsstrukturen igjen, denne gangen med en ny posisjon eller status (Henriksen & Sande, 1995, s. 45). Dette kan tilsvare en rolle og identitet som student i et nytt fellesskap og en ny institusjon – universitetet. Fadderuka får slik sin betydning gjennom å overføre kunnskap om en ny rolle som student og bidrar på denne måten til integrasjon gjennom å gjøre de nye studentene oppmerksomme på normene og verdiene som gjelder i dette fellesskapet (Pedersen, 1990, s. 1488). Tale forteller om betydningen av fadderuka:

Hvis jeg ikke hadde vært på fadderuka, så tror jeg at jeg hadde følt meg veldig fremmed idet jeg satte meg ned for å være med på en forelesning. Jeg ser at det er veldig mange som ikke var med på fadderukene, som går rundt og er litt... de er litt sjenerte, de er litt... de vet ikke helt, de hadde ikke den samme kunnskapen som jeg hadde da jeg gikk til en forelesning, da. (...) Min nervøsitet forsvant med fadderukene, for da hadde jeg fått en innføring, eller gode tips og råd, hva det skulle være.

Tale understreker at fadderuka har bidratt til at hun føler seg mindre ”fremmed” på forelesningen enn de som ikke hadde deltatt på fadderuka. Hun forteller at de som ikke var med på fadderuka mangler en kunnskap og innføring som hun hadde fått gjennom fadderuka, og som gjør henne mindre nervøs enn de andre. De andre ”vet ikke helt” og har ikke ”samme kunnskapen”. Tale posisjonerer seg på denne måten som mer erfaren og kunnskapsrik enn de som ikke har deltatt på fadderuka. Hun passer bedre inn på forelesningene, noe som understrekes av at hun ikke opplever seg som ”fremmed” og ”nervøs”. Slik kan også Tales fortelling sies å posisjonere henne nærmere rollen som ”student”. For Tale kan deltakelse på fadderuka sies å ha minsket den ubehagelige opplevelsen av å være en fremmed i universitetsmiljøet, noe som er et trekk ved slike innvielsesritualer (Dias & Sá, 2014, s.4).

Denne vektleggingen av fadderuka som en innføring til studentrollen finnes kanskje aller tydeligst i Idas fortelling om linjedåpen ved hennes studieretning. Ida forteller:

[S]å var det selve dåpen. Da var det bare sånn at hver gruppe gikk inn, bak i det bygget... bak der, når det åpent... og der fikk vi bind for øynene, så vi fikk jo beskjed om å gå ned på knærne og så skulle vi bare *krabbe* gjennom alt, og der sto de og bare kastet ting på oss. (...) Tran, hår, ketchup, alt mulig dritt.

Idas fortelling viser hvordan de nye studentene må komme krabbende inn og underkaste seg de eldre studentene. Etter å ha blitt kastet ulike ting på – eller ”alt mulig dritt” som Ida sa – blir de nye studentene døpt. Dette er trekk som minner sterkt om deltakerne i den liminale fasen i tradisjonelle overgangsritualer. De som går igjennom en overgang blir ofte utsatt for prøvelser og ydmykelser som en del av overgangen til en ny rolle (Turner, 1995, s. 103). Dette er også trekk som er kjent fra innvielsespraksiser og ritualer kalt ”hazing” til idrettslag (Johnson, J., 2011; Keating et al., 2005). Dette skal bidra til å forberede individet på en ny rolle i ritualer. Da jeg spurte Ida om hvorfor hun ville være med på dette, svarte hun at hun var veldig glad for at hun hadde blitt med på det. Hun forteller:

Det er jo bare de som er sosiale som gjør det her. Det er jo de som er med på ting og sånn. Men det var jo noen som ikke hadde giddet i fjor eller noe, og så hadde sikkert kompisen bare ”Ærlig talt, du må bli døpt, det er en tradisjon. Ellers så er du ikke ordentlig (x) student”. (...) Men det har vi sagt til de som ikke var der i år, bare ”Dere skal døpes til neste år. Dere får ikke lov til å døpe hvis ikke dere blir døpt først”, liksom.

Ida forteller at det kun er ”de sosiale” og ”de som er med på ting” som deltok på dåpen. Dette blir fremstilt som en attraktiv gruppe å være en del av og Ida posisjonerer seg selv som en del av denne gruppen ved å vise til at hun har gått igjennom dåpen. De som ikke har deltatt blir ikke regnet som ”studenter” i samme grad som de andre. De opplever også kritikk fra medstudenter fordi de ikke har deltatt på dåpen og har ikke rett til å døpe noen andre året etter. Dette understreker hvordan dåpen er en del av en overgang til rollen som student og som en måte å oppnå rettighetene (til å døpe andre) tilknyttet studentrollen. Deltakelse på fadderuka kan ses på som en innføring til studenttilværelsen ved universitetet, noe som også har blitt påpekt i andre studier av innvielsespraksiser ved høyere utdanning (Dias og Sá, 2014, s. 11).

Studentenes oppfatning av fadderuka har slik mange trekk som minner om et innvielsesritual. Dette peker også på hvordan overgangen til universitetet er forbundet med en ny rolle som student. Denne oppleves som knyttet til økt ansvarlighet og modenhet. Under vil jeg vise hvordan festene fikk mye av sin betydning ved å gi mulighet for en nedjustering av disse kravene knyttet til studentrollen og tilværelsen på universitetet.

4.2 Festene i fadderuka

”Selv de som gjør det bra på skolen, men sliter sosialt, slutter”

Fadderuka kan sies å dreie seg om de nye studentenes *integrasjon* til universitetet som institusjon. For mange av studentene var dette forbundet med å skaffe seg et sosialt nettverk på studiet. Morten forteller:

[D]et er jo min erfaring med det, og som mange andre sier også, er jo at universitetet er så stort og man får liksom ikke så mye mer venner hvis ikke man tar aktivt initiativ etterpå da, enn det man gjør på fadderuka. (...) [D]u har andre som spør om når forelesninger er, sette deg med på forelesninger og ja, som binder deg litt til universitetet også, sånn at du ikke kan droppe ut så lett.

Morten understreker at det er viktig å få venner gjennom fadderuka fordi disse ”binder” en til universitetet i større grad og kan hindre at man slutter på studiet. Han begrunner dette i at universitetet er stort og at det er vanskelig å få venner. Fadderuka fremstår som den beste muligheten til å sikre seg et sosialt nettverk som kan beskytte mot frafall. Ida understreker også viktigheten av å skaffe seg et sosialt nettverk ved universitetet:

[H]vis du sliter på skolen men gjør det bra sosialt, så slutter du ikke. Mens selv de som gjør det bra på skolen, men sliter sosialt, slutter. (...) Så er det, ja, det sosiale hjelper veldig mye... får deg til å på en måte fortsette og ikke gi opp håpet, fordi du har venner som støtter deg og... ja.

Ida forteller at det sosiale er viktigere enn det faglige for å bli på universitetet. Å ”slite sosialt” er forbundet med frykten for å ikke greie seg på universitetet. Å skaffe seg et sosialt nettverk kan slik forstås som en viktig måte å bli integrert i rollen som student ved universitetet fordi dette binder en til universitetet. I denne sammenhengen ble spesielt festene i fadderuka viktige for de nye studentene fordi disse ble oppfattet som mer sosiale. Charlotte hadde deltatt på en fadderuke tidligere. Hun fortalte at overgangen til å begynne på universitetet hadde vært stor den gang og at hun derfor hadde hatt problemer med å delta på festene i fadderuka. Charlotte:

[J]eg merket at det ble veldig tøft å bare skulle... drikke bort ting da, eller hva jeg skal si. (...) Så da måtte jeg bare finne på sånne unnskyldninger (...) Men jeg merket jo etterpå at det var jo litt dumt det og, for da kom du jo ikke helt inn, ikke sant, i varmen. For som jeg sa så ba de deg jo ikke i noen bursdager eller noe sånt da senere.

Å delta på festene i fadderuka fremstår som svært viktig for Charlotte. Selv om hun deltok på fadderuka, ønsket hun ikke å delta på festene. Dette gjorde det vanskeligere for henne i ettertid - hun følte ikke at hun kom ”helt inn i varmen” i faddergruppa. I ettertid førte dette til

at hun følte seg ekskludert fra det sosiale fellesskapet ved at hun ble ikke bedt med på ulike sosiale arrangementer. Selv om de nye studentene varierte i hvor stor grad de vektla festene i fadderuka, representerer Charlotte, Ida og Morten et sentralt trekk ved de nye studentenes oppfatning av fadderuka: Å bli integrert i universitetet er ikke bare en prosess hvor de lærer seg å bli ”student” ved universitetet. Fadderuka handler like mye om å skaffe seg et sosialt nettverk og dette fremstår som en måte å sikre integrasjon ved universitetet for de nye studentene. Frafall ved høyere utdanning har vært et tema i forskning på studenter. Wilcox, Winn og Fyvie-Gauld (2005, s.720) hevder at de sosiale aspektene ved studenters integrasjon til høyere utdanning har fått for lite oppmerksomhet: Hvorvidt de nye studentene opplever at de har et sosialt nettverk ved utdanningen fremstår som en av de viktigste grunnene for om de fortsetter eller slutter. I denne sammenhengen får festene sin viktighet fordi mange opplever at det er her det sosiale ”skjer”.

4.2.1 Alkohol som markør for overgang

Alkoholbruk blir ofte forstått som sentralt ved ritualer for unge (Beccaria & Sande, 2003; Sande, 2002). I fadderuka var alkoholbruk først og fremst knyttet til festene på kveldstid. Til tross for at deltakelse på hele fadderuka fremsto som svært viktig, oppfatter de fleste studentene festene som sentralt for å skape samhold og fellesskap. Alkoholbruk må derfor undersøkes innenfor rammene av festene i fadderuka.

For mange av studentene var det et stort skille mellom å møte de andre på faddergruppa på dagtid og kveldstid. Anna forteller om denne forskjellen:

Da kjente man jo ikke at man hadde noen krav til seg til å være på en bestemt måte, for... det var liksom så ”Det her er fritiden, og... det er til for at man bare skal ha det gøy.” Og sånn var det jo her også, men det var fortsatt... nå er vi jo på universitetet og jeg tror liksom at selve omgivelsene og at... det var mer seriøst da, fordi det her var min første skoledag på universitetet og jeg er jo på universitetet nå og her er fadderne og de skal man høre på.. (...) Så jeg tror det hadde noe med det å gjøre, på kvelden så var det jo... det var jo helt frivillig, det var på vår fritid og det var liksom... man behøvde ikke leve opp til noen ting, det var bare... helt uformelt.

Anna beskriver festene i fadderuka som mer uformelle, preget av et mål om å ha det gøy uten krav til å oppføre seg på en bestemt måte. Denne måten å være sammen på blir av Anna forbundet med ”fritid” og ”frivillighet”. I motsetning til festene på kveldstid, står arrangementene på dagen. Anna understreker at å møtes på dagen er forbundet med ”universitetet” og en følelse av ”første skoledag”. Arrangementene på dagtid er preget av et krav om å være seriøs og adlyde fadderne. Det blir med andre ord en motsetning i kravene til hvordan man skal og kan oppføre seg på dagtid og kveldstid, der festene konstrueres som

fritid og arrangementene på dagtid som ”skole”. Alkohol kan sies å fungere som en markør for overgang mellom ulike atferdsområder med ulike regler for hva som er akseptabel og forventet atferd. Festene og arrangementene på dagen kan ses på som to ulike atferdsområder med ulike normer for hvordan man skal oppføre seg og hva som skal være målet med samværet. Festene fremstår som mindre formelle og seriøse for de nye studentene. Alkohol markerer slik overgang til en annen, mindre bundet atferdssfære og bidrar til å konstruere festene og arrangementene på dagtid i fadderuka som henholdsvis ”fritid” og ”arbeid” (Gusfield, 2003). Goffman (1974) har påpekt hvordan samhandling mellom aktører er avhengig av en felles situasjonsdefinisjon eller ”ramme” for å gi mening (Aakvaag, 2008, s.73). Tilstedeværelsen av alkohol på festene kan sies å gi en ramme for festen hvor samhandlingen skal dreie seg om å ha det gøy og en mer avslappet og ”privat” væremåte er tillatt. Overgangen mellom to ulike atferdsområder med ulike rammer for samhandling er også forbundet med ulike roller. Arrangementene på dagtid kan forstås som knyttet til rollen som ”student” preget av krav om å være ansvarlig og moden. Festene er derimot knyttet til roller som ”venn” og er mer likestilt og frie. Dette understrekes også av Sunniva i hennes kommentar om hvordan det var å møtes på kvelden:

[D]a var det ikke fadderne som satt der med røde t-skjorter og "var fadder", men... da var vi litt mer... kan jeg kalle det en vennegjeng, da. Så det følte litt mer avslappet, for da hadde ikke du det der *skillet* med at "Det her er rød t-skjorte, det her er oss", men... da var litt mer sånn... ja, en gruppe mennesker som bare har det hyggelig. Så det synes jeg var et veldig bra tiltak, for da kommer man litt bort fra instituttet og. Og da er det ikke sånn... "Jeg er her fordi jeg *burde*" men "Jeg er her fordi har *lyst*". Så det *føles* litt mer... *casual*, på en måte, litt mer sånn... ja.

Å møtes på fest fremstilles som noe positivt ved at det innbærer en avstand til universitetet og slik oppfattes mer som frivillig og lystbetont. I likhet med Anna understreker Sunniva at deltakelse på festene var forbundet med en følelse av å ha *lyst* til å være der fremfor å føle plikt. Festene var mer ”avslappet” og ”casual” enn å møtes ellers. Dette speiltes også i hvordan forholdet mellom deltakerne på faddergruppen var. Sunniva forteller at relasjonen mellom deltakerne på festen, og da spesielt mellom fadderne og fadderbarna, ble mer likstilt og opplevdes nesten som å være med en ”vennegjeng”. Istedenfor å ha et skille mellom ”faddere” og ”fadderbarn” opplevdes festene utenfor universitetet som et rom hvor de var ”en gruppe mennesker som bare har det hyggelig”. Dette viser hvordan endring av definisjon av situasjonen også endret relasjonene innenfor faddergruppen. Et resultat av at festene blir rammet inn som ”fritid”, var at disse ble oppfattet som mer sosiale og mer egnet for å bli kjent enn arrangementene på dagtid. Rita påpeker dette:

[D]et var jo mer overfladisk å møte de i forelesningssalen enn på vorsene. Det var nesten sånn at når man sa hei, så så det ut som om det gjorde vondt i ansiktene. (...) Det virket ikke som om folk var interessert i å være venner i forelesningssalen, slik som de var interessert i å være venner på kvelden. Det hadde sikkert noe med alkoholen å gjøre.

Rita beskriver forholdet til de andre på faddergruppe som ”overfladisk” i motsetning til hvordan det var å møtes på festene. På festene opplevde Rita de andre som mer interesserte i å være venner, i motsetning til på dagtid og i forelesningssalen. Rita påpeker eksplisitt alkoholens betydning i å skape en ramme for samhandling som er mer sosial.

Sunniva, Rita og Anna understreker alle forskjellen mellom å møtes på dagtid og kveldstid i fadderuka. Alkohol er forbundet med en mer sosial atferdssfære med færre begrensninger på hva som er tillatt å si og gjøre. Målet med festene er å ”ha det gøy” i motsetning til arrangementene på dagtid. I denne sammenhengen synes alkoholen å bidra til en overgang fra dag til kveld og å være en markør for at festene symboliserer et annet atferdsområde (Gusfield, 2003). Festene defineres som en situasjon hvor en friere væremåte er tillatt. Dette bidrar til å skape en følelse av samhold og fellesskap på festene i fadderuka.

4.2.2 ”Festfellesskapet” i fadderuka

Det har blitt foreslått at *fester* bør forstås som en integrert del av unges liv som markerer fellesskap og tilhørighet (Demant & Østergaard, 2007; Lalander, 1998). Fester kan forstås som å ha en ritualisert oppbygging der alkohol og beruselse kan bidra til å skape en tilstand av ”anti-struktur” i motsetning til hverdagslivets struktur (Turner, 1990, i Demant & Østergaard, 2006, s. 53). Alkohol bidrar i denne sammenhengen som et hjelpemiddel til en tilstand av liminalitet ved festene og kan skape et rom hvor relasjonene mellom de nye studentene har potensial for å endres og hvor rammene for hva som kan sies og gjøres blir bredere (Lalander, 1998, s.37). Sunnivas beskrivelse av den ene kvelden viser hvordan rammene for hvor nær man kan være, psykisk og fysisk, endres på festene:

[V]i begynte å bygge et sånt tårn med glass og flasker. Men det var faktisk veldig gøy, for da måtte vi liksom samarbeide om det. (...) Da må du også sitte veldig *tett*, og det er en sånn ting som gjør at da... når man må prate med noen som sitter *sånn*, så... altså, det var ikke *ubehagelig*, men det var... (ler) for det kan det være, hvis man er veldig edru. Men det var det ikke. Så da også var det vel... da var det god stemning rundt bordet. Og det tror jeg hjalp veldig. Pluss at det var det litt sånn... folk begynte å ta bilder og sånn, og da blir det litt sånn at da gir man en klem på bildet og sånne ting. Og det også følte jeg at... da kommer man jo mye nærmere hverandre, når man begynner å gi klemmer og sånn. Eller når man... for eksempel de kveldene som... for eksempel etter den pub til pub kvelden, hvor ikke folk bare sa ha det bra og vinket, men at det kanskje var en *klem* og så ha det bra og ses i morgen, det også var sånne ting som gjør at man kommer mye nærmere hverandre. Eller hvis man utveksler telefonnummer eller ”Å, nå har jeg lyst til å legge deg til på instagram” eller... sånne ting. Det gjør at da viser du at du

er interessert i å bli kjent med den andre og du får en helt annen type kontakt. Å jeg tror kanskje... ja, det var særlig etter pub til pub at det skjedde, at vi gjorde ting *sammen*, liksom. At "Å, nå må vi kapre det bordet der" eller "Nå må vi gjøre dette og dette" (Sunniva)

Mange av momentene i Sunnivas kommentar viser hvordan de vanlige normene for hvordan man skal oppføre seg og snakke sammen endres i løpet av kvelden. Hun påpeker hvordan det ble mer *fysisk nærhet* ved å sitte tettere sammen og gi hverandre klemmer på slutten av kvelden samt et mer uttrykt ønske om å være sosiale med hverandre gjennom å ta bilder sammen, legge hverandre til som venner på sosiale medier eller utveksle telefonnummer. Kommentaren til Sunniva viser flere ganger motsetningen mellom atferd knyttet til dagtid og atferd knyttet til fest og beruselse; å sitte veldig tett sammen og snakke ville vanligvis bli oppfattet som litt "ubehagelig", men blir ikke oppfattet slik i festsituasjonen. Hun påpeker også hvordan man ikke bare "sier ha det bra og vinker", men gir hverandre en klem når man drar. Dette regnes som atferd som kjennetegnes av at man har blitt "nærmere" hverandre og får en mer personlig og nær kontakt. I sitatet ovenfor forteller Sunniva at de endrede relasjonene på festen førte til ting som viste at man var interessert i mer kontakt og åpen for vennskap. Festene skapte slik en stemning der man ble oppfattet som om man var interessert i sosial kontakt med de andre.

Festsituasjonen Sunniva beskriver kan forstås som en et interaksjonsritual (Collins, 1993, s.206) som bidro til å skape samhold og følelse av fellesskap i faddergruppa. Situasjonen preges av mer fysisk nærhet mellom deltakerne i faddergruppen ved at de måtte sitte nærmere hverandre og begynte å gi hverandre klemmer på bilder. Det var også en tydelig følelse av at de var en *gruppe*. Sunniva understreker at de begynte å gjøre ting sammen som å kapre bord og bygge tårn. De hadde en tydelig opplevelse av seg selv som gruppe og fokuserte på fellesskapet og å bli kjent med hverandre. Noen tok bilder av gruppa, noen klemte hverandre og ba om telefonnummer eller brukernavn på sosiale medier (Collins, 1993, s. 206). Sunniva understreker at denne nærheten bidro til å skape en "god stemning rundt bordet" og viser slik til en slags felles stemning på festen. Collins (1993) understreker at interaksjonsritualer kan variere i styrke over disse punktene og at tilstedeværelsen av en aktivering av disse fire elementene kan føre til at gruppen blir mer bevisst seg selv som en gruppe (s.206-208). Dette vil føre til en opplevelse av å bli følelsesmessig aktivert og påvirket av interaksjon med de andre. Denne opplevelsen kan gi en opplevelse av solidaritet med gruppen og emosjonell energi (s.208). Sunnivas konkluderende kommentar i fortellingen om festen understreker dette – etter denne kvelden begynte gruppen å gjøre ting sammen, hadde en annen type kontakt og oppleve seg selv som et fellesskap. Dette understreker

hvordan festen i seg selv har noen komponenter som kan sammenliknes med et interaksjonsritual der fysisk nærhet, en tydelig avgrenset gruppe, felles stemning og oppmerksomhetsfokus kan bidra til en opplevelse av fellesskap, samhold og gruppefølelse. Alkohol bidrar i denne sammenhengen til å legitimere ulike former for overskridelse av hverdagslivets normer. Som Sunniva forklarer; å sitte veldig nære hverandre og snakke er slikt som oppleves som *ubehagelig* til vanlig eller ”når man er edru”. Alkohol bidrar derimot til å gjøre slike handlinger mer akseptert og mindre ubehagelig. Alkohol kan slik bidra til å skape en situasjon som er mer åpen for trekk ved interaksjonsritualer som bidrar til en felles stemning og følelse av ”effervescence” (Tutenges, 2013) eller emosjonelt fellesskap.

4.2.3 Ensomheten ved å ikke drikke seg beruset

Festene i fadderuka kan forstås som ritualer med integrerende funksjoner. Et ritual er ofte sterkt scriptet – det har bestemte regler for hvilken struktur handlinger skal ha. De er ofte knyttet til overganger mellom faser, posisjoner og situasjoner på ulike nivå (Frønes, 2001, s. 106-107). Ritualer sier også noe om hvem som kan og ikke kan ta del i dette. På festene i fadderuka fremstår ikke bare inntak av alkohol - men inntak til beruselse - som en viktig forutsetning for kunne delta. Rita forteller under om en fest hvor hun drakk mindre enn de andre:

Jeg tror fadderne i utgangspunktet hadde lagt opp til at vi ble kjent uten alkohol og så begynne å drikke. Men vi ble jo ikke kjent... uten alkohol, på en måte. (...) Så... det var jo litt interessant for meg som ikke var så full. Der jeg satt med mine ofte 3-2 øl og observerte. Men... Det som er når man er full, og som jeg tror man glemmer litt, det er at man er veldig opptatt av seg selv. Det var mange som ikke snakket med mer enn en annen i løpet av kvelden, fordi man er så inne i sin egen, lille boble. Det var også litt slitsomt for meg som da var tilnærmet edru ofte, å sitte og høre på alt det de hadde å si. Det som var litt ensomt med det, var at de husket det ikke dagen etter. Også sitter jeg igjen med en samtale, også var den egentlig *helt* bortkastet. Og det er litt sånne situasjoner som jeg tenkte "Åh, hvorfor kunne ikke jeg ha vært like drita" og så ...kunne vi bare "Åh, shit ass, jeg var sykt drita" og jeg kunne sagt "Ja, det var jeg og", og så vært ferdig med det. Men istedenfor så sitter du... Så kommer det en bort til meg og bare "Shit, jeg var sykt drita, håper du ikke husker noe ting av det jeg sa, ha ha." og jeg bare "He he, *neida*. Ingenting."

Rita fremstiller det som umulig å bli kjent uten alkohol i fadderuka. Til tross for at fadderne hadde tenkt til at de ble kjent uten alkohol, ”måtte det til”. Denne kommentaren rammer inn fortellingen: Rita understreker at de ikke ”ble kjent” uten alkohol og fremstiller slik alkoholbruk som nødvendig og uunngåelig om man skal bli kjent i fadderuka. Å drikke alkohol fremstår som en ”inngangsbillett” til deltakelse i fellesskapet på festen. Rita forteller at hun ”satt der med sine 3-2 øl og observerte de andre” og viser slik sin posisjon som utenfor gruppen og de som ”ble kjent”. Hun forteller at det var ensomt, slitsomt og frustrerende å

sitte igjen med en samtale ingen andre enn hun selv husket. De som ble beruset blir beskrevet som i en ”egen, liten boble” og veldig ”opptatt av seg selv”. Rita beskriver gjennom dette et annet oppmerksomhetsfokus og en annen nærhet mellom de andre deltakerne på festen som var beruset. Hun selv satt igjen med en opplevelse av at kvelden hadde vært ”bortkastet”. Ritas opplevelse av festen minner heller om et *mislykket ritual* som er kjennetegnet av en manglende følelse av solidaritet med gruppen, en manglende følelse av at ens identitet er bekreftet eller utfordret, og følelser som kjedsomhet, depresjon og utmattelse som følge av interaksjonen (Collins, 2004, s. 51). Selv om Rita var til stede på festen fikk hun ikke følelsen av å være *med på* festen. Dette understreker hvordan ikke bare nærvær og inntak av alkohol, men alkoholinntak til beruselse, er forbundet med en vellykket fest. Å ikke drikke, eller å drikke mindre enn de andre på festene, var slik forbundet med en følelse av ensomhet og manglende tilhørighet på gruppen. Nyere forskning på avholdenhet har antydnet at avhold er forbundet med en opplevelse av en marginalisert posisjon (Pedersen, 2013) og at avholdende har et signifikant høyere nivå av angst og depresjon enn resten av befolkning – et kjennetegn som ikke kan forklares kun ved sosio-demografiske faktorer eller sykdom (Skogen, J. C., Knudsen, A. K., Myrtveit, S. M., & Sivertsen, B., 2014).

Festen kan forstås som et scriptet ritual med et felles forløp der det gjelder bestemte regler for hvordan en fest skal bygges opp og hvilke elementer som skal til for å skape en endring i relasjonen mellom deltakerne (Demant & Østergaard, 2006, s. 53). Inntak av alkohol til beruselse kan slik forstås som en inngangsbillett til festen og som en forpliktelse til et festfellesskap. Denne vektleggingen av beruselse kan også forstås i lys av det som har blitt kalt en ny ”beruselseskultur” blant unge. Ikke bare inntaket av alkohol, men inntak til en høy grad av beruselse, synes å være akseptert og ønsket (Measham & Brain, 2005, s.268-269).

4.3 Oppsummering

Mange av de nye studentene opplevde overgangen til universitetet som forbundet med en ny identitet som student. Denne rollen var preget av krav til mer modenhet og ansvarlighet. I denne sammenhengen fremstår fadderuka som et viktig innvielsesritual til en rolle som student ved universitetet. Mange har påpekt hvordan alkohol ofte spiller en viktig rolle i slike ritualer for unge (Sande, 2002; Beccaria & Sande, 2003). I fadderuka var det først og fremst gjennom festene på kveldstid alkoholen fikk sin betydning og bidro til å skape samhold og fellesskap.

Festene i fadderuka ble konstruert ut ifra sin motsetning til arrangementene på dagtid – festene oppfattes som mer uformelle og frivillige og med et mål om å kun ha det gøy sammen. De nye studentene understreker at avstand fra universitetet, ved at festene foregår hjemme hos faddere eller utenfor universitetet, bidrar til dette. I motsetning til dette beskrives det å delta på arrangementer på universitetet på dagtid og uten alkohol som formelt, pliktbundet og knyttet til rollen som ansvarlig og moden student. Festene bidrar slik til å skape et ”frirom” hvor en annen type atferd og andre typer handlinger er tillatt i større grad enn på dagtid. I denne sammenhengen, mellom det pliktbundne på dagtid og det uformelle på kveldstid, fungerer alkohol som et symbol på overgang til en annen atferdssfære (Gusfield, 2003; Lalander, 1998, s. 37). Denne atferdssfæren ble oppfattet som mer sosial. Festene kan forstås som intense interaksjonsritualer hvor økt fysisk nærhet og felles fokus på gruppa fører til en opplevelse av samhold og fellesskap. I denne sammenhengen fremstår beruselse som sentralt for å delta på ritualer og som nødvendig for å oppleve en følelse av emosjonelt fellesskap. Å ikke drikke like mye som de andre var forbundet med en følelse av ensomhet. En høy grad av beruselse fremstår også som en sentral del av festen., Forskning på feltet viser også at å drikke alkohol på samme måte som de andre kan forstås som å ”forplikte” seg til festfellesskapet (Demant & Østergaard, 2007, s.533). Dette kan sies å speile trekk ved det som har blitt kalt en ny alkoholkultur blant unge der beruselse er sentralt (Measham & Brain, 2005).

Det har blitt foreslått at fester får sin betydning som del av unges liv ved at de skaper et mer selvstyrt rom for unge. Snarere enn å markere overgang, markerer festene fellesskap. Fadderuka er slik preget av en dualitet – mellom delvis organisert av universitetet og delvis organisert av studentene selv. Dette speiles også i studentenes oppfatning av fadderuka både som en ”innføring” i rollen som student, men også som sentralt for å skaffe seg venner og et sosialt nettverk. Denne ”dobbeltfunksjonen” ved innvielsespraksiser til høyere utdanning har også blitt påpekt i andre studier (Dias & Sá, 2014, s. 8). Fadderuka kan slik sies å fungere som et innvielsesritual som markerer overgang til en ny rolle som student, mens festene best kan forstås som ritualer som markerer fellesskap og tilhørighet (Demant & Østergaard, 2007; s. 519; Pedersen, 1994). Det er gjennom festene alkohol får sin betydning for fellesskap og samhold, ved å markere overgang til en ny atferdssfære og et emosjonelt fellesskap på festen.

5 Alkohol og kontroll i fadderuka

I forrige kapittel så vi hvordan fadderuka kan forstås som et innvielsesritual til en ny identitet som mer moden og ansvarlig student. I fadderuka bidro festene til en nedjustering av kravene til modenhet, selvstendighet og ansvarlighet tilknyttet studentrollen. I dette kapittelet vil jeg se nærmere på hvordan festene i fadderuka likevel er preget av et sterkt fokus på kontroll over eget alkoholbruk og beruselse. Jeg vil først vise hvordan normer og sanksjoner knyttet til alkoholbruk kommer frem gjennom en symbolsk grensedragning mot de ukontrollerte ”andre” og viser hvordan alkoholbruk kan fungere som en identitetsmarkør i fadderuka. Deretter vil jeg undersøke hva som ligger i begrepet ”kontroll” for de nye studentene og hvorfor dette er viktig innenfor konteksten av fadderuka.

5.1 Kontroll som ideal i fadderuka

”Unngå å lage sånn klein katastrofe”

Til tross for at studentene i stor grad opplevde alkohol som nyttig for å bli kjent, var *kontroll* et gjennomgående tema i intervjuene. Da vi snakket om fester og alkoholinntak i intervjuene tok de fleste av informantene selv opp kontroll som et tema. Silje forteller: [J]eg er jo veldig der at jeg liker å ha kontroll, jeg stopper og vet liksom hvor grensa går... ja. Jeg vil helst ikke overgå den.” Silje understreker at hun liker å ha *kontroll* når hun drikker alkohol. Kontroll blir forstått som evne til å stoppe ved et visst punkt av beruselse – ved ”grensa” – og unngå å overgå denne.

Sunniva forbinder viktigheten av å ha kontroll med hvordan hun fremstår for de andre fadderbarna:

”[D]u vil ikke gi det førsteinntrykket at... *du er den som drikker masse*. Og gjør de dummeste tingene. Nei, så det er litt sånn... jeg synes det hadde vært ubehagelig. Å vite at jeg har null kontroll over meg selv, og det ser folk jeg kanskje skal studere med i 5 år.”

Sunniva forteller at hun ikke ønsker å gi inntrykk av at hun mangler kontroll over seg selv, gjennom å drikke for mye og gjøre dumme ting. Å miste kontrollen i fadderuka fremstår som skamfullt og ”ubehagelig”. Magnus understreker det samme: ”Jeg tenkte veldig på det faktisk, at jeg måtte passe meg for å ikke drikke for *masse*. Og liksom unngå å lage litt sånn...”

katastrofe. Sånn klein... katastrofe.” Kontroll innebærer å ikke drikke for mye alkohol og ikke bli for beruset fordi dette er forbundet med å gjøre dumme ting – lage en ”klein katastrofe” – og å fremstå som en som drikke ”masse”. Kontroll-begrepet kan si oss noe om både normene og sanksjonene tilknyttet alkoholbruk i fadderuka, og hvordan de nye studentene opplever kravene knyttet til ”studentrollen”.

For å forstå hva de nye studentene vil unngå ved å beholde kontrollen, er det nyttig å se det i sammenheng med det mange av de nye studentene kaller ”rølp”. Rølp ble ofte benyttet som en kontrast til ”kontroll”. Sunniva forteller om forskjellen på fadderuka og russetiden:

Det var mye mer *drikking* enn i fadderuken. Litt mer *rølp*. Folk er litt sånn, *gir litt faen da*, egentlig. De er ikke så... altså, selvfølgelig når man er edru så tenker man ”Nei, det kan jeg ikke gjøre”, fordi det er flaut, det er pinlig eller... holdt på å si, *nedverdiggende* mot deg selv. Litt sånn der... sitter på do med bøtta foran deg og sånn. Som du bare tenker ”Å Gud, *det må aldri skje*.”. Men i russetiden så ser du sånne ting *hele tiden*.

Rølp innebærer at man gjør ting som er flaut, pinlig og nedverdiggende – noe Sunniva vurderer som vanlig og akseptert i konteksten av russetiden. Sunniva forteller at rølp i russetiden innebærer at man oppfører seg på måter som bryter med vanlige normer for atferd, man gjør de tingene man ”ikke kan gjøre” eller det som ”ikke må skje”. ”Russetidens rølp er med andre ord forbundet med *grenseoverskridelser*. Rølp har trekk som minner om en tilstand av liminalitet, der det er akseptabelt og forventet at man oppfører seg på uvanlige måter og bryter hverdagens moralske regler (Demant & Østergaard, 2007, s. 518). Ofte er denne fasen forbundet med overskridelse av sivilisasjonens kulturmønster gjennom en hyllest av det groteske og det kroppslige (Lalander, 1998, s.37). Dette speiles godt i Sunnivas fortelling om at man ”sitter på do med bøtta foran deg” og viser hvordan rølp i russetiden er forbundet med det forbudte, kroppslige og groteske – de tingene ”som aldri må skje”. I fadderuka er derimot dette overskridelser som er mindre akseptert og fadderuka er preget av et ideal om *kontroll* fremfor rølp.

Eksemplene ovenfor viser hvordan festene i fadderuka er forbundet med å kontrollere oppførsel og handlinger som beruset. Å drikke på en kontrollert måte innebærer å unngå hemningsløs og grenseoverskridende beruselse, en ”rølpete” drikketil preget av kontrolltap, i fadderuka. Room (2007, s. 37) understreker viktigheten av å forstå variasjoner i normene rundt og funksjonene av beruselse i ulike kontekster for unge. I fadderuka kommer normene for beruselse til syne gjennom sin motsetning til en annen kontekst: russetidens rølp.

Under vil jeg vise hvordan skillet mellom kontroll og tap av kontroll ble en viktig måte for de nye studentene til å gjøre distinksjoner mellom hva som regnes som rett og galt alkoholinntak og beruset atferd.

5.1.1 Grensedragning mot det ukontrollerte

Normene rundt alkoholinntak og beruselse i fadderuka ble sjeldent artikulert annet enn gjennom hva de nye studentene ville unngå og hva de ikke ville være. Dette ble ofte gjort gjennom fortellinger som innebar en grensedragning mot de som hadde mistet kontrollen på ulike måter. Under forteller Rita om en situasjon i fadderuka som viser hvordan kontroll blant annet handler om å kontrollere de fysiske tegnene på beruselse:

Altså, selv om alle vi andre fadderbarna hadde jo vært mer eller mindre fulle på et eller annet tidspunkt. Men alle hadde klart å *stå* selv. Alle hadde klart å liksom komme seg hjem *selv*. Hun her klarte ikke *stå*, hun klarte ikke å *sitte* engang, hun måtte ha en på hver side for å sitte oppreist. Hun skulle liksom *danse*, men da braste hun *rett i bakken*. Det var... *det var så pinlig*. (...) Jeg husker at jeg og venninnen min ryddet opp alle tingene hennes fra gulvet, for av en eller annen merkelig grunn så skulle hun begynne å rydde opp i vesken sin. Og det sprutet jo bankkort og saker, altså, det lå overalt. Vi bare "Det er ikke vits å begynne å rydde opp i det her nå, nå tror jeg du kanskje skal dra hjem". Så hun er jeg sikker på at spydde i løpet av den kvelden, men da måtte jeg ta siste banen hjem så jeg fikk ikke med meg resultatet.

Ritas fortelling dreier seg i likhet med mange andre fortellinger fra fadderuka om å bli beruset på feil måte. I begynnelsen av fortellingen kontrasterer hun "alle vi andre fadderbarna" med hovedpersonen i fortellingen. Til tross for at alle hadde vært "fulle", var hovedpersonen den eneste som ikke hadde greid å ta vare på seg selv ved å ikke kunne sitte, stå eller danse alene. Rita understreker at dette var "pinlig" og tar avstand fra denne måten å være beruset på. Slik posisjonerer hun seg selv som mer kompetent og kontrollert, gjennom en grensedragning mot hovedpersonens manglende kontroll. Mot slutten av fortellingen viser hun hvordan ansvaret for det fulle fadderbarnet ble flyttet over til de andre på faddergruppa og posisjonerer seg selv som mer ansvarlig gjennom å gi hovedpersonen råd og hjelp. Fortellingen viser også hvordan en ukontrollert oppfattes som uønsket og upassende i fadderuka. De andre foreslår at hovedpersonen skal fjernes fra festen og dra hjem. Dette viser hvordan de "kontrollerte" berusede eigner seg på festen, mens hovedpersonen i fortellingen derimot er for ukontrollert og slik bryter med normene.

Å beholde kontrollen var viktig også på andre områder i fadderuka. Å mangle kontroll kunne innebære å dele for mye privat informasjon om seg selv på festene, for eksempel under drikkeleker. Gunvor forteller: "[D]et er litt sånn, litt for drøyt å dele ting, men det er ikke alle

som har den grensa da. Så de sitter jo der og deler alt mulig rart og så... jo mer de må drikke, jo mer åpne blir de og så går det helt galt. Så blir det tårer og drama”. Sitatet viser hvordan manglende kontroll over beruselse også henger sammen med evne til å kontrollere hvor mye privat informasjon man deler. Å dele for mye privat informasjon om seg selv når man drikker innebærer at man ikke har mestret beruselsen og blir et tegn på at man har mistet kontrollen. Manglende kontroll og ”grense” i sammenheng med beruselse fører til at de deler for mye privat og slik overskrider normene for hva som skal sies i situasjonen. Dette blir vurdert som ”helt galt” og resulterer i ”tårer og drama”. Dette viser hvordan alkohol blir fremstilt som noe man kan håndtere i ulik grad. Det er noen som ikke har samme ”grense” som andre og dermed ikke greier å bli beruset uten å overskride grensene for hva som kan sies og deles.

For mange av de nye studentene var det også viktig å unngå å flørte eller ”hooke opp”³ med noen i løpet av fadderuka. I likhet med å dele for mye privat informasjon ble dette sett på som risikabelt og noe man helst ikke burde gjøre i løpet av fadderuka. Under forteller Elise om et annet fadderbarn som hadde forsøkt å sjekke henne opp i fadderuka:

Det var vel... det var vel... en som var ganske interessert i meg. På en tidspunkt. (ler) Og det fikk jeg jo høre...dagen etterpå...og det var... det ble litt *kleint*, egentlig. (ler) For jeg hadde jo sagt veldig klart ifra til han at jeg ikke var interessert, og så... har jo egentlig gutter litt vanskelig for å ta hintet, noen ganger (...) Ikke for å snakke noe stygt om han på noen som helst måte. Men han ødela jo litt for seg selv ved å være så pågående med en gang. Fordi at vi var jo der for å *bli kjent*, vi var jo ikke der for å... ha et *one night stand*. For å si det rett ut.

Også Elises kommentar kan ses på som en fortelling om å ”bomme” på normene i fadderuka. Fadderbarnet som forsøkte å sjekke opp Elise blir sett på som en som ”ødela for seg selv”. Denne fortellingen understreker at også å forsøke å sjekke opp noen eller ha noe på gang med noen oppfattes som feil i fadderuka –det er ikke ”derfor de er der”. Fadderuka konstrueres slik som en annen type situasjon hvor man ikke er ute etter ”et one night stand”. Elise understreker også at hun selv avviste medstudenten som forsøkte å sjekke henne opp og posisjonerer seg selv slik som en som har forstått rammene i fadderuka. Hun viser gjennom dette at hun har forstått at man bare skal ”bli kjent” i fadderuka. Kontroll på festene i fadderuka er slik også forbundet med kontroll over egen seksualitet. Dette gjaldt spesielt for de kvinnelige informantene. Dette temaet vil bli behandlet mer inngående i neste kapittel.

³ Å ”hooke opp” syntes å bli brukt om alt fra kyssing til seksuell kontakt mellom studentene (Bogle, 2007, s.776). Der jeg var i tvil om hva som hadde skjedd, spurte jeg hva å hooke opp innebar. Som min analyse viser var dette ikke et viktig tema i fadderuka da mange ønsket å unngå dette.

Kontroll synes å dreie seg om mer enn å unngå en for høy grad av beruselse. Kontroll knytter seg også til i hvilken grad man kan overskride de grensene som gjelder for oppførsel som gjelder i hverdagen. Som nevnt i forrige kapittel er en viss overskridelse av hverdagslivets grenser for atferd og handlinger noe de nye studentene ser på som viktig ved festene og for å bli kjent. Abel og Plumridge (2004, s. 493) påpeker at hvor mye handlinger eller oppførsel kan skille seg fra normene for ”edru” atferd avhenger av hva ulike grupper ser på som akseptabelt i akkurat sin gruppe. Eksempelene ovenfor viser hvordan fadderuka fremstår som en situasjon hvor disse grensene ikke kan overskrides i like stor grad som i for eksempel russetiden.

5.1.2 Alkoholbruk som identitetsmarkør

“... den der ”voksenfølelsen”, den føler jeg at står mye sterkere.” (Elise)

Ovenfor har vi sett hvordan studentene trekker symbolske grenser mot en ukontrollert drikketil preget av grenseoverskridelser. Ved å fortelle hva de selv *ikke* er eller hva de misliker, uttrykker studentene også mye om hvordan de selv ønsker å bli oppfattet. Symbolsk grensedragning mot de uønskede ”andre” kan ses på som en del av prosessen hvor man konstruerer sin egen identitet (Lamont, 1992, s. 9-10).

For mange var kontroll i fadderuka forbundet med erfaring og alder. En grensedragning mot det ukontrollert var slik ofte forbundet med en konstruksjon av seg selv som sosialt eldre eller mer moden (Demant & Järvinen, 2006, s. 590). Å mangle kontroll, enten ved å bli for beruset, dele for mye privat eller flørte med noen, ble ofte forklart som et tegn på manglende modenhet, erfaring eller ung alder. Rebekka forteller om en episode i fadderuka som illustrerer dette:

Jeg var veldig annerledes på fest når jeg var 18 enn nå når jeg er 21. (...) det høres jo ut som jeg er veldig kjepphøy og tror at jeg er så mye mer voksen enn alle andre, men man merket det så veldig godt i fadderuka fordi de har et større markeringsbehov. Slik som hun som ikke likte øl. Vi kjøpte ølen hennes og ga henne penger slik at hun kunne gå og kjøpe seg en rusbrus da. Og så gjorde hun det, og da vi kom tilbake fra do, så hadde hun drukket opp den rusbrusen der allerede. På *fem minutter*. Og da ble jeg sånn ”HÆ?”. Det er bar til bar, jeg er helt enig, men *det*... Det var litt sånne ting, og så blir folk mye fullere. Jeg har dratt hjem mye tidligere, så jeg har ikke fått med meg like mye. Men jeg merker jo at nivået... det er så mange som kommer rett fra videregående i klassen, så da øker festnivået mye raskere enn hva *jeg* gjør. Jeg klarer ikke helt å holde ved. Da har det vært greit å kunne dra hjem litt tidligere.

Rebekka begynner fortellingen med å understreke at hun selv var veldig annerledes da hun var 18 enn hun er nå. Dette rammer inn og setter tonen for fortellingen. Rebekka distanserer seg fra en mer ”umoden” måte å feste på. Som et eksempel på hvordan alder påvirker hvordan man oppførte seg på festene, forteller Rebekka om en yngre medstudent. Hun posisjonerer seg selv som mer ansvarlig og erfaren gjennom fortellingen ved å understreke at hun hjalp den yngre medstudenten med å finne en annen drikke og å gi henne penger. Gjennomgående i fortellingen til Rebekka fremstilles å drikke for fort, ikke like øl, bli fullere og å bli lenge på festen som markører på manglende modenhet. Rebekka posisjonerer seg selv som sosialt eldre gjennom å fortelle at hun selv dro tidligere hjem og ikke ”klarte helt å holde ved” det samme nivået og mengden som de andre. Rebekka sammenstiller ukontrollert festing med umodenhet ved å understreke at de som drikker på denne måten kommer ”rett fra videregående”. En kontrollert drikketilstand fungerer som en identitetsmarkør som bidrar både til å posisjonere henne selv som mer moden på festene og de andre som mer ”barnslige”. Kjennetegnene på en ukontrollert og barnslig drikkemåte minner om det Harnett, Thom, Herring og Moira (2000) klassifiserer som en ”ungdomsdrikketilstand”. Denne ble kjennetegnet av et fokus på å drikke seg full og var forbundet med å bli fyllesyk eller kaste opp.

En måte å konstruere seg selv som mer ”moden” på var å vise til egen kompetanse med alkohol og beruselse. Kontroll fremstilles som noe man har lært seg og oppnådd gjennom erfaring og innebærer kunnskap om både alkohol og egen toleranse. Dette var et hyppig tema i intervjuene. Her forteller Syver om denne læringsprosessen:

Jeg vet hvor mye jeg trenger for å bli full, og jeg vet hva jeg liker, ikke liker. Så jeg starta rundt 15 og så innen jeg hadde fylt 18, så føler jeg at jeg var på det nivået da. At jeg liksom kjenner mine... kjenner min rytme, da. Kjenner mine preferanser.

Syver forteller at han nå har lært seg hvor mye alkohol han trenger for å bli full og hvordan han ønsker å oppføre seg på fest. Dette kan ses på som en måte posisjonere seg selv som en kompetent festdeltaker gjennom å fortelle om en prosess hvor han gradvis har lært seg sine egne grenser. Ved å vise til kunnskap om hvor mye man kan drikke, kan man også fremstille seg som en som har oppnådd kontroll og posisjonere seg som det Østergaard kaller en ”kjenner” av alkohol. I sin studie av dansk ungdom er en ”kjenner” en som har mestret den rette balansen av alkoholinntak og beruselse (Østergaard, 2009, s. 40). De vet hva de skal drikke og hvor mye for å ikke miste kontrollen. Denne kompetansen fremstilles som nødvendig for å bli i stand til å drikke på en ansvarlig måte. Gunvor forteller: ”Jeg fikk festet veldig fra meg da. Så nå begynner jeg liksom.... Å balansere meg ut på et fornuftig... fornuftig alkoholnivå.” Gunvor viser hvordan tidligere erfaring med alkohol og fester har

gjort henne i stand til å ha kontroll i fadderuka. Gunvor forteller at hun har ”festet veldig fra seg” og viser slik at fester preget av tap av kontroll er et tilbakelagt stadium i livet – et stadium som har gjort at hun har lært å balansere alkoholbruk. Gunvor sammenstiller dette med å være fornuftig. Hun trekker slik en grense mot en tidligere, mer ukontrollert drikketil som mer ufornuftig og mindre balansert. Dette bidrar til å posisjonere henne som fornuftig og ansvarlig, gjennom å være i stand til å drikke på en kontrollert måte nå.

Samtidig kan det virke som et *lavere* inntak av alkohol og å ikke like bestemte typer alkoholholdige drikker også kan oppfattes som umodent og barnslig. Dette peker tilbake på oppfatningen av kontroll som en tillært kompetanse, der erfaring (og tap av kontroll) med alkohol fremstår som nødvendig for å ha lært seg kontroll. For å ha mestret ”kontroll” over eget alkoholbruk, må man også ha erfaring med dette. Rebekka forteller en historie som viser dette:

Vi hadde sagt at ”vi drikker opp denne ølen, og så går vi og tisser”. Som en sånn felles greie. (LER) Også reiste vi oss opp, og da så jeg plutselig at hun ikke hadde drukket noe av den ølen. Jeg spurte ”Vil du være med og kjøpe en øl til? Åh, nei, du har jo ikke drukket opp... kanskje du ikke vil ha?” Og så sa hun ”Jeg synes ikke ølen min var så god”. Så lurte jeg på om hun kanskje hadde fått en tam øl, det er jo litt kjedelig. Så sa hun ”Nei, jeg har aldri drukket øl før”, og da kjente jeg at... (GISPER). Der har jo vi sittet og skålt, og det var på en pub-runde, alt bare raste gjennom hodet mitt. Herregud, har jeg sittet her og... presset i henne... altså, ikke *jeg*, men hele settingen... Men så sa hun jo etterpå ”Jeg drikker bare sprit og rusbrus”, så hun var ikke ukjent for konseptet. Men da ble jeg litt sånn ”Okay, hvor gammel er du egentlig?” (LER) Er du atten eller? Ikke det at det er noe galt i å ikke drikke, men det var jo en bar til bar-runde.

Når Rebekka ser at den ene jenta ikke drikker ølen sin, og jenta forklarer at hun ikke har drukket øl før, blir hun overrasket og sjokkert. Selv om det kommer frem at jenta har drukket rusbrus og sprit før, noe som viser at hun ”kjenner til konseptet”, vurderer Rebekka dette som manglende kompetanse og uerfarenhet. Dette kommer frem gjennom hvordan Rebekka styrer situasjonen og ”tar seg av” den andre jenta, både gjennom å foreslå at ølen kanskje var dårlig og ved å foreslå at de skal kjøpe en ny øl. Rebekka posisjonerer seg slik som mer kompetent gjennom å vise til at hun ”tar seg av” jenta. Som avslutning på fortellingen spør Rebekka retorisk ”Hvor gammel er du egentlig?”. Dette viser hvordan manglende kompetanse er knyttet til umodenhet.

Fortellingene ovenfor viser hvordan begrepet ”kontroll” må forstås i sammenheng med hva som regnes som en ”voksen” måte å drikke på. Både å drikke for mye og å drikke for lite blir sett på som å ha manglende erfaring med alkohol. Dette er forbundet med barnslighet og umodenhet. Erfaring med alkohol kan markerer modenhet, og da spesielt en kontrollert drikketil. Kontroll innebærer slik ikke at man unngår å bli beruset, men at man unngår å bli beruset på en ”barnslig” eller ”uerfaren” måte. Fortellingene viser også hvordan kontroll over

beruselse og alkoholinntak blir oppfattet som en ”kompetanse” og som noe man har lært seg i større eller mindre grad. På den ene siden så krever en kontrollert drikketil at man har lært seg å drikke på rett måte gjennom en prøve og feileperiode med kontrolltap da man var yngre. På den andre siden så innebærer en kontrollert drikketil at man ikke fortsetter med denne måte å drikke på. Å fortsette med denne drikketilen innebærer at man ikke er ferdig med ”læreprosessen” mot å bli en kompetent festdeltaker eller ”kjenner”. De nye studentene trekker slik både symbolske grenser mot andre som har mistet kontrollen på ulike måte og mot egen, tidligere ukontrollert alkoholbruk. Gjennom å gjøre dette oppnår de å fremstå som kontrollerte og slik kompetente festdeltakere i fadderuka.

Ved å ta avstand fra en ”barnslig” og ukontrollert drikketil sier også de nye studentene noe om at de ønsker å bli oppfattet som mer voksne. Dette speiler opplevelse de nye studentene har av studentrollen som en mer ”voksen” og ansvarlig rolle enn ungdomsrollen som nevnt i kapittel 4. Alkoholbruk og drikketil kan fungere som en identitetsmarkør og betegne modenhet (Measham & Brain, 2005, s. 275; Demant & Järvinen, 2006). I fadderuka kan evne til å drikke kontrollert også forstås som markør for en mer voksen og moden identitet som *student*.

5.1.3 Normbrudd og sanksjoner i drikkekulturen

Til tross for at kontroll var et viktig ideal i fadderuka, fortalte også de nye studentene om situasjoner hvor de opplevde at de hadde ”mistet kontrollen” eller drukket for mye. Dette var for de aller fleste forbundet med skam. Henrik forteller:

Ja, jeg ble veldig full en gang, og da måtte jeg bare gå fra den festen hans. Og da var det sånn, da var jeg nesten sånn flaut full, altså. Jeg sleit med å knyte skoa mine på vei ut, jeg prøvde på en måte nesten bare å snike meg ut for å slippe den der pinligheten med å si ha det til alle folk

Henriks fortelling har likhetstrekk med grensedragningen mot det ukontrollerte ovenfor – Henrik opplevde at han ble så full at han ikke greide å håndtere de fysiske effektene ved alkoholinntak. I likhet med fortellingen om fadderbarnet som ikke greide å stå eller danse selv, viser det å knyte sine egne sko til en handling ”alle” får til. Å ikke kunne utføre slike handlinger er forbundet med et skamfullt kontrolltap. Henrik er klar over dette og viser til at han hadde blitt ”flaut full” og at han forsøkte å ”snike” seg ut for å unngå det pinlige ved at resten av faddergruppa så han beruset. Løsningen for Henrik blir å trekke seg unna de andre og skjule hvor beruset han hadde blitt. I likhet med Henrik, hadde Kalle opplevd et ubehagelig kontrolltap:

[J]eg tror det er mange rasjonelle folk, som bare klarer å si at ... «Nei, nå har jeg fått nok. Nå må jeg ikke ha mer». Og at kanskje folk tenker litt at «Faen, jeg må ikke drite meg for hele faddergruppa» da. Jeg hadde en sånn dritflau opplevelse. Jeg hadde en snus, jeg snuser egentlig ikke, ble dritsvimmel, så var det sånn: «Herregud, skal jeg gå hjem nå og være han kidden som bailer klokka ti, fordi han fikk en snus?»

Kalle beskriver de andre i faddergruppa som ”rasjonelle” ved at de er i stand til å moderere alkoholinntaket og stoppe før de mister kontrollen. Kontrolltap blir vurdert som veldig pinlig foran resten av gruppa. Dette viser tilbake til viktigheten av kontroll i fadderuka. Å beholde kontrollen blir vurdert som noe positivt. De som har kontroll er ”rasjonelle” og kompetente nok til å sette grenser for sitt eget inntak. Kalles fortelling understreker også sammenhengen mellom en identitet som mer voksen ”student” og evne til å kontrollere beruselse. Det skamfulle ved å miste kontrollen er forbundet med å fremstå som ”ung”. Kalle uttrykker bekymring og skam knyttet til å bli oppfattet som ”den kidden” (barnet) som måtte dra hjem fra festen fordi han ble for uvel.

Sanksjonene knyttet til å feste ”feil” i fadderuka er slik knyttet til oppfatningen av en kontrollert drikketilstand som markør for en studentidentitet. Gjennom intervjuene kom det frem at å drikke ukontrollert og miste hemninger hadde større konsekvenser i fadderuka enn ellers. Disse konsekvensene kan forstås som knyttet til kontrolltap som et brudd med en mer voksen identitet som student. Henrik forteller:

Det er en veldig stor forskjell, altså – det er... folk er ikke så modne i russetida. (...) Nei, folk er... de tar seg så mye mer friheter, da. Man har mindre hemninger, tror jeg. Og man kan være en idiot hvis man ønsker det på en måte. Uten at det får konsekvenser. Jeg hater... Jeg avskyr hele den russekulturen, sånn etter at jeg har vært russ sjæl! Så når jeg ser russ i fjor og sånn, sånn der 15 voldtekter på Stavanger og sånn, da tenker du sånn: ”Faen, hva er det dere driver med?” på en måte, klarer dere ikke å passe på seg sjæl liksom, eller ”Hva er galt med folk?”. Men nei, på fadderuka... jeg vet ikke, jeg tror man kommer inn i et studiemiljø på universitetet og sånn, så er man bare mer moden. Jeg vet ikke om det er helt naturlig eller om man bare blir det, eller...

Henrik forteller at russetiden i større grad er en situasjon hvor man kan overskride grenser og ”være en idiot”, uten å oppleve sanksjoner. Henrik tar kraftig avstand fra russetiden i sitatet ovenfor. Han ”hater” og ”avskyr” hele ”russekulturen” i ettertid. Dette bidrar til å posisjonere Henrik som mer ansvarlig og moden, men også som moralsk overlegen. Gjennom denne grensdragningen fremstiller han ikke bare russetiden og de hemningsløse festene som barnslige, men de fremstår nærmest som umoralske. Han trekker frem voldtekter på et russetreff i Stavanger som et eksempel på at folk ”ikke klarer å ta vare på seg selv”. Russetiden og kulturen av hemningsløs festing fremstilles som umoralsk og uansvarlig. Ved å

hengi seg til beruselse og kontrolltap åpner de seg for risikoene som følger med dette. Umodenhet blir slik fremstilt som uansvarlig kontrolltap, rusen er ”forkastelig” og umoralsk fordi de ikke greier å kontrollere seg og være ansvarlig for seg selv. Dette sier noe om begrepet kontroll i fadderuka. Å ha kontroll over alkoholinntak og festing innebærer et moralsk ansvar. Modenhet er å være ansvarlig for seg selv ved å ikke miste kontrollen og gjennom dette utsette seg selv for risiko.

Denne modenheten og ansvarligheten er sentrale trekk for konstruksjonen av identiteten som student. Tap av kontroll blir slik et direkte brudd med denne identiteten. Å greie seg på studiet og å bli en del av universitetet handler i stor grad om å mestre overgangen til studentrollen. De som ikke greier å bli ”ordentlige studenter” har ikke noe å gjøre på universitetet. Dette poenget blir spesielt tydelig i Ritas historie om kontrasten mellom en tidligere fadderuke og denne:

Første fadderuken min var... russetiden to, på en måte. (...) selve fadderuken tok helt av. Da var jeg den jenta som... ville kline i løpet av kvelden, ellers så var det en bortkastet kveld. Jeg skulle være fullest. Altså, jeg gjorde alt, hva som helst liksom, jeg kom hjem med første bane som går på morgningen og møtte pappa på perrongen for han skulle på jobb og han bare "Du kommer deg hjem nå.". Og jeg overnattet hos fadderne mine og... Ja. Jeg dreit liksom i absolutt alt. Jeg var sikkert dødsirriterende. (ler) Jeg kan ikke forestille meg noe annet. Og det var sikkert derfor også jeg ikke ble så god venn med de andre på gruppen min, fordi de var jo like gamle som jeg er nå og eldre, så de hadde jo helt andre interesser. De kom jo med en halv vinflaske og skulle kose seg når vi hadde vors og jeg kom nesten med to sixpack og bare... (lager partylyd). Nå, nå skjer det. Det var jo helt, helt feil. Men det var heller ingen av de som sa til meg at "Nå må du skjerpe deg". Så da ble det jo litt sånn... Jeg trodde jeg gjorde det riktige. Så selve fadderuken da er noe jeg fortsatt ser tilbake på og tenker "Åh, herregud, så naiv og dum du var. Men allikevel så sinnsykt gøy du hadde det." For jeg slapp meg jo helt løs.

Den første setningen i Ritas fortelling er spesielt interessant: ”Første fadderuken min var...russetiden to, på en måte”. Fortellingen som følger er rammet inn av denne sammenlikningen. Hun forteller at hun oppførte seg og festet på samme måte som hun gjorde i russetiden. Fortellingen inneholder mange av de samme momentene som allerede har vært nevnt i forbindelse med ukontrollert festing; hun ville være den som var *fullest*, hun kysset flere av guttene, overnattet borte, kom hjem først på morgningen og tok med seg mer alkohol på festene enn alle de andre. Hun understreker at hun ”dreit i alt” og ”slapp seg helt løs”, noe som viser paralleller til ukontrollert festing i russetiden. Poenget i fortellingen synes å være at måten å feste på i russetiden ikke kan overføres til fadderuken. Det blir som Rita selv sier, ”helt, helt feil”. Ved å forstå fadderuken som en ”russetiden to”, forteller Rita at hun etter to uker med festing og å ha hatt det ”sinnsykt gøy” så endte hun opp uten noen tilhørighet på studieretningen og uten et sosialt nettverk. Dette understreker hvordan ukontrollert festing – assosiert med å slå seg løs og drite i alt, flørte og drikke seg veldig full – bryter med normene

for festing og beruselse i fadderuka. Rita sier at hun kan ikke tenke seg noen annen grunn til at hun ikke ble venn med de andre på fadderuka enn sin egen oppførsel på festene. Gjennomgående i fortellingen er et skille mellom hennes egen måte å feste på som ukontrollert, hemningsløs og umoden på grunn av sammenlikningen med russetiden og den måten man ”bør” feste på i fadderuka. De andre på faddergruppen, de hun forklarer at var ”like gammel som jeg er nå og eldre”, festet på en helt annen måte. De hadde med seg mye mindre *mengder* alkohol enn henne og de hadde med seg en annen *type* alkohol – de kom med ”en halv flaske vin og skulle kose seg”. Ved å understreke at de ”eldre” drakk vin, understreker hun også deres modenhet. Slik fungerer også valg av alkohol som en markør og symbol på modenhet. Dette skillet vises også i motivasjon for festen. De eldre drakk ”for å kose seg”, hun selv drakk ”for å bli den fulleste”. Interessant med dette skillet er hvordan det viser at Ritas fortelling kan ses på som en fortelling om hennes eget brudd med kravet om å være moden og voksen ved universitetet og fadderuka. Å feste som i russetiden og å miste kontrollen, fremstår slik som et kraftig brudd på normene rundt festingen i fadderuka og kan føre til eksklusjon for de som bryter denne.

Sentralt i fortellingen er også hvordan Rita trekker en symbolsk grense mot slik hun selv festet før og russetidens måte å feste på. Da hun fortalte om de andre i faddergruppen, omtalte hun de som ”like gamle som jeg er nå og eldre”, og viser hvordan hun selv identifiserer seg med denne gruppen nå, fremfor de som fester som i russetiden. Rita forteller leende at hun ”sikkert var dødsirriterende” i sin første fadderuke og at det ikke var rart de andre ikke ville bli venner med henne. Hun viser også sin aksept og støtte av denne normen ved å fortelle at måten hun festet på var ”naiv” og ”dum” og tar slik avstand fra sin tidligere oppførsel. Dette blir en måte å posisjonere seg selv som mer moden og mer erfaren gjennom å vise til en fortelling der hun ikke innehar den samme kunnskapen. For å kunne fortelle om et tidligere normbrudd må man også ha forstått at den normen eksisterer. Hun demonstrer slik både gyldigheten av normen og sin egen modenhet.

Ritas fortelling understreker hvordan ”kontroll” må forstås i lys av overgangen til studentrollen. Rollen som student er forbundet med større ansvar og modenhet, en ”mer voksen” rolle. Dette er nært knyttet til studentenes oppfatning av universitetet som institusjon. Å vise at man har forstått og mestrer alkoholkulturen, at man kjenner til normene for hvor beruset man kan bli i ulike situasjoner, er en viktig del av hvordan de nye studentene fremstiller seg som nettopp student. Denne alkoholkulturen er forbundet med å være mer voksen og ansvarlig – å være mer *kontrollert*. Ritas svar på hvorfor det er viktig å ikke bli for full i fadderuken tydeliggjør denne sammenhengen: ”Man blir jo ikke tatt seriøst. Hvem er

det som vil ha den personen på kollokviegruppe? Det blir litt sånn... ja, er du i det hele tatt bevisst på hva du skal videre i livet?”. Å bryte normene for alkoholinntak og beruselse i fadderuka oppleves slik som å stå i nær sammenheng med spørsmålet om de andre vil oppfatte deg som en *seriøs* student etter fadderuka. Alkoholbruk i fadderuka er slik ikke en separat del av fadderuka, men må forstås som knyttet opp mot rollen som student ved universitetet. Sanksjonene knyttet til å bryte normene om en kontrollert drikketil synes å være forbundet med en frykt for å bli ekskludert og som et brudd med rollen som student.

Vektleggingen av kontroll sier mye om hvordan universitetet oppfattes av de nye studentene og om fadderuka som kontekst for alkoholbruk. Viktigheten av kontroll – over beruselse, personlig informasjon og seksualitet – viser til strengere rammer for hva som tillates når man inntar alkohol under fadderuka enn i for eksempel russetiden. Nesvåg (2005) viser til at alkoholbruk kan forstås som både regulering og som grenseoverskridelse, og finner begge disse dimensjonene i alkoholbruk i arbeidslivet. Likevel fremstår den mer regulerte og kontrollerte drikketilen som den dominerende drikketilen. Idealet i denne drikketilen er knyttet opp mot et ”dannelsesideal” der alkoholbruk blir sett i lys av borgerlige og kontinentale tradisjoner der atferdsstilen er preget av kontrollert og forutsigbar atferd (Nesvåg, 2005, s. 177-178). Dette har likhetstrekk til fadderukas vektlegging av ”kontroll” som et ideal på fester og ved alkoholbruk. Til tross for at studentene erkjenner at alkohol og beruselse gir mulighet for en mer avslappet og mer likeverdig atferdsmåte, gjelder dette bare inntil en viss grad. Idealet er å ikke gi fullstendig slipp på kontrollen, men å fremstå som ansvarlige og modne gjennom å beholde en grad av kontroll. Mette beskriver alkoholkulturen i fadderuka: ”[V]oksendriking (...) [V]i skal være modne og voksne og ikke ta den helt ut. ” Mettes kommentar viser hvordan normene knyttet til en mer regulert og kontrollert alkoholbruk oppfattes som nærmere ”voksnes” drikketil. Dette innebærer å ta avstand fra kontrolltap. En skal ikke ”ta den helt ut” i fadderuka. I motsetning til russetidens ”rølp”, preget av ulike grenseoverskridelser, kan fadderukas alkoholkultur synes å vektlegge regulering av alkoholbruk. Slik kan fadderukas drikketil kanskje sies å minne mer om alkoholkultur i arbeidslivet enn russetiden gjennom sin vektlegging av kontroll, regulering og forutsigbarhet.

5.2 Hva er ”kontroll” i fadderuka?

En kontrollert drikketil ble i fadderuka en markør for en mer moden og voksen identitet som student. Hva studentene forstår som ”kontrollert” er likevel viktig å undersøke for å få grep om hva normene knyttet til alkoholbruk i fadderuka innebærer. Til tross for de nye studentenes vektlegging av å drikke kontrollert i fadderuka, oppga mange at de vanligvis drakk til de ble beruset eller fulle. Kontrollbegrepet er slik ikke forbundet med å avstå fra å drikke, selv om flere fortalte at de modererte mengden alkohol i fadderuka. Kontroll syntes heller å dreie seg om å kontrollere effekten av beruselse og tilpasse grad av beruselse til situasjonen. Kontroll måtte slik kvalifiseres i de ulike situasjonene, snarere enn å forstås som en enkel motsetning mellom å ha kontroll og å miste kontrollen (Lindsay, 2009, s. 376- 377). Tre ulike fortellinger om kontroll og beruselse jeg hørte i løpet av intervjuene kan belyse hva som ligger i konseptet ”kontroll” for de nye studentene.

Å være i takt

Kontroll innebar for de fleste å ikke bli ”for full” eller komme over et bestemt punkt av beruselse. Som vi har sett innebar dette å ikke bli for full til å ta vare på seg selv, miste kontrollen over kroppen, dele for mye privat eller flørte med noen i fadderuka. Dette viser også Kristins fortelling:

Jeg tror ikke jeg observerte noen i min klasse som var sånn ekstremt fulle, jeg så aldri noen som spydde eller utagerte eller noe sånt. Det var en viss kontroll. (LER) *En viss kontroll.* Det hørtes følt ut. Jeg synes folk var flinke til å holde en viss grense. Jeg tror det, men jeg får jo ikke med meg alt. Det var jo et par kvelder hvor jeg drakk ganske mye selv også, og da legger jeg ikke så godt merke til hvor fulle andre folk er. Men det var et par kvelder hvor alle ble ganske fulle alle sammen, litt i ubalanse og... (Ler)

Kristin viser her at tap av kontroll er forbundet å bli ekstremt full, utagere eller spy. Dette skillet går igjen i de aller fleste intervjuene. Hun forteller at festene var preget av ”en viss kontroll”, og dette speiles i hvordan hun beskriver grad av beruselse. Gjennomgående i sitatet benytter hun ord for å moderere graden av beruselse. Hun drakk selv ”ganske mye”, de holdt en ”viss grense” på festene og ble ”litt i ubalanse” når de drakk. Dette viser hvordan kontroll må forstås som et gradsfenomen. Å være litt i ubalanse og litt full står ikke i motsetning til å ha kontroll. Når alle er ”litt i ubalanse” og ”ganske fulle”, betyr ikke dette tap av kontroll fordi de alle er på samme nivå. Sitatet viser hvordan kontroll er avhengig av resten av deltakerne på festen. Dette gjenspeiles i ønsket om å aldri bli ”den fulleste” på festene. Å ha kontroll kan slik sies å innebære å oppnå samme nivå av beruselse som de andre og være i

takt. Det samme finner Katainen og Rolando (2014, s. 14) i finsk ungdoms oppfatning av ”selvkontroll” i drikkesituasjoner. Selvkontroll ble forstått som et trekk hos en kompetent festdeltaker og speilet evne til å regulere rett nivå av beruselse, snarere enn evne til å unngå beruselse. Dette sto i motsetning til slik italiensk ungdom som forsto selvkontroll som evne til å ikke bli full eller overstadig beruset. I fadderuka kan kontroll forstås som individets evne til å tilpasse grad av beruselse til ulike situasjoner.

Å bli ”hyggelig” full

Kontroll i fadderuka innebar også å vise at man ble full på ”rett måte”. Her forteller Elin om hvordan hun stopper før hun blir *for full*:

Jeg stopper før jeg blir for full. Men jeg blir sånn hyggelig full! At det er koselig at jeg er full! Ikke sånn at jeg kommer... ja, ikke sånn negativt full! At jeg ikke kan ta vare på meg selv eller begynner å snakke om problemer, eller liksom begynner å bli følsom. (...) Jeg er vel ganske lik, tror jeg. (...) Jeg tror jeg snakker mer når jeg bli full og at jeg blir mer... jeg er veldig sosial til vanlig også, jeg har ikke noe problemer med å snakke med folk, det er ikke noe sånn hemning som blir brutt der. Jeg blir sånn underholder, jeg forteller historier og sånn. Så folk hører på.

Elin forteller at hun stopper før hun blir ”for full”, men utbryter med en gang etterpå at hun blir ”sånn hyggelig full!”. Å bli full kan slik også være positivt – så lenge man kan ta vare på seg selv, ikke snakker om problemer eller blir for følsom. Ved å vektlegge at hun blir full på en positiv måte også høy beruselse være akseptabelt. Beruselse kan altså sies å *gjøres* på ulike måter og tap av kontroll er forbundet med å gjøre beruselse feil. Å være ”hyggelig full” kan forstås som å innebære de positive sidene ved beruselse på festene og ingen av de negative. Elin bidrar til en god stemning og til selve festen, men unngår å atferd som bryter med feststemningen. Dette understrekes ved at hun forteller at hun blir en ”underholder” som andre hører på. Elin understreker også at hun ikke blir en annen når hun blir full og benekter at noen hemninger blir brutt på grunn av alkoholen – hun blir ”ganske lik seg selv”, bare enda mer sosial. Alkohol forsterker personligheten snarere enn å forandre den. Dette er et viktig skille å trekke for mange av studentene da endring i personlighet og oppførsel når man er beruset er forbundet med tap av kontroll. Å bli full på rett måte – gjennom å utvise positivt vurderte tegn på beruselse – var slik et aspekt ved kontroll-begrepet. Dette viser hvordan kontroll innebærer å utvise de rette tegnene på beruselse og å ikke bli ”sånn negativt full”. Dette er forbundet med å bryte med feststemningen gjennom å snakke om problemer, bli for følsom eller endre personlighet.

Å velge beruselse

Å bli full innebar slik ikke nødvendigvis et tap av kontroll. Hvis man hadde bevist at man mestret kontrollen i fadderuka var det mer legitimt å være mer full etter en stund. Dette viser fleksibiliteten i kontrollbegrepet – å ha kontroll betyr ikke det samme i alle situasjoner. Morten forteller: ”Hadde man gjort det fra dag én, så hadde jo heller ikke de hatt noe inntrykk av at han personen her kan være anstendig også. Så det er bare det, at du har den første uka som en litt sånn vandelsattest⁴ på at neste uke ikke er normalen.” Mortens kommentar understreker hvordan kontrolltap også er forbundet med å fremstille seg som et ”anstendig” menneske: å drikke seg full fra dag én i fadderuka går imot dette. Likevel er det greit å drikke seg full så lenge man har bevist at dette er ”utenfor normalen”. Dette understreker at det er viktig at beruselsen fremstår som *valgfri* - at en selv velger om man vil bli full eller ikke.

Morten viser til viktigheten av å bli oppfattet som ”anstendig” – noe som i likhet med ”vandelsattest” henspiller på personens *moralsk* karakterer. Dette viser hvordan kontrolltap også kan være forbundet med en frykt for å bli oppfattet som *avhengig* eller med et ”unormalt” forhold til alkohol. Dette er et poeng som går igjen i mange av de andre studentenes fortellinger. Det er viktig å understreke at man ikke *trenger* alkohol for å greie seg i fadderuka og at man drikker kun når man har ”lyst”. Dette understreker hvordan noen av studentene også trekker symbolske grenser av en mer moralsk karakterer mot det de oppfatter som et avhengig eller skadelig forhold til alkohol. Kontroll-begrepet innebærer også at et eventuelt kontrolltap og beruselse er planlagt og bestemt av den det gjelder. Kontroll innebærer slik også at tap av kontroll fremstår som et valg tatt av individet.

5.2.1 ”Kontrollert tap av kontroll” i fadderuka

Eksempelene ovenfor viser hvordan normen om kontroll i fadderuka er mer sammensatt enn skillet mellom beruselse og edruehet. Kontroll i fadderuka kan snarere forstås som å henspille på *håndteringen* av beruselse. Dette fokuset på hvordan man håndterer beruselse – ved å både kunne drikke mye, men samtidig kontrollere både når dette skal skje og i hvilken grad atferd kan skille seg fra edru – kan sies å gjenspeile det som har blitt kalt et ”kontrollert tap av kontroll” (Measham & Brain, 2005) eller ”kalkulert hedonisme” (Szmigin et al. 2008).

⁴ *Politiattest*, tidligere kalt *vandelsattest*, viser til en attest politiet sender ut for å vise at man ikke har noen tidligere dommer eller bøter, og er nødvendig å vise til i noen jobber. Hentet fra: <https://snl.no/politiattest> (30.06.14)

Dette er konseptualiseringer som har blitt brukt for å sette ord på hvordan unge kan forstås som å søke nytelse forbundet med høyt alkoholinntak og samtidig unngå risiko forbundet med dette (Measham & Brain 2005, s.274). Disse begrepene er koblet til en tanke om en ny beruselseskultur blant unge. I likhet med endrede mønstre for alkoholinntak blant unge – preget av ”binge drinking” med mål om høy grad av beruselse – oppfattes også beruselse som ønskelig og nødvendig for mange av de nye studentene i fadderuka. Dette kan ved første øyekast synes å stå i et motsetningsforhold til deres vektlegging av kontroll. ”Kontrollert tap av kontroll” viser hvordan unges alkoholinntak og beruselse kan forstås som både bundet/begrenset, men samtidig med et mål om beruselse. Høy beruselse og alkoholinntak kan være ønskelig og planlagte handlinger, men bare innen bestemte sosial situasjoner (Katainen & Rolando, 2014, s. 2). For de nye studentene i fadderuka er nettopp viktigheten av å forstå situasjonene og det ønskelige nivået av beruselse – som er det samme som de andres – et tegn på kontroll. Dette viser hvordan man har lært å *håndtere* beruselse, gjennom å vite hvor mye man skal drikke, når og hvor fort (Østergaard, 2009). Dette er også momenter som blir tatt opp av de nye studentene. De viser ofte til en tilbakelagt periode med kontrolltap som har gjort de i stand til å håndtere beruselse på rett måte i fadderuka. Slik blir evne til kontrollert tap av kontroll et viktig tegn på at man har lært seg å mestre beruselse og blitt en kompetent festdeltaker (Østergaard, 2009) og en markør for modenhet og ansvarlighet.

Et annet aspekt ved de nye studentenes fokus på kontroll er deres motstand mot å bli sett på som noen som har et usunt eller avhengig forhold til alkohol. Dette regnes også som en form for kontrolltap og innebærer en manglende selvkontroll. Selvkontroll, gjennom å ikke trenge alkohol eller virke som en som drikker for mye, er også forbundet med å være et ”anstendig” eller moralsk menneske. Dette viser også en potensiell grensedragning mot et mer avhengig og stigmatisert forhold til alkohol. Å håndtere en høy grad av beruselse kan også forstås som evne til å håndtere risiko – der å ha et avhengig eller skadelig forhold til alkohol er en manglende evne til å håndtere denne risikoen. Å ha ”kontroll” innebærer slik å konstruere seg selv som et individ med et uskadelig forbruk, og som en motsetning til et avhengig forhold. Å mestre risikoen forbundet med forbruk – som av alkohol – blir sentralt for å fremstå som et menneske med valg, frihet og rasjonalitet. Dette har blitt forstått som trekk ved hvordan subjektet blir konstruert i moderne samfunn (Reith, 2004, s.296).

5.3 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg vist hvordan en kontrollert drikketil i fadderuka fremstår som idealet og utgjør en viktig skillelinje mellom rett og gal alkoholbruk i fadderuka. Kontroll over egen beruselse fremstår som den gjeldende normen. Det gjelder å kontrollere de fysiske tegnene på beruselse, unngå å dele for mye privat informasjon og kontrollere egen seksualitet. Sanksjonene for brudd på denne normen om kontroll er knyttet til frykten for eksklusjon ved å bli oppfattet som for ung eller uegnet for å begynne på universitetet. De nye studentene trekker symbolske grenser mot en ”ukontrollert” drikketil. Dette oppfattes som umodent, mangel på erfaring og ansvarlighet. Å trekke symbolske grenser mot de uønskede ”andre” kan også ses på som en del av arbeidet med å skape en egen identitet. I fadderuka blir en kontrollert drikketil en markør for en ansvarlig og mer voksen identitet som *student*. Brudd på normen om kontroll blir slik også et brudd med identiteten som student.

Konseptet om kontroll er likevel mer enn motsetningen mellom edrueighet og beruselse. ”Kontroll” dreier seg snarere om *håndteringen* av beruselse, og da ofte en ganske høy grad av beruselse. Konseptet ”kontrollert tap av kontroll” fanger hvordan studentene både ser på alkohol og beruselse som nødvendig og ønskelig, men tilpasser dette til ulike situasjoner. Kontroll over beruselse kan forstås som en form for risikohåndtering og noe man kan mestre i mer eller mindre grad. Å vektlegge selvkontroll og evne til å håndtere risiko viser hvordan alkoholbruken til de nye studentene i fadderuka kan speile trekk fra det som kalles en ny ”beruselseskultur” blant unge. Kontrolltap er ikke bare forbundet med å bli oppfattet som barnslig eller umoden ”ungdom”, men dreier seg også om å fremstå som et fritt, rasjonelt og kompetent individ. Dette understrekes i det skamfulle ved å miste kontrollen eller bli helt ”katastrofe”. Å mangle valgfrihet og handlingskraft går imot hvordan det moderne individet blir konstruert. Under dette ligger det et ”skyggebilde” av den avhengige, som snarere enn å mestre forbruket blir en slave av det (Reith, 2004, s. 284).

Normen om kontroll viser også hvordan universitetet og fadderuka oppfattes som kontekst for alkoholbruk. Fokuset til de nye studentene er på regulering snarere enn overskridelse og viser hvordan kontrolltap har høyere konsekvenser i fadderuka enn i for eksempel russetiden. Dette viser hvordan alkoholkulturen i fadderuka kanskje kan peke mer mot alkoholkultur i arbeidslivet.

6 Alkohol og kjønn i fadderuka

I dette kapittelet vil jeg vise på hvilken måte normene og sanksjonene for alkoholinntak og beruselse er ulike for kvinner og menn i fadderuka. I forrige kapittel så vi hvordan evne til ”kontrollert tap av kontroll” var viktig å mestre i fadderuka for både de mannlige og kvinnelige informantene. I dette kapittelet vil jeg vise hvordan kontroll for de kvinnelige informantene synes å være forbundet med femininitet og hvordan tap av kontroll oppleves som å ha større konsekvenser for de kvinnelige informantene. Jeg vil også vise hvordan de nye studentene aktivt forholder seg til alkoholinntak og beruselse som kjønnete aktiviteter, og hvordan dette kan forstås i lys av fadderuka som kontekst.

6.1 Femininitet og respektabilitet

I forrige kapittel så vi hvordan studentene kan sies å forhandle mellom to motstridende kravene – krav til både tap av kontroll og evne til å beholde den. Å ikke mestre denne balansen var forbundet med frykt for eksklusjon. Likevel kan det synes som om en manglende evne til å mestre ”kontrollert tap av kontroll” var forbundet med en ekstra konsekvens for de kvinnelige informantene. For jentene i fadderuka ble mangelen på kontroll forbundet med *seksualitet* på en annen måte enn for guttene. Selv om kjønnsforskjeller i normene rundt alkoholinntak og beruselse sjeldent ble diskutert eksplisitt i forbindelse med fadderuka, var de fleste svært bevisst stereotypien rundt berusede kvinner – det Griffin et al. kaller ”the troubling figure of the drunken slut” (2012, s. 184). Denne stereotypien lå ofte ”i lufta” i intervjuene snarere enn å bli nevnt eksplisitt og var slik vanskelig å få øye på for meg som kvinnelig intervjuer. Ofte ble denne sammenhengen mellom seksualitet og beruselse vist til gjennom henvisninger om at informantene ikke ville være ”hun som...” eller ”den jenta som...”. Den nye studenten Rebekka forteller hvordan hennes alkoholinntak har forandret seg de siste årene:

Nå drikker jeg bare litt, for jeg vil ikke være hun som drakk for mye eller dreit seg ut, eller kom i de samme klærne dagen etter eller... altså, sånne ting. Hun vil jeg ikke være lenger, og det er jeg mer bevisst på nå. Derfor drikker jeg mer når jeg er med mine venner og vet hvordan... Nå høres det ut som jeg er helt gal. (LER)
(...)

Ble du mer hun som hadde drukket litt mye dagen før i de andre fadderukene eller?

Nei, det var mer det at jeg drakk.. når jeg drikker for mye så trekker jeg meg bare unna, jeg viser ikke det til noen. Så det var mer det at jeg da også gikk glipp av ting, fordi jeg plutselig hadde drukket for

mye. Jeg gikk bare hjem. Så jeg er ikke hun som gjør noe sånne vulgære ting eller.. blir ikke hun i det hele tatt. Jeg blir ikke... [sånn som] *legger meg over gutta*. Jeg trekker meg mer unna, og nå vil heller få med meg hva som skjer. Sitter og tar en øl når vi er på quiz, istedenfor å drikke meg til mot *der* og. Hvis du skjønner.

Rebekka forteller at hun drikker mindre nå fordi hun vil unngå å være ”hun som drakk for mye”, ”dreit seg ut” eller ”kom i de samme klærne dagen etter”. Slik distanserer hun seg fra forskjellige tegn på tap av kontroll. Hun vektlegger også å ikke ”komme i de samme klærne dagen etter og sånne ting”, uten å forklare hva dette innebærer. Denne kommentaren blir mer forståelig sett i sammenheng med siste del av sitatet der Rebekka presiserer at hun ikke blir ”hun som gjør sånne vulgære ting” eller ”legger seg over gutta”. Slik viser Rebekka at en stor del av grunnen til at hun unngår å drikke for mye og være ukontrollert er forbundet med frykten for å bli oppfattet som for seksuelt oppsøkende. Informanten bruker gjennomgående i sitatet ”hun som...” for å forklare hva hun selv ikke gjør når hun drikker. Dette understreker hvordan det å ”bli vulgær” og å ”legge seg over gutta” er forbundet med kvinner og inntak av alkohol. Rebekka forteller også at hun er mer bevisst på at hun ikke vil være ”hun som...” gjør disse tingene og derfor unngår å drikke mye i fadderuka. Dette gjelder derimot ikke i like stor grad når hun er med sine egne venner. Dette viser at fadderuka er en situasjon hvor kontroll er viktigere enn vanlig og spesielt for kvinner på grunn av koblingen mellom seksuell løssluppenhet og beruselse. Rebekka forteller at hun trekker seg unna om hun føler at hun har drukket for mye, enten ved å sitte for seg selv eller ved å dra hjem, fremfor å bli assosiert med denne stereotypien. Gjennom intervjuene kom det frem at denne strategien også ble benyttet av guttene i fadderuka for å unngå å bli vurdert som umoden og uegnet for universitetet. Det virker likevel som tap av kontroll har potensial for å bli dobbelt skamfullt for kvinnene i fadderuka, ved å både oppfattes som umodent og som forbundet med seksuell løssluppenhet. Informanten viser hvordan hun søker å oppnå en form for kontroll ved å drikke mindre i fadderuka og å trekke seg unna for å skjule sin beruselse. Dette viser hvordan det er en parallell mellom å kontrollere alkoholinntak og å kontrollere eller ivareta sin seksualitet for kvinner (Rudolfsdottir & Morgan, 2009, s. 500). Griffin et al. (2012) påpeker at det tradisjonelt har blitt sett på som en nøkkemarkør for maskulinitet å være seksuelt oppsøkende, mens det for kvinner heller har blitt oppfattet som et tegn på en negativt vurdert løssluppenhet (Griffin et al. 2012, s.185). Holdningsundersøkelser har også støttet dette, ved resultater som antyder at høy grad av beruselse oppfattes som uforenelig med tradisjonell kvinnelig respektabilitet (de Visser & McDonnell, 2012, s. 635). Slik kan frykten for å bli oppfattet som for seksuelt løssluppen også sies å være forbundet med frykten for å bryte med

feminin atferd og handlinger. I Rebekkas kommentar kan vi se hvordan hun selv trekker en symbolsk grense mot de forventningene som er knyttet til kvinner og beruselse. Hun tar konsekvent avstand fra å være ”hun som legger seg over gutta og kommer i samme klær dagen etter”, og drikker heller mindre alkohol i fadderuka. Rebekka kan slik sies å *gjøre kjønn* i fadderuka gjennom å identifisere seg med akseptert feminin atferd. Plassering i kjønnskategori skjer ved at man utviser de sosialt aksepterte tegnene og handlingene på at man tilhører en av kjønnskategoriene. Noen former for handling og atferd er slik sett på som grunnleggende maskuline eller feminine (West & Zimmerman, 1987, s. 127). Rebekka velger å drikke mindre og skjule sin beruselse på fester og gjør på denne måten *femininitet*. West og Zimmerman påpeker også at noen former for atferd kan utfordre og problematisere dette forholdet mellom tilhørighet i kjønnskategori og forventet kjønnsmessig atferd. En person som blir sett på som medlem av en kjønnskategori kan også utføre handlinger som er i tråd med motsatt kjønnskategori og slik gå imot forventet atferd for sin kjønnskategori. Dette fører til at individets oppnåelse (accomplishment) av kjønn står på spill (West & Zimmerman, 1987, s. 140).

Fadderuka kan ses på som en kontekst der det er viktigere å beholde kontrollen for kvinner enn menn. Tap av kontroll for de kvinnelige studentene er forbundet med tap av kontroll over egen seksualitet og kropp. Å være seksuelt tilgjengelig og oppsøkende er også en markør for maskulinitet. Slik kan tap av kontroll ved beruselse også innebære et potensielt tap av *femininitet* for kvinnene i fadderuka. Slik må de kvinnelige studentene både forholde seg til tap av kontroll som i strid med en identitet som student, men også som et potensielt tap av kjønnsidentitet. Dette viste seg også gjennom hva slags type alkoholholdige drikker jentene valgte å drikke. Oppfatningen av sprit som mer ukontrollert så ut til å gjelde for både guttene og jentene i fadderuka. Imidlertid må også denne oppfatningen forstås i lys av alkoholinntak og beruselse som kjønnede aktiviteter. For de kvinnelige studentene fikk sprit en ekstra dimensjon der det ukontrollerbare ved sprit så ut til å sette kontrollen over seksualitet og kropp i ekstra fare. Under forteller Charlotte hvorfor hun nølte med å ta med seg sprit på den ene festen. Utdraget viser hvordan hun begrunner dette i den implisitte sammenhengen mellom kvinner, seksualitet og beruselse:

Jeg tenkte litt sånn... jeg vet ikke, jeg føler liksom at med jenter og sprit så er det litt sånn... det er *greit* når gutter gjør det, fordi gutter blir på en måte... men jenter, vi blir liksom bare overstadig beruset og så blir vi bare lette på tråden og så blir vi helt bortreist og så skjønner vi ingenting og så... Jeg føler litt på *den*, da. Jeg tenkte litt over det. At det var litt... nettopp siden jeg er en av de minste jentene i størrelse på gruppen min og jeg tenkte at det kanskje ser litt dumt ut, at det blir litt klisjé. "Ja, her skal hun..." Ikke sant? Jeg følte kanskje litt på det, så jeg var litt i tvil om jeg skulle ta den med meg eller ikke.

Charlotte tar selv opp forholdet mellom jenter og sprit som et tema, og viser til dette som en "klisjé". Dette viser at det er en godt kjent stereotypi rundt kvinner, seksualitet og alkohol, at kvinner som drikker sprit er forbundet med å bli "lette på tråden, "helt bortreist" og "skjønner ingenting". Hun understreker at det er "greit" når gutter drikker sprit og fullfører ikke engang kommentaren der hun skal forklare hvordan gutter blir når de drikker alkohol. Charlotte trenger ikke fullføre setningen, sammenhengen kan ses på som implisitt og uproblematisk. Gutters beruselse fremstår som et "ikke-tema" som ikke må forklares eller settes spørsmålsteget ved. Charlotte har også et fokus på at det kommer til å "se dumt ut" og viser slik til hvordan det ikke nødvendigvis har noe med oppførselen til kvinner som drikker sprit å gjøre, men heller de oppfatningene andre vil få om de ser henne drikke sprit. Dette viser hvordan det å ta med seg sprit som kvinne i fadderuka kan bryte med kravet om *respektabilitet* (Skeggs, 1997) og også med tradisjonell femininitet. Gjennom å reflektere over hvorvidt hun ville ta sjansen på å bli forbundet med denne "klisjéen", kan hun sies å utøve en form for kontroll i situasjonen. Charlotte kan sies å forholde seg aktivt til denne "stereotypien" av berusede, seksuelt løsslupne kvinner. Denne måten å forholde seg til beruselse som kjønn fant også Rudolfsdottir og Morgan (2009) i sin studie av unge kvinnelige studenter og alkoholinntak. I deres studie påpekte de hvordan unge kvinner utøvde en form for kontrollert tap av kontroll både gjennom hva slags alkoholholdige drikker de valgte å drikke og hvilke usynlige grenser for seksualitet de ikke ville gå over (s. 503). Dette er også et viktig poeng i intervjuene fra fadderuka hvor sammenhengen mellom kvinner, beruselse og seksualitet svært sjelden ble artikulert. Det var i stor grad "usynlige grenser" de nye studentene mer eller mindre bevisst forholdt seg til på festene. Festene i fadderuka ble av mange oppfattet som en situasjon der de opplevde at et kontrollert alkoholinntak var viktigere enn på andre fester. Dette førte til at de kvinnelige informantene var spesielt forsiktige med hvilke typer alkoholholdige drikker de tok med seg og hvor mye de inntok. Charlotte fortalte videre om hva hun tenkte da hun vurderte om hun skulle ta med seg sprit på festen:

Jeg husker at jeg tenkte på det på den lørdagen, når jeg sto og pakket med meg ting... så pakket jeg med meg... jeg tror jeg pakket med meg 3 rusbrus, og så hadde jeg igjen halvparten av en vinflaske som jeg hadde i kjøleskapet... jeg tenkte at da kan jeg bare ta med den, så blir jeg kvitt det. Og så tok jeg med meg, jeg hadde vel så mye sprit (*viser rundt 2 centimeter med fingrene*) som jeg fordelte over to drinker. Men så husker jeg at jeg var litt i tvil med den spriten, for jeg husker at jeg tenkte "Det er ingen av de andre som har drukket noe særlig sprit, så kanskje det ser litt *dumt ut*, at jeg som en av de minste jentene i størrelse og sånn, kommer med den." At det kanskje ser litt *dumt ut*, tenkte jeg. Så jeg sto faktisk på kjøkkenet hjemme og tenkte over det i noen minutter, altså, om det ville se helt greit ut eller på en måte... Men så tenkte jeg også litt at da kan jeg jo egentlig bare si at "Neida, men dette er siste kvelden i kveld, vet du!", ikke sant? Sånn vet du? Ellers så tenkte jeg at jeg kan jo tilby en person

den ene halvparten og så kan jeg ta andre, så blir det liksom mer en sånn delingsgreie. Men jeg var litt sånn... Jeg merket at jeg tok den jo frem sånn *helt, helt på slutten*, før vi skulle... vi snakker kanskje 40 minutter før vi skulle gå, så det var helt på slutten. Fordi jeg følte litt... at det kanskje ikke... ja, jeg vet ikke.

Selv om de fleste av de kvinnelige informantene, i likhet med de mannlige, opplyste at de drakk mer på fester utenom fadderuka, virker det som det i større grad ble et spørsmål om å gjøre kjønn på riktig måte for kvinnene. For Charlotte var det viktig om det ville se greit ut at hun som var en av de minste jentene drakk sprit. Charlotte identifiserer seg selv tydelig som kvinne og viser en forståelse for at det å ta med seg sprit vil være et potensielt brudd på femininitet. Sprit kan sies å være en "hardere" alkoholholdig drikke og gjennom å vurdere å velge en mykere alkoholholdig drikke har hun muligheten for å gjøre femininitet. Hun understreker også i sitatet at selv om hun tok med seg sprit, så tok hun med seg svært lite som hun blandet over flere drinker. Charlotte forsøker på forhånd å legitimere at hun har med seg sprit på festen. Dette gjør hun ved å foreslå at sprit som er forbundet med tap av kontroll, er legitimt i situasjonen hvis det er en "delings-greie" eller fordi det er "siste kvelden". Dette bringer tankene til alkoholens funksjon som unnskyldning. Ved at alkohol legitimerer atferd som ellers ikke er akseptert gjennom å frita den berusede for ansvar for egne handlinger (Gusfield, 2003, s. 79). Charlotte foreslår slik at de reglene som gjelder under festen og ved inntak av alkohol også kan legitimere hennes avvik fra kjønnsnormer. Slik kan hun sies å søke både å ta med sprit som er assosiert med seksuell løssluppenhet for kvinner og det ukontrollerte, og samtidig å beholde en respektabel femininitet ved å vise til at denne festen er en spesiell situasjon - "den siste kvelden" - eller ved å dele alkoholen med andre. Dette kan også forstås som en form for legitimering i forkant av et potensielt normbrudd, ved at Charlotte appellerer til en høyere lojalitet; plikten til å bidra til stemningen på festen (Sykes & Matza, 1957, s. 669). Dette understrekes ved at noe kan unnskyldes om det er en "delings-greie", fordi fester er forbundet med fellesskap og solidaritet. Å "dele" noe er slik i tråd med festens logikk. Charlottes kommentar viser imidlertid en usikkerhet knyttet til denne legitimering når hun foreslår å dele alkoholen med noen andre som en alternativ strategi.

Tap av kontroll er for jentene i fadderuka slik også forbundet med et potensielt tap av *respektabilitet*. Å drikke for mye, drikke på feil måte eller bli for beruset er forbundet med å bli oppfattet som for seksuelt tilgjengelig. Faren ved å bli for beruset i fadderuka er slik forbundet med det potensielle tapet av respektabel femininitet (Skeggs, 1997) gjennom å bryte med de normative forventningene til kjønnskategorien "kvinne". Dette setter jentene i

fadderuka i en mer utfordrende stilling på festene i fadderuka hvor kontrolltap er potensielt skadelig både for kjønnsidentitet og identitet som student.

Til tross for at intervjuene i liten grad var preget av gjenfortelling av ulike drikkehistorier og overskridelser, kan det som ble fortalt gi innsikt i forholdet mellom kjønn, alkohol og kontroll i konteksten av fadderuka. Et viktig trekk ved det potensielle tapet av kontroll for jentene i fadderuka, var at det ikke hadde samme mulighet til å være *morsomt* som for guttene. Under forteller Tale om en jente som hadde forsøkt å drikke i takt med guttene:

[D]et var ei som prøvde da å drikke med ... Hun er veldig lav og lita, generelt sett. Så har vi de her gutta ... Eller de få guttene i klassen vi har, som er veldig mye høyere og som er veldig mye større, skulle prøve å drikke med han. Hun drakk og drakk og drakk og drakk. (...) Satt bare ved siden av han, drakk jo bare i hans tempo. Men det resulterte jo i at den da ... altså, hun bare kollapset og ... ja, spydde i taxien og ... ja, det var ... God stemning å få henne hjem, det var det.

Historien er interessant fordi den kan sies å vise en overskridelse av både kjønnsnormer og en overskridelse av normen om kontroll i fadderuka. Tale forstår jentas alkoholinntak som at hun "forsøkte å drikke med" guttene i gruppen, noe som endte dårlig. Sentralt for forståelsen av denne historien er hvordan Tale forteller at den endte med "kollaps" og at det var "god stemning å få henne hjem". Dette understreker hvordan denne typen overskridende handlinger ikke fremstår som like *morsomme* når det gjelder en jente. Dette viser at kvinners tap av kontroll ikke hadde samme potensialet for å bli morsomme, delte historier om overskridelser i ettertid, men derimot ble sett på som mer alvorlige. Her forteller Charlotte om hva hun tenker om forskjellen på å bli veldig full for kvinner og menn:

Jeg tror absolutt det hadde vært mer akseptabelt om en gutt hadde gjort det enn om en jente hadde gjort det. For jeg tror at en jente kanskje hadde blitt mer latterliggjort på en litt sånn... *vondere måte*, ikke vondere måte, men litt mer sånn... at "Herregud, hun der, der er det ikke mye mellom..". (...) Hvis en jente på en måte slukner sånn da, så har hun null kontroll og hun er barnslig og er umulig, liksom litt mer *der*? (...) Det er mer akseptert da og mer morsomt om en gutt gjør det, mens en jente da er det mer sånn "Herregud", liksom.

Charlotte understreker hvordan en overskridelse i fadderuka ville blitt latterliggjort på en "vondere måte" hvis det dreide seg om en jente, mens det ville blitt mer en morsom hendelse hvis en gutt gjorde det samme. Dette var også gjennomgående i intervjuene, ved at hendelser der gutter hadde drukket mye ofte ble fortalt som morsomme eller normale hendelser:

Han ene likte jo å... likte å drikke. Men han tar så stor plass generelt, så man tenkte ikke på det at "Shit, nå er han skikkelig drita." Det var mer sånn "Oi, nå skal han showe, og lage liv". Så det var ikke noe.. det satte ikke oss i en ubehagelig posisjon da, det var mer morsomt. På en måte. Og de fleste andre av jentene holdt seg egentlig ganske på matta. Var ikke så drita at det gjorde noe.

Her forteller Rita om hvordan en av de mannlige deltakerne som drikker mye bare blir oppfattet som en som “shower” og “lager liv” og slik bidrar positivt til stemningen på festen og til fellesskapet. For jentene blir det heller et krav om å “holde seg på matta”, fremfor å bidra til å lage liv på samme måte. Også her kan man se at det er et uttalt krav om at jentene i fadderuka skal kontrollere seg i større grad enn de mannlige studentene. Slik blir jentenes tap av kontroll assosiert med tap av respektabilitet og som en motsetning til feminin atferd, mens guttenes mangel på kontroll i større grad oppfattes som morsom og ”naturlig”. Jenter som drikker for mye blir slik oppfattet som “pinlig” og drar slik ned stemningen på festen og gjør det ”ubehagelig” for fellesskapet. Workman fant i sin studie av drikkehistorier blant mannlige studenter i USA at fortellinger om overskridende handlinger på fester ble brukt for å underholde, utforske fysiske grenser, vise mestring av risiko og bekrefte sin maskulinitet (Workman, 2001). Tutenges og Sandberg (2013) har vist hvordan episoder med alkoholinntak i seg selv ikke ble oppfattet som noe spesielt, men kunne bli til delte fortellinger hvis disse situasjonene innebar overskridende handlinger. Disse overskridende handlingene innebærer å gjøre eller si ting som går imot grenser satt av autoriteter eller konvensjoner (Jenks 2003 i Tutenges & Sandberg, 2013, s. 3). Det har blitt foreslått at slike delte fortellinger eller narrativer om overskridelse av konvensjonelle normer tjener til å binde grupper sammen (Griffin et al., 2009). Overskridelse av normer for femininitet på festene i fadderuka kan fremstå som potensielt overskridende handlinger, men skiller seg fra andre overskridende handlinger ved å ikke bli en kilde til god stemning, fellesskap eller samhold. Dette understreker Edgerton og MacAndrews poeng om en ”within-limits clause” i sosialt akseptabel beruset atferd; selv om de grensene som gjelder under påvirkning av alkohol er langt mindre begrensende enn de som gjelder i dagliglivet, finnes det grenser man heller ikke skal bryte når man er beruset. Normbrudd aksepteres og forventes, men inntil en viss grense. Overskridelse av normer for femininitet fremstår slik i konteksten av festene i fadderuka som en av de grensene som i mindre grad krysses og heller ikke hadde samme potensialet til å bli morsomme drikkehistorier som tjener til å binde grupper sammen.

Dette kan gi et innblikk i ulike former for å gjøre kjønn på knyttet til fester og alkohol i fadderuka. For guttene i fadderuka er høyt alkoholinntak og ”showing” en potensiell måte å oppnå vellykket maskulinitet på. For kvinner innebærer denne typen beruselse og atferd en risiko for å bli stemplet som ”ikke-feminin”, så de blir forventet å uttrykke respektabilitet gjennom krav om å ”holde seg på matta” og å ikke sette noen i en ”ubehagelig posisjon”. Ved å bryte med denne formen for feminin atferd gjennom å drikke for mye og miste kontrollen, oppstår det en ”ubehagelig” situasjon – en situasjon der jenta i fortellingen ikke lever opp til

forventet atferd for sin kjønnskategori og slik ikke fremstår som respektabel. Slik ble ikke fortellinger om overskridelser og beruselse for jentene i fadderuka oppfattet som morsomme, men tvert imot som seriøse og alvorlig fordi de var forbundet med atferd som gikk imot kravene til respektabel femininitet. Til tross for at festen som situasjon oppmuntrer til brudd på noen normer, fremstår normene for femininitet og respektabilitet som en av de normene som ikke utfordres på festene i fadderuka.

6.1.1 Å være en av gutta

Mange av de kvinnelig informantene uttrykte et ønske om å være med gutter fremfor jenter i fadderuka og beklaget seg over at det var for få gutter på studiene. De uttrykte også ofte en tanke om at jentene på utdanningen var så mange og vanskelige å skille fra hverandre fordi de ble så like:

Så kom de 10 guttene i klassen, liksom, *Hele* den bølingen kom ned, og man kjenner jo igjen de 10. Du kjenner ikke igjen alle de blonde jentene jeg går i klasse med, men du kjenner igjen de guttene. Og da var det sånn "Okay, gutter, kom hit" og så satt de seg der.

Her forteller Rebekka om hvordan hun kom i kontakt med de andre på studiet en av de første kveldene på fadderuka. Informanten forteller at "de 10 guttene" i klassen, kom ned og at man "kjenner igjen disse", i motsetning til "alle de blonde jentene" i klassen. "Alle de blonde jentene" blir konstruert som vanskelig å skille fra hverandre, i motsetning til guttene, som skiller seg ut og er enkle å kjenne igjen. Dette gjør at jentene fremstår som mer ubetydelige og uinteressante enn guttene, de fremstår som en mer homogen "masse". Ved å beskrive jentene som "alle de blonde jentene" understreker Rebekka deres mer normative femininitet. Ved å fremstille sine kvinnelig medstudenter på denne måten tar hun også avstand fra dem. Hun understreker at hun selv *ikke* er slik. Rebekka viser også hvordan hun tar initiativ til kontakt med guttene og kan slik sies å posisjonere seg selv som noe *annet* enn "alle de blonde jentene" på studiet. Dette viser også hvordan Rebekka i større grad identifiserer seg med guttene. Oppfatning om at guttene i større grad skilte seg ut enn jentene sto i tillegg i sammenheng med en oppvurdering av gutters måte å være på fremfor jenters. Kristin forteller hvorfor hun liker å være med gutter fremfor jenter:

Jeg synes det er veldig deilig, mye enklere med gutter ofte. Ja, de sier direkte det de mener og så er det det. Jenter kan være litt mer sånn... "Ja, mm...", sier en ting og så egentlig så mener de noe annet og så blir det sånn der... Og det... jeg hater det. Men det er veldig koselig, det er veldig mange jenter som er koselig og veldig mange jenter som *ikke* er sånn, selvfølgelig, men jeg synes ofte gutter skaper en annen stemning da. De er litt sånn "Hei!", bare... slappe av og ha det gøy, ikke noe drama. Hvis det blir

drama så sier de bare "Det her gidder jeg ikke" og så er det greit. Jenter er litt mer kompliserte sånn, synes jeg ofte da. Jeg synes det er veldig enkelt og greit å være med gutter. Det er ofte masse interessant å snakke om enn med jenter da.

Et hyppig tema i intervjuene var at det var mye mindre *drama* med gutter enn med jenter og at dette gjorde at mange av jentene foretrakk å være med gutter fremfor jenter. Fester med flere gutter var preget av en annen *stemning*, der forventningen er at man skal "slappe av" og "ha det gøy" – i motsetning til «dramaet» som var forbundet med jenter. At det var så mye "drama" med jenter går igjen i mange av intervjuene og er preget av å være en etablert sannhet som informantene forventet at også jeg forsto. Kristin forteller at hun "hater" hvordan jenter oppfører seg i noen sammenhenger og tar slik avstand fra denne formen for feminin atferd. Grundetjern (ikke publisert) fant også i sin studie av kvinnelige dealere som identifiserte seg som "en av gutta", at også disse ofte portretterte andre kvinner på en kjønnsstereotypisk måte. Kristin uttrykker en preferanse for gutters måte å være på gjennom å fortelle at hun foretrekker den lette stemningen og at det er "masse interessant" å snakke om med gutter. Hun kan slik sies å posisjonere seg nærmere guttene og ta avstand fra jentene. Noen av jentene fortalte i et negativt tonefall om hva som kjennetegnet fester med mange jenter:

Jenter er jo litt sånn... jeg vet ikke helt, jenter vil jo snakke om andre ting enn gutter og kanskje snakke mer. (...) Det er vanskelig å peke på akkurat hvilke forskjeller det er, men det er jo store forskjeller. Jeg føler at det er masse... masse snakking og... hva skal jeg... i hvert fall når du ikke kjenner hverandre så godt så er det mye "Å, så fin du var i dag" og "Jeg liker toppen din!", veldig masse sånt snakk. En gutt ville kanskje ikke snakket om det.

Kristin peker på at det i motsetning til med gutter blir mye mer prating og gjerne om mindre interessante ting enn med gutter. Som eksempler på hva jenter snakker om nevner hun komplimenter til hverandres klær og utseende. Slik viser hun til tradisjonelle normer for femininitet gjennom oppmerksomhet og vektlegging av utseende og skjønnhet (Peralta, 2008, s. 381-382). Dette blir fremstilt som kjedelig og overfladisk av flere av de kvinnelige informantene, men også som mer "ordentlig" enn det guttene snakker om:

Hvis det er flere gutter blir det nok mer prat om øl og fotball og... (LER) biler og sånne ting. Mens vi jenter prater vel litt mer ordentlig og sånne ting. Men det var veldig mye prat om hvor man bodde da, og hva man hadde gjort med rommene sine og sånt. Gutter bryr seg kanskje ikke så mye om innredning av rommene sine i forhold. (LER)

Dette kan sies å vise hvordan kvinner også gjør en respektabel femininitet gjennom hvordan de prater og oppfører seg på fest, ved både å holde seg til tradisjonelt feminine temaer som

utseende og ”innredning av rom” og gjennom å prate mer ”ordentlig”. Til tross for at denne formen for femininitet var forbundet med å være mer ”ordentlig” enn guttene, kan det virke som om denne ”ordentligheten” også oppfattes som kjedelig og begrensende for noen av jentene. I motsetning til dette blir guttene beskrevet som mer aktive, gjennom å vektlegge å *gjøre ting* og drive med sport. Rita forteller om denne forskjellen:

Nei, det er sånne ting som.. veldig spontant så stikker vi og bader. Ingen jenter gjør det. Det skjer ikke. Også var det det at... ”i dag skal vi spille fotball. Dere må bare bli med og gjøre det. Vi møtes i frognerparken. ”Også var det volleyball. Det er veldig mye *sportslige* aktiviteter som vi skulle gjøre. Mye sånn... ”Møtes på Sognsvann og griller”. Det er sånt som jenter må *planlegge, vurdere* (Gjør til lys jente-stemme). Det var så mye spontant!

Dette blir vurdert veldig positivt av noen av jentene og står i motsetning til det de oppfatter som typisk feminin oppførsel. En del av jentene tar avstand fra denne måten å være på og fremhever at gutter skaper en morsommere stemning, en stemning som er mer spontan og preget av aktiviteter og sport. Dette uttrykket for at de foretrekker å være med gutter fremfor jenter finner også Young et al. (2005) i sin studie av kvinnelige studenter. De knytter dette til et ønske blant noen jenter om å være ”en av guttene”. Dette viser at jentene i fadderuka i stor grad gjør kjønn gjennom grensedragning. De både aksentuerer forskjellen mellom jenter og gutter og trekker symbolske grenser mot andre jenter og tradisjonell femininitet.

Det kunne virke som ønsket om å være ”en av gutta” også var nært forbundet med *måten* å feste på. Flere av de kvinnelige informantene uttrykte at de til vanlig festet på en måte som ikke var spesielt ”jentete”. Her forteller Kristin om hvordan hun fester til vanlig:

Jentene hjemme er jo som sagt litt sånn som meg, vi tar den litt mer ut på fest og tenker ikke så masse over hva folk synes og sånn. (...) Jentene hjemme er ikke så veldig jente-jente-jentete, de er liksom litt sånn... ja. De har hengt masse med gutter, og vi henger jo masse med gutter fordi det er jo veldig mange gutter der... så... ja. (...). Men jeg føler jo at det er veldig annerledes å feste med de enn det det er med de nye vennene mine her da, selvfølgelig. (Kristin)

Kristins måte å feste på er tydelig forbundet med at de hun kjenner hjemmefra har vært mye med gutter og Kristin viser slik at de fester mer ”som gutter”. Ved å feste på en måte som ikke er ”jente-jente-jentete”, kan informantene sies å ta avstand fra å gjøre en normativ femininitet gjennom å drikke lite og beholde kontrollen. Dette understrekes ved at informanten sier at de ”tar den mer ut” og ikke bryr seg om hva ”folk” synes. Guttenes måte å feste på oppfattes som ”hardere” og mer ukontrollert. De kvinnelige informantene kan sies å gjøre en form for maskulinitet ved å ta avstand fra normativ femininitet gjennom en nedvurdering av typisk feminin atferd og en oppvurdering av maskulin atferd. Beruselse og

inntak av alkohol blir en viktig del av å gjøre kjønn på for de kvinnelige informantene i fadderuka.

Measham (2002) har benyttet perspektivene fra West og Zimmermanns forståelse av kjønn som et kontinuerlig, interaksjonelt arbeid individer utfører på rusfeltet og argumenterer for at bruk av rusmidler i seg selv kan være en måte å gjøre kjønn på (Measham 2002, s. 351). Bestemte sosiale situasjoner og aktiviteter som for eksempel bruk av rusmidler, er ressurser som trekkes på når individer gjør kjønn. I sin studie av kvinner og bruk av rusmidler fant Measham (2002) et ønske om en grad av beruselse som tillot et ”kontrollert tap av kontroll”. Dette må forstås ut ifra bredere holdninger i samfunnet rundt temaene kjønn, risiko, tap av kontroll i offentlighet og sikkerhet (Measham 2002, s. 349). Slik kan et kontrollert tap av kontroll sies å være knyttet til å være respektabel spesielt for kvinner. En større grad av kontroll, selv over tapet av kontroll, er forbundet med respektabel femininitet. Dette understreker at man ikke kan være kvinne og feste ukontrollert fordi det er et ideal om at kvinner skal være respektable og ”ordentlige” gjennom å beholde kontrollen (Measham, 2002). Denne måten å gjøre kjønn på må forstås i konteksten av kjønn og alkohol. Ved å identifisere seg med guttene og en maskulin drikkestil, kan jentene i fadderuka ”ta den mer ut” og feste likt som guttene uten å bli oppfattet som vulgær og seksuelt oppsøkende. Dette blir en måte å gjøre maskulinitet på for jentene. Dette åpner opp for muligheten for å feste ”som gutta” og samtidig unngå assosiasjonene til seksuell løssluppenhet som vanligvis finnes mellom kvinner, beruselse og tap av kontroll.

6.1.2 Avmaskulinisering av gutta

Parallelt med en oppvurdering av guttene og gutters måte å feste på, uttrykte også mange av jentene at guttene de møtte på studiet ofte ble sett på som en del av ”jentegjengen” og var uaktuelle å hooke opp med. Guttene på de ulike faddergruppene ble ofte fremstilt som uaktuelle å flørte med enten fordi de var ”kompiser” eller fordi de var ”feminine”, ”små og søte” eller ”mulig homofile”. Her forteller Tale om festene i fadderuka:

Jeg tror jentene slapp seg mye mer fri, fordi at man forsto det at disse guttene kommer vi aldri til å hooke uansett, fordi de kommer til å bli... ja, du kommer ikke til å hooke de, fordi de kommer til å bli kompiserne dine, og de ble en naturlig del av jentene på en måte, istedenfor. Så jeg tror det påvirket veldig mange jenter til å ...veldig mange av jentene bare slapp alle tøyler og kjørte på med drikke og framsto som... ja, ikke løse, det gjorde de ikke, men litt mer frislupne når det kom til alkohol og hva de gjorde, hvordan de oppførte seg på fest eller på vorset.

Tale understreker at guttene på faddergruppen ble vurdert som uaktuelle å hooke opp med fordi de kom til å bli ”kompiser” istedenfor. Ved at guttene ble kompiser, ble de også sett på som en ”naturlig del av jentene” og var slik uaktuelle å hooke opp med. Tale setter dette i sammenheng med en større mulighet for jentene til å ”slippe tøylene” og ”slippe seg mer løs” og slik oppføre seg på måter som gjorde at de fremsto som nesten ”løse” eller ”frislupne”. Dette viser den nære sammenhengen mellom alkohol og mulig tap av respektabilitet for kvinner, gjennom en sammenstilling av beruselse og å være seksuelt løssluppen. Ved å definere guttene som mindre maskuline – gjennom å posisjonere dem som ”kompiser” og ”en del av jentene” – kunne jentene i fadderuka feste på en måte som de oppfatter som imot normativ femininitet uten risikoen for tap av respektabilitet. Dette viser at behovet for å opptre mer kontrollert og unngå å bli for beruset for jentene i fadderuka, er nært knyttet opp mot en kontrasterende kjønnskategori. Når en slik kontrasterende kjønnskategori forsvinner gjennom en form for ”avmaskulinisering” av guttene, kan det virke som mye av behovet for respektabilitet forsvinner for jentene. Dette kan også ses på som en måte å gjøre kjønn som muliggjør brudd med normativ femininitet for jentene i fadderuka ved å underspile eller nøytralisere maskuliniteten til guttene. Snarere enn at jentene blir ”en av gutta”, blir guttene i dette tilfellet ”en av jentene”.

For de fleste jentene i fadderuka var det også uaktuelt å flørte med noen i faddergruppa. Til tross for at det iblant hadde skjedd, tok de fleste av jentene avstand fra dette og fortalte at de aldri ville ha gjort det selv. De fortalte at det var lite lurt med tanke på resten av studieløpet. Her forteller Kristin om et par i faddergruppa som hadde hooket opp:

(...) jeg har hørt om et par i klassen som hooket opp, og det er jo kjempefint for dem, koselig. Jeg er veldig glad for at det ikke er meg, jeg hadde ikke synes det hadde vært så kult å ha visst at jeg skulle gå i klasse med samme personen i 3 år hvis det gikk skeis. (...) Men for all del, kos for dem.”

Kristin understreker at det er ”kjempefint for dem” og ”koselig”, men at hun selv tar avstand fra dette. Hun forteller at hun er ”veldig glad” for at det ikke var henne – fordi dette ville vært kjedelig resten av studieløpet. Hun avslutter med å si at det ”for all del” er koselig for dem det gjelder. Dette understreker at hun tar avstand fra denne oppførselen selv, og heller ikke synes den er spesielt smart. Som vist i tidligere kapittel, var flørting og å hooke opp i fadderuka noe både jentene og guttene tok avstand fra. Det kan imidlertid synes som det å hooke opp og flørte i fadderuka er mer potensielt skadelig for jentene. Her forteller Tale om flørting på festene i fadderuka:

Tingen er at på de vorsene vi var på, så var det jo... da hadde vi jo bare disse gutta – så jeg tror disse to gutta flørtet... prøvde veldig desperat å flørte med veldig mange av jentene. Men jentene igjen behandlet dem som jenter, så de fikk seg ingenting og jentene var mer fokusert på å flørte når de kom til Chateau Neuf, hovedsakelig. (...) jeg tror ingen av guttene... nei, det var ikke så mye flørting, altså, for de ble liksom... De ble veldig avmaskulert.

Tale forteller at guttene på faddergruppa forsøkte å flørte og hooke opp med jentene på faddergruppa og viser slik at selv om disse blir fremstilt som ”kompiser”, så var ikke dette i tråd med guttenes ønsker. Tale forteller at jentene ikke flørtet tilbake med guttene fordi de ”behandlet de som jenter”, og at de ble veldig ”avmaskulerte”. Jentene var derimot opptatt av å flørte senere på Chateau Neuf, noe som viser at motstanden mot å flørte og ”avmaskuliniseringen” av guttene hovedsakelig gjaldt guttene på eget studie. Disse to eksemplene viser at flørting oppfattes som spesielt viktig å unngå for jentene i fadderuka. Mange tar avstand fra flørting og fremstiller andre jenters flørting som lite lurt, mens andre behandler guttene som ”en av jentegjengen”. Dette må forstås i lys av alkoholinntak og festing som en kjønnnet aktivitet. Miller (2002) viser hvordan kvinnelige gjengmedlemmer ”krysser kjønn” gjennom å identifisere seg sterkt med de mannlige gjengmedlemmene og omfavne en maskulin identitet som de ser på som motstridende til sin biologiske kjønnskategori som kvinne (Miller, 2002, s.442-443). Slik kryssing av kjønn er i denne sammenhengen en måte for de kvinnelige gjengmedlemmene til å bli ”en av gutta” og oppnå en likestilt rolle i gjenger preget av kjønnshierarki der menn er høyere på rangstigen. Miller påpeker at det er større gevinster og kulturelle insentiver for kvinner enn menn ved å krysse kjønn. Dette er på grunn av den asymmetriske konstruksjonen av maskulinitet og femininitet (Miller, 2002, s.445). Å krysse kjønn har større potensial for å føre til status og autonomi for kvinner, mens det for menn er mer forbundet stigmatiserende. Denne asymmetrien i vurdering av femininitet og maskulinitet gjør at det gir mening for kvinnene i gjengene å vise maskulint vurderte egenskaper og på denne måten søke å unngå å bli tillagt de negativt vurderte feminine egenskapene av andre. Miller observerte at kvinnelige gjengmedlemmer var veldig opptatt av å passe på og hindre seksuelle relasjoner blant hverandre og at dette må forstås i lys av nettopp dette ønsket om å bli tillagt de negativt vurderte feminine egenskapene av andre. Dette blir en måte å minimere eller underspille kjønnsmarkører og heteroseksuelle betydninger som fører til vedvarende devaluering og underordning av kvinner i gjengene (Miller, 2002, s. 446). Dette kan også kaste lys over jentenes motstand mot flørt og ”hookups” i fadderuka. Der fester og alkohol blir sett på som en maskulin atferd og som en trussel mot feminin respektabilitet, blir motstand mot å flørte en minimering av kjønnsmarkører både hos kvinner og menn. På denne måten kan jentene unngå å bli attribuert

de negativt vurderte sanksjonene som kvinne (Miller, 2002, s. 446). Som vi har sett, er de kvinnelige studentene veldig klar over hvordan berusede kvinner blir oppfattet og forsøker på ulike måter å ta avstand fra denne stereotypen gjennom ulike grensdragninger. Å flørte eller hooke opp i fadderuka påkaller heller denne stereotypen av berusede kvinner som seksuelt løsslupne, og blir derfor viktig å unngå i fadderuka.

6.2 Hva med gutta?

Både jentene og guttene i fadderuka var tydelig bevisst det potensielle tapet av respektabilitet og femininitet forbundet med beruselse for kvinner. Dette gjør at ”kontrollert tap av kontroll” ble oppfattet som ekstra viktig å beherske for jentene i fadderuka. I dette kapittelet har jeg hovedsakelig sett på hvordan jentene i fadderuka forholder seg til beruselse og festing som en kjønnnet aktivitet. Men hva med guttene? Til tross for at beruselse og festing ikke ble oppfattet som like potensielt skadelig for guttene som for jentene, gjorde også gutter kjønn gjennom hvordan de snakket om beruselse og alkohol i fadderuka. Under forteller Magnus om forskjellen mellom måten jenter og gutter drakk på i løpet av fadderuka:

Jeg tror... mesteparten av jentene kanskje er litt mer *classy* på drikkingen da, passer seg litt. Og er kanskje litt redd for det samme som meg da, kanskje... drite seg ut, for eksempel. På en annen måte. Og at de liksom kjører... det litt roligere da. Det er selvfølgelig ikke alle. Men jeg synes at flesteparten er litt mer sånn *classy*, da. Hvis du kan si det.

På hvilken måte tenker du "classy"?

Nei, at det er kanskje... står og sipper på et glass vin lengre enn... kanskje en gutt ville ha gjort da. At det kanskje er mer... rett ned enn å kose seg da. At de kanskje koser seg mer med alkohol enn å bare... tømme glasset fortest mulig, liksom.

Magnus forteller at han tror jentene ”passer seg” litt mer enn guttene og er mer redd for å ”drite seg ut” og viser slik til den implisitt sammenhengen mellom tap av respektabilitet for kvinner ved beruselse. Samtidig er Magnus sin kommentar interessant ved at han beskriver jentenes drikketil som nærmere en voksen og kontrollert drikketil enn guttenes. Jentene drikker ”mer classy” og ”står og sipper på et glass vin” med mål om å ”kose seg”. Som vist i forrige kapittel, var en drikketil der man drakk for å kose seg regnet som mer voksen og ansvarlig. Magnus kan slik sies å beskrive jentenes drikketil som nærmere idealet om ”kontrollert tap av kontroll” i fadderuka. Magnus forteller at en gutt derimot ville ”tømme glasset fortest mulig”, noe som ble forbundet med en mindre moden og mer beruselsesorientert drikketil. Magnus understreker at han i likhet med jentene drikker forsiktig for å ”ikke dumme seg ut” og kan sies å identifisere seg mer med jentenes drikketil

enn guttene. Magnus kaller jentenes drikketil for ”classy” – noe som både gir assosiasjoner til en kontrollert drikketil, men også fremstiller denne drikketilen som noe positivt. Dette kan også ses på som en måte å gjøre kjønn på ved å ta avstand fra guttenes beruselsesorientert drikketil og sammenlikne seg selv med jentenes måte å drikke på. En annen mannlig student, Endre, viser også til denne oppfatningen av gutters drikketil:

[E]nkelte blir jo litt sånn barnslige og teite i fylla. (...)

Hvordan sånn barnslige blir de da?

Nei, det er jo litt sånn... irriterende klengete, kanskje. I blant. Nå er ikke det noe jeg opplever, men... i hvert fall enkelte gutter kan bli veldig sånn... jeg vet ikke hva jeg skal si, kjønnsdiskriminerende eller... det ble egentlig feil ord, men de blir veldig sånn... de trenger seg veldig på jenter da. Og det... jeg vet det var et par som synes det var litt ubehagelig til tider. Men... det er ikke noe jeg sånn direkte opplevde, men... ja.

Da vi snakket om hvordan festene hadde vært i fadderuka, påpekte Endre at noen kunne bli ”barnslige og teite i fylla”. Som sitatet ovenfor viser er dette noe Endre først og fremst forbinder med gutter som drikker. Gutter kan bli ”irriterende klengete”, ”kjønnsdiskriminerende” og ”trenger seg veldig på jenter”. Det er tydelig at gutters alkoholinntak og beruselse i likhet med jenters er forbundet med seksualitet og det har i mange studier blitt påpekt at å være seksuelt oppsøkende er en nøkkemarkør for maskulinitet. Endre og noen av de andre guttene i dette studiet tar derimot avstand fra denne oppførselen ved å beskrive denne som ”barnslig”, ”teit”, ”kjønnsdiskriminerende” og ”ubehagelig”. Han understreker at dette er noe han selv ikke opplever og tar avstand fra disse guttene ved å omtale guttene som ”de” eller ”enkelte gutter” fremfor å inkludere seg selv gjennom å si ”vi”. I likhet med Magnus sin kommentar er dette forbundet med å være ”barnslig” og ”teit” og går imot en identitet som voksen og ansvarlig student. Dette viser at en kontrollert drikketil var en viktig markør for både de kvinnelige og mannlige studentene.

Sitatene ovenfor sier noe om hvordan en mer ukontrollert og beruselsesorientert drikketil oppfattes som en *maskulin* drikketil. Som vi har sett i de forrige kapitlene, blir denne drikketilen forbundet med egenskaper som går imot en mer voksen identitet som student. Dette forteller oss noe om fadderuka som kontekst rundt alkoholinntak og fester. Den mer kontrollerte og ”voksne” drikketilen som preger fadderuka har mange fellestrekk med en mer ”feminin” drikketil med fokus på å ”holde seg på matta” og være ”classy”. Til tross for at beruselse og alkoholinntak oppleves som mer stigmatiserende for jentene i fadderuka, tar også guttene avstand fra en mer ukontrollert og hemningsløs drikketil gjennom å ta avstand fra andre gutter og identifisere seg med jenter. Denne drikketilen oppfattes ikke bare som

barnslig slik vi så i forrige kapittel, men er også forbundet med *maskulinitet*. Til tross for at fadderuka er preget av kjønnede drikkemønstre og normer, kan det virke som om fadderuka og kravet om en kontrollert drikketil er en kontekst som preges av et drikkemønster som i større grad er ”feminint” enn ”maskulint”.

6.3 Oppsummering

I dette kapittelet kan vi se at alkoholbruk og beruselse fremstår som kjønnede praksiser. Beruselse er knyttet til seksualitet på en annen måte for de kvinnelige studentene enn for de mannlige og forbindes med å være seksuelt oppsøkende og løssluppen. Dette går imot normativ femininitet og beruselse er slik også forbundet med tap av respektabilitet for de kvinnelige studentene. For å forholde seg til denne forbindelsen mellom beruselse og tap av respektabilitet kan de kvinnelige studentene sies å ”gjøre kjønn” gjennom alkoholbruk i fadderuka. På den ene siden ”gjør” mange av jentene femininitet ved å distansere seg fra tap av kontroll og beruselse. På den andre siden kan også jentene sies å gjøre maskulinitet ved å ta avstand fra normativ femininitet og omfavne en maskulin drikketil preget av et større tap av kontroll. Ved å gjøre maskulinitet kan jentene legitimere å feste mer ukontrollert. De kan feste ”som gutta” uten å ta konsekvensene som ”jente”.

Som vi har sett i kapittel 4 og 5 er fadderuka preget av et ideal om kontroll over beruselse. Å mestre et ”kontrollert tap av kontroll” synes å være en markør for en mer voksen, selvstendig og ansvarlig identitet som student. Å miste kontrollen er forbundet med en frykt for eksklusjon i gruppen og en opplevelse av å ikke passe inn på universitetet. Fadderuka kan slik kanskje sies å være en mer ”feminin” kontekst for alkoholinntak gjennom sitt fokus på kontroll. Guttene i fadderuka kan også sies å gjøre femininitet ved å ta avstand fra en ukontrollert og beruselsesorientert drikketil forbundet med maskulinitet. Det kan derfor virke som om guttene i fadderuka har noen insentiver til å gjøre femininitet i fadderuka, ved at denne drikkestilen er forbundet med å være mer voksen og moden.

7 Hvor viktig er alkohol i fadderuka?

Det korte svaret på dette spørsmålet synes å være ”svært viktig”. Denne analysen har vist at alkoholbruk på flere måter griper inn og får betydning for det som skjer i løpet av fadderuka. Et langt mer interessant spørsmål er likevel *på hvilken måte* alkohol blir viktig i denne konteksten. Dette fjerner fokuset fra det implisitte spørsmålet om hvorvidt alkohol ”bør” eller ”ikke bør” være viktig, og retter det heller fokuset mot *hvorfor* og *på hvilken måte* alkohol blir viktig i fadderuka. Ved å undersøke dette kan en få bedre grep om de funksjonene og betydningen vi tillegger alkohol i samfunnet og hvordan dette utspiller seg i konteksten av fadderuka. Dette kan være et fruktbart utgangspunkt fordi det både tar studentenes opplevelse av alkoholbruk som noe positivt og nyttig på alvor, men samtidig viser på hvilken måte alkohol kan ha en skadelig eller ekskluderende virkning i fadderuka.

Et mål med fadderuka er at den skal føre til at man får et nettverk ved universitetet. Alkohol fikk nettopp mye av sin betydning gjennom å kunne bidra til å skape samhold og fellesskap. På denne måten støtter analysen tidligere forskning som har vist at alkohol oppfattes som viktig for sosial suksess blant studenter (Lie, 2011; Workman, 2001). Denne oppgaven har vist at samhold og fellesskap er forbundet med alkohol på hovedsakelig to måter i fadderuka. For det første bidrar alkohol til å skape et ”frirom” på festene, der kravene til hvordan man skal oppføre seg som student nedjusteres. Dette oppleves som viktig for de nye studentene da rollen som student er forbundet med krav til å oppføre seg ansvarlig, seriøst og kontrollert. Festene var i mindre grad knyttet til rollen som student og bidro til en nedjustering av kravene til denne rollen. Alkohol symboliserte overgangen til en annen måte å være sammen på. Denne ble oppfattet som både friere og mer sosial. Flere har påpekt viktigheten av festers betydning i unges sosiale liv og for samhold. Demant og Østergaard (2006) forstår festers betydning som knyttet til at disse er mer autonome. Festene skaper en arena hvor unge i større grad bestemmer selv. Dette kan også være et skille i fadderuka som gjør seg gjeldende i fadderuka der festene ofte foregår utenfor universitetet og i større grad arrangeres av studentene selv.

Alkohol var også viktig for samhold ved å fungere som inngangsbillett til et emosjonelt festfellesskap. Grensene for hvordan man kunne oppføre seg ble endret ved at man satt nærmere hverandre og tok mer kontakt. Dette var forbundet med økt gruppefølelse og opplevelse av å komme i samme stemning. At alkohol bidrar til å skape samhold og fellesskap er likevel en sannhet med modifikasjoner. Å ikke delta på festene, eller å ikke

drikke seg like beruset som de andre, var forbundet med en opplevelse av ensomhet og eksklusjon. Det er kjent at alkoholbruk fungerer ekskluderende. Likevel kan det virke som om ikke bare inntak av alkohol, men også grad av beruselse, kan ekskludere i fadderuka. Dette kan kanskje speile en alkoholkultur blant unge der en høy grad av beruselse har blitt en del av unges festpraksiser (Measham & Brain, 2005).

Alkohol var også en viktig identitetsmarkør i fadderuka. En kontrollert alkoholbruk fungerte i fadderuka som markør for en mer moden og ansvarlig identitet som student. Å mestre et kontrollert tap av kontroll på festene var en måte å vise at man hadde mestret overgangen til en ny rolle som student ved universitetet. Å ikke mestre dette var forbundet med et brudd med en identitet som moden og ansvarlig student. Alkohol fungerte også som en kjønnsmarkør i fadderuka. Det kan synes som om det var viktigere for de kvinnelige studentene å mestre et kontrollerte tapet av kontroll fordi beruselse i større grad av forbundet med tap av respektabilitet. Dette har blitt påpekt også i andre studier av kvinners bruk av rusmidler (Measham, 2002). Ukontrollert drikketilstand var forbundet med en tidligere rolle som ”ungdom”, men også med et mer avhengig og skadelig forbruk. Dette viser en annen måte alkoholbruk både er sentralt for samhold og fellesskap, men også en trussel mot dette. Feil alkoholbruk var forbundet med eksklusjon. Å bryte med identitet som enten ansvarlig student eller respektabel kvinne oppleves som skamfullt og ubehagelig, både når det skjer med en selv og med andre. Slik gjaldt det ikke bare å drikke i fadderuka, men å drikke på *rett måte*.

Ved å undersøke fadderuka fra studentens synsvinkel får vi innblikk ikke bare i at alkohol er viktig, men også hva slags type alkoholbruk som fremstår som meningsfull og hvorfor. Alkoholkulturen i fadderuka kan fortelle oss mye om hvordan universitetet oppfattes som kontekst for de nye studentene. Alkoholkulturen i fadderuka kan sies å speile en ny alkoholkultur blant unge der en høy grad av beruselse er sentralt. Dette vises også i studier av drikkemønstret til unge. Dette er preget av høyere episodisk inntak av alkohol (Tefre et. al., 2007, Pedersen & von Soest, 2013, s.591). Konseptet kontrollert tap av kontroll (Measham & Brain, 2005, Measham, 2002) gjør studentenes kombinasjon av både vektlegging av kontroll og et høyt alkoholinntak mer forståelig. Det viser hvordan studentene tilpasser grad av alkoholinntak og beruselse til ulike situasjoner (Lindsay, 2009). Fadderukas alkoholkultur er preget av *regulering* av alkoholinntak og beruselse, snarere enn grenseoverskridelse. Studentenes grensedragningen mot ungdomstidens festpraksiser og alkoholinntak viser en orientering mot et mer ”voksent” og regulert alkoholbruk. På denne måten kan alkoholkulturen i fadderuka ha noen likhetstrekk med alkoholbruk i arbeidslivet, snarere enn å være en ”russetiden 2”. Her er det også større konsekvenser knyttet til kontrolltap. Å forstå

alkoholbruk i fadderuka som et kontrollert tap av kontroll viser hvordan studentene forholder seg både til ”normen om å feste” og kravet om å ikke bli ”helt katastrofe”.

”Normen om å feste” – Alkoholkultur i fadderuka

Eivind, en av de nye studentene ved Universitetet i Oslo, synes ”normen om å feste” ved begynnelsen av høyere utdanning er merkelig. Gjennom denne oppgaven håper jeg denne ”normen” har blitt litt mer forståelig. Alkohol er viktig i fadderuka, og gjenspeiler hvordan alkohol er viktig i samfunnet generelt. I likhet med en rekke andre høytider, overganger og innvielser, er introduksjonen til Universitetet i Oslo forbundet med alkohol. Fokuset på studenters drikkekultur har ofte vært preget av bekymring og et mål om forebygging. Det er forståelig fordi et høyt inntak av alkohol er forbundet med en rekke skader og ulykker og kan virke ekskluderende. Denne analysen har i stor grad har forstått alkoholkulturen i fadderuka i lys av generelle endringer i unges drikkemønstre. Likevel kan ikke unges drikkekultur forstås isolert fra resten av samfunnet som kontekst. Konstruksjonen av unge som de bekymringsverdige og avvikende ”andre” kan forstås som en del av konstruksjonen av voksen drikkekultur som normal (Johnson, P., 2011, s. 396). Forskning på feltet kan også sies å advare mot å overdrive hvor nytt og hvor annerledes unges drikkekultur og drikkemønstre er (Johnson, 2011; Järvinen & Room, 2007). I sin gjennomgang av unges drikkekultur i ulike land understreker Järvinen og Room (2007, s. 166) et viktig poeng: Å forsøke å endre unges alkoholbruk uten å se denne i sammenheng med resten av samfunnet betyr å ignorere de kulturelle praksisene og rammene som strukturerer unges drikkekultur. Å forstå og endre unges drikkekultur må skje gjennom en forståelse av dennes sammenheng med resten av samfunnets drikkekultur.

8 Litteraturliste

- Aakvaag, G.C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo. Abstrakt forlag
- Album, D. (1996). *Nære fremmede. Pasientkulturen i sykehus*. Tano Aschehoug
- Atkinson, P. & A. Coffey. (2003). Revisiting the relationship between participant observation and interviewing i J.F. Gubrium, & J.A. Holstein (red.), *Postmodern Interviewing* (s.106-123). Sage publications
- Aubert, V. (1969). *Det skjulte samfunn*. Oslo. Pax Forlag
- Abel, G. M., & Plumridge, E. W. (2004). Network 'norms' or 'styles' of 'drunken comportment'?. *Health Education Research*, 19(5), 492-500. doi: 10.1093/her/cyg064
- Banister, E.N. & Piacentini, M., G. (2008). Drunk and (dis)orderly: The role of alcohol in supporting liminality. *Advances in consumer research*, 35, 311-318. URL: http://www.acrwebsite.org/volumes/v35/naacr_vol35_209.pdf
- Beccaria, F., & Sande, A. (2003). Drinking Games and Rite of Life Projects A Social Comparison of the Meaning and Functions of Young People's Use of Alcohol during the Rite of Passage to Adulthood in Italy and Norway. *Young*, 11(2), 99-119. doi: 10.1177/1103308803011002001
- Bogle, K. A. (2007). The shift from dating to hooking up in college: What scholars have missed. *Sociology Compass*, 1(2), 775-788. doi: 10.1111/j.1751 9020.2007.00031.x
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory* (2.utg). Washington DC. Sage.

- Cherrier, H., & Gurrieri, L. (2013). Anti-consumption Choices Performed in a Drinking Culture Normative Struggles and Repairs. *Journal of macromarketing*, 33(3), 232-244. doi: 10.1177/0276146712467805
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Princeton. Princeton university press.
- Collins, R. (1993). Emotional energy as the common denominator of rational action. *Rationality and Society*, 5(2), 203-230. doi: 10.1177/1043463193005002005
- Collinson, J. A. (2007). 'Get yourself some nice, neat, matching box files!' Research administrators and occupational identity work. *Studies in Higher Education*, 32(3). doi: 10.1080/03075070701346832
- Copes, H., Hochstetler, A., & Williams, J. P. (2008). " We Weren't Like No Regular Dope Fiends": Negotiating Hustler and Crackhead Identities. *Social Problems*, 55: 255-270. doi: 10.1525/sp.2008.55.2.254
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3.utg.). Thousand Oaks. Sage Publications
- Crawford, L. A., & Novak, K. B. (2006). Alcohol abuse as a rite of passage: The effect of beliefs about alcohol and the college experience on undergraduates' drinking behaviors. *Journal of drug education*, 36(3), 193-212.
- Demant, J. (2006). Forskelle i drenges og pigers drikkekulturer. I P. Gundelach & M. Järvinen (red.) *Unge, fester og alkohol* (s.86-105). København. Akademiske forlag.
- Demant, J. (2007). Youthful drinking with a purpose. *Nordisk Alkohol-og narkotikatidsskrift (NAT)*, 24(2), 149-176. URL: <http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/4207/Demant.pdf>
- Demant, J., & Järvinen, M. (2006). Constructing maturity through alcohol experience focus group interviews with teenagers. *Addiction Research & Theory*, 14(6), 589-602. doi: 10.1080/16066350600691683

- Demant, J. & J. Østergaard. (2006). Festen – et frirum. I P. Gudelach & M. Järvinen (red). *Unge, fester og alcohol* (s.47 – 67). København. Akademiske forlag.
- Demant, J., & Østergaard, J. (2007). Partying as everyday life: Investigations of teenagers' leisure life. *Journal of youth studies*, 10(5), 517-537. doi: 10.1080/13676260701594828
- de Visser, R. O., & McDonnell, E. J. (2012). 'That's OK. He's a guy': A mixed methods study of gender double-standards for alcohol use. *Psychology & health*, 27(5), 618-639. doi: 10.1080/08870446.2011.617444
- Dias, D., & Sá, M. J. (2014). Transition to higher education: the role of initiation practices. *Educational Research*, 56(1), 1-12. doi: 10.1080/00131881.2013.874144
- Finkel, M. A. (2002). Traumatic injuries caused by hazing practices. *The American journal of emergency medicine*, 20(3), 228-233. doi: 10.1053/ajem.2002.32649
- Frønes. I. (2001). *Handling, kultur og mening*. Bergen. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Granfield, R. (2005). Alcohol use in college: Limitations on the transformation of social norms*. *Addiction Research & Theory*, 13(3), 281-292. doi:10.1080/16066350500053620
- Griffin, C., Bengry-Howell, A., Hackley, C., Mistral, W., & Szmigin, I. (2009). Everytime I do it I absolutely annihilate myself: Loss of (self-) consciousness and loss of memory in young people's drinking narratives. *Sociology*, 43(3), 457- 476. doi: 10.1177/0038038509103201
- Griffin, C., Szmigin, I., Bengry-Howell, A., Hackley, C., & Mistral, W. (2012). Inhabiting the contradictions: Hypersexual femininity and the culture of intoxication among young women in the UK. *Feminism & Psychology*, 1–23. doi: 10.1177/0959353512468860

- Gusfield, J. R. (2003). Passage to play: rituals of drinking time in American society. I M. Douglas (red.), *Constructive drinking. Perspectives on drinking from anthropology* (s. 73-91). London: Routledge
- Harnett, R., Thom, B., Herring, R., & Kelly, M. (2000). Alcohol in transition: towards a model of young men's drinking styles. *Journal of youth studies*, 3(1), 61-77. doi: 10.1080/136762600113040
- Henriksen, Ø. & A. Sande. (1995). *Rus. Fellesskap og regulering*. Oslo. Kommuneforlaget
- Hesse, M., Tutenges, S., & Schlieve, S. (2010). The use of tobacco and cannabis at an international music festival. *European addiction research*, 16(4), 208-212. doi: 10.1159/000317250
- Holmila, M., & Raitasalo, K. (2005). Gender differences in drinking: why do they still exist?. *Addiction*, 100(12), 1763-1769. doi:10.1111/j.1360-0443.2005.01249.x
- Holstein, J.A. & J.F. Gubrium. (2003) *Postmodern interviewing*. Sage publications
- Horverak, Ø. og Bye, E.K. (2007). Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS). *Det norske drikkemønsteret. En studie basert på intervjudata fra 1973 – 2004*. Rapport nr. 2. Oslo. SIRUS.
- Jenkins, R. (2008). *Social identity* (3.utg.). Oxon. Routledge.
- Johnson, P. (2011). 'You Just Get Blocked'. Teenage Drinkers: Reckless Rebellion or Responsible Reproduction?. *Children & Society*, 25(5), 394-405. doi: 10.1111/j.1099-0860.2009.00288.x
- Johnson, P. (2013). 'You think you're a rebel on a big bottle': teenage drinking, peers and performance authenticity. *Journal of Youth Studies*, 16(6), 747-758. doi: 10.1080/13676261.2012.744816

- Johnson, J. (2011). Across the threshold: A comparative Analysis of communitas and rites of passage in sport hazing and initiations. *Canadian Journal of Sociology*, 36(3), 199-228. URL: <https://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/CJS/article/view/8650>
- Järvinen, M. & Room, R. (2007). Youth drinking cultures: European experiences. I M. Järvinen & R. Room (red.), *Youth drinking cultures: European experiences* (s.1-17). Aldershot. Ashgate.
- Järvinen, M. (2003). Drinking rituals and drinking problems in a wet culture. *Addiction Research & Theory*, 11(4), 217-233. doi: 10.1080/13676260701196137
- Järvinen, M., & Østergaard, J. (2008). Governing adolescent drinking. *Youth & society*, 40(3), 377-402. doi: 10.1177/0044118X08318118
- Katainen, A., & Rolando, S. (2014). Adolescents' understandings of binge drinking in Southern and Northern European contexts—cultural variations of ‘controlled loss of control’. *Journal of Youth Studies*, (ahead-of-print), 1-16. doi: 10.1080/13676261.2014.933200
- Keating, C. F., Pomerantz, J., Pommer, S. D., Ritt, S. J., Miller, L. M., & McCormick, J. (2005). Going to College and Unpacking Hazing: A Functional Approach to Decrypting Initiation Practices Among Undergraduates. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 9(2), 104-126. doi: 10.1037/1089-2699.9.2.104
- Kvale, S. & S. Brinkmann (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. (2 utg). Oslo. Gyldendal akademiske
- Lalander, P. (1998). *Anden i flaskan. Alkoholens betydelser i olika ungdomsgrupper*. Stockholm/Stehag. Brutus Östlings Bokförlag Symposion
- Lamont, M. (1992). *Money, morals & manners. The Culture of the French and the American Upper Middle Class*. Chicago. The University of Chicago Press.

- Lamont, M., & Molnár, V. (2002). The study of boundaries in the social sciences. *Annual review of sociology*, 167-195. URL: <http://www.jstor.org/stable/3069239>
- Lie, I.P. med Kahlbom, I. (2011). *Helter og hengehuer: Om alkoholkultur og rusmiddelforebygging i norske studentmiljøer*. Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk(AKAN). URL: <http://akan.no/wpcontent/uploads/2013/10/studentprosjekt.pdf>
- Lindsay, J. (2006). Big Night out in Melbourne: Drinking as an Enactment of Class and Gender, A. *Contemp. Drug Probs.*, 33, 29-62. URL: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/condp33&div=9&g_sent=1&ollection=journals#37
- Lindsay, J. (2009). Young Australians and the staging of intoxication and self-control. *Journal of youth studies*, 12(4), 371-384. doi: 10.1080/13676260902866520
- MacAndrew, C.& Edgerton, R., B. (1970). *Drunken comportment. A social explanation* (2.utg). London. Nelson.
- Martinussen, W. (2004). *Kultursosiologi*. Oslo. Det Norske Samlaget.
- Measham, F. (2002). Doing gender-doing drugs: Conceptualizing the gendering of drugs cultures. *Contemp. Drug Probs.*, 29, 335- 373. URL: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/condp29&div=23&g_sent=1&ollection=journals#347
- Measham, F., & Brain, K. (2005). 'Binge' drinking, British alcohol policy and the new culture of intoxication. *Crime, media, culture*, 1(3), 262-283. doi: 10.1177/1741659005057641
- Miller, J. (2002). The strengths and limits of 'doing gender' for understanding street crime. *Theoretical Criminology*, 6(4), 433-460. doi: 10.1177/136248060200600403

- Nesvåg, S.. (2005). *Alkoholkultur i norsk arbeidsliv. "You could be yourself but where's the Comfort in that"*. Oslo. Department of Psychology, University of Oslo.
- Northcote, J. (2006). Nightclubbing and the search for identity: Making the transition from childhood to adulthood in an urban milieu. *Journal of Youth Studies*, 9(1), 1-16. doi: 10.1080/13676260500523580
- Pedersen, W. (2006). *Bittersøtt. Ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (1990). Drinking games adolescents play. *British journal of addiction*, 85(11), 1483-1490. doi: 10.1111/j.1360-0443.1990.tb01632.x
- Pedersen, W. (1994). Rites of passage in high modernity. *Young*, 2(1), 21-32. doi: 10.1177/110330889400200102
- Pedersen, W. (2013). Alkoholavholdende – En risikogruppe?. *Tidsskrift for Norsk Legeforening 1 (2013)*, 133, 33-36. doi: 10.4045/tidsskr.12.1017
- Pedersen, W. & von Soest, T. (2013). Socialization to binge drinking: a population based, longitudinal study with emphasis on parental influences. *Drug And Alcohol Dependence*. ISSN 0376-8716. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2013.07.028
- Peralta, R. L. (2007). College alcohol use and the embodiment of hegemonic masculinity among European American men. *Sex roles*, 56(11-12), 741-756. doi: 10.1007/s11199-007-9233-1
- Peralta, R. L. (2008). "Alcohol allows you to not be yourself": Toward a structured understanding of alcohol use and gender difference among gay, lesbian, and heterosexual youth. *Journal of drug issues*, 38(2), 373-399. doi: 10.1177/002204260803800201
- Perkins, H. (2007). Misperceptions of peer drinking norms in Canada: Another look at the "reign of error" and its consequences among college students. *Addictive behaviors*, 32(11), 2645-2656. doi: 10.1016/j.addbeh.2007.07.007

- Reith, G. (2004). Consumption and its discontents: addiction, identity and the problems of freedom. *The British journal of sociology*, 55(2), 283-300. doi: 10.1111/j.1468-4446.2004.00019.x
- Rolando, S., Törrönen, J., & Beccaria, F. (2014). Boundaries between adult and youth drinking as expressed by young people in Italy and Finland. *Young*, 22(3), 227-252. doi: 10.1177/1103308814533468
- Room, R. (1975). Normative perspectives on alcohol use and problems. *Journal of drug issues, Fall*, 358-368. Hentet fra: <http://www.robinroom.net/normativ.pdf>
- Room, R. (1985). Dependence and society. *British Journal of Addiction*, 80(2), 133-139. doi: 10.1111/j.1360-0443.1985.tb03263.x
- Room, R. (1998). Controlled drinking as a moral achievement and a social program. In *presentation at a conference: Alcohol Policy and the Welfare State in Consumer Society, Lillehammer, Norway*, 14-18. Hentet fra: <http://www.robinroom.net/moral.htm>
- Room, R., Agar, M., Beckett, J., Bennett, L. A., Casswell, S., Heath, D. B., ... & Waddell, J. O. (1984). Alcohol and Ethnography: A Case of Problem Deflation?[and Comments and Reply]. *Current Anthropology*, 169-191. Hentet fra: <http://www.jstor.prg/stable/2742819>
- Rubin, I.S. & Rubin, H.J. (2005). *Qualitative interviewing. The art of hearing data*. (2.utg.) Thousand Oaks. Sage.
- Rúðólfssdóttir, A. G., & Morgan, P. (2009). 'Alcohol is my friend': Young middle class women discuss their relationship with alcohol. *Journal of community & applied social psychology*, 19(6), 492-505. doi: 10.1002/casp.999
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen. Fagbokforlaget

- Statistisk Sentralbyrå. (2014). Fullførte utdanninger ved universiteter og høyskoler, 2012/2013. Hentet fra: <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/eksuvh/aar/2014-0522> [25.06.2014]
- Statistisk Sentralbyrå. (2014). *Studenter fra universiteter og høyskolen, 1. oktober 2013*. Hentet fra: <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh> [25.06.2014]
- Sande, A. (2002). Intoxication and rite of passage to adulthood in Norway. *Contemp. Drug Probs.*, 29, 277-303. Hentet fra: <http://filecabinet.eschoolview.com/2DC98E7DACEE4611-B421-B74B41C168C6/Norway--Drinking.pdf>
- Sheehan, M., & Ridge, D. (2001). Student Drinking: 'You become really close... you talk about the silly things you did, and we laugh': The role of binge drinking in female secondary students' lives. *Substance use & misuse*, 36(3), 347-372. Hentet fra: <http://informahealthcare.com/doi/abs/10.1081/JA>
- Silver, I. (1996). Role transitions, objects, and identity. *Symbolic Interaction*, 19(1), 1-20. doi: 10.1525/si.1996.19.1.1
- Skeggs, B. (1997). *Formations of Class & Gender. Becoming Respectable*. London. Sage
- Skogen, J. C., Knudsen, A. K., Myrtveit, S. M., & Sivertsen, B. (2014). Abstention, Alcohol Consumption, and Common Somatic Symptoms: the Hordaland Health Study (HUSK). *International journal of behavioral medicine*, 1-8. doi: 10.1007/s12529-014-9407-5
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*, 664-670. Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/2089195>
- Szmigin, I., Griffin, C., Mistral, W., Bengry-Howell, A., Weale, L., & Hackley, C. (2008). Re-framing 'binge drinking' as calculated hedonism: Empirical evidence

from the UK. *International journal of drug policy*, 19(5), 359-366. doi: DOI: 10.1016/j.drugpo.2007.08.009

Tan, A. S. L. (2012). Through the drinking glass: an analysis of the cultural meanings of college drinking. *Journal of Youth Studies*, 15(1), 119-142. doi: 10.1080/13676261.2011.630997

Tefre, E.M., Amundsen, A., Nordlund, S., & Lund, K. E. (2007). Studenter og rusmidler. Bruk av alkohol, tobakk, narkotika og pengespill blant studenter ved Universitetet i Oslo. SIRUS-rapport nr. 4. Hentet fra: http://www.sirus.no/filestore/Import_vedlegg/sirusrap.4.07.pdf

Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3.utg.). Oslo. Fagbokforlaget

Tjora, A.(2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2.utg.) Oslo. Gyldendal Akademiske

Turner, V. (1995). *The ritual process. Structure and anti-structure*. New York. Aldine De Gruyer

Tutenges, S., & Rod, M. H. (2009). 'We got incredibly drunk... it was damned fun': drinking stories among Danish youth. *Journal of youth studies*, 12(4), 355-370. doi: 10.1080/13676260902866496

Tutenges, S. (2013). Stirring up effervescence: an ethnographic study of youth at a nightlife resort. *Leisure studies*, 32(3), 233-248. doi: 10.1080/02614367.2011.627372

Tutenges, S., & Sandberg, S. (2013). Intoxicating stories: The characteristics, contexts and implications of drinking stories among Danish youth. *International Journal of Drug Policy*, 24(6), 538-544. Hentet fra: <http://dx.doi.org/10.1016/j.drugpo.2013.03.011>

van Gennep, A. (1999). *Overgangsriter* (E. Ringen, overs.). Oslo. Pax.

- Wechsler, H., Davenport, A., Dowdall, G., Moeykens, B., & Castillo, S. (1994). Health and behavioral consequences of binge drinking in college: A national survey of students at 140 campuses. *Jama*, 272(21), 1672-1677. doi: 10.1001/jama.1994.03520210056032
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125- 151. doi: 10.1177/0891243287001002002
- Wilcox, P., Winn, S., & Fyvie - Gauld, M. (2005). 'It was nothing to do with the university, it was just the people': the role of social support in the first - year experience of higher education. *Studies in higher education*, 30(6), 707-722. doi: 10.1080/03075070500340036
- Wilsnack, R. W., Vogeltanz, N. D., Wilsnack, S. C., & Harris, T. R. (2000). Gender differences in alcohol consumption and adverse drinking consequences: cross-cultural patterns. *Addiction*, 95(2), 251-265. doi: 10.1046/j.1360-0443.2000.95225112.x
- Workman, T. A. (2001). Finding the meanings of college drinking: An analysis of fraternity drinking stories. *Journal of Health Communication*, 13(4), 427-447. doi: 10.1207/S15327027HC1304_05
- Young, A. M., Morales, M., McCabe, S. E., Boyd, C. J., & d'Arcy, H. (2005). Drinking like a guy: Frequent binge drinking among undergraduate women. *Substance Use & Misuse*, 40(2), 241-267. doi: 10.1081/JA-200048464
- Østergaard, J. (2009). Learning to become an alcohol user: Adolescents taking risks and parents living with uncertainty. *Addiction research & theory*, 17(1), 30-53. doi:10.1080/16066350802161196

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 37 042

Vedlegg / Appendiks

Intervjuguide fadderuka

Bakgrunn: Alder, vokst opp hvor? Foreldres utdanning og yrke. Tidligere utdanning?

Forventninger til å begynne på universitetet: Gledet deg? Spent? Skummelt? Tror du det vil bli vanskelig? Ambisjoner om bestemte karakterer? Planer for yrke seinere?

Forventninger til fadderuka

- Hva slags forventninger hadde du på forhånd til fadderuka?
 - o Hva hadde du hørt fra andre?
 - o Stemte forventningene?
- Hvorfor ville du være med på fadderuka?
- Hva slags opplegg/arrangementer var du med på?
 - o Hvorfor akkurat disse?

Fester i fadderuka

- Hvordan var det å møte de andre for første gang?
 - o Hvordan foregikk det/hva gjorde dere?
- Hvordan var det første festen?
 - o Hva gjorde dere?
 - o Hvordan kom du i kontakt med andre?
 - o Var det annerledes enn på dagtid?
- Hadde dere noe opplegg/leker på festene?
 - o Drikkeleker?
 - Hvis ja: Hva synes du om det? Var de kjente? Pleier du å drive med drikkeleker til vanlig?
- Hvordan var de andre festene i fadderuka?
 - o Noen som var spesielt bra/dårlige?
 - o Dansing? Med gutter/jenter?
- Hvordan var gruppa sammensatt – kjønn, alder, studert før?
 - o Påvirket dette festene? Hvordan?
- Etter festene:
 - o Hvordan var dagen etter festene? Hva snakket dere om?
 - o Har du fått noen gode venner her på universitetet? Har fadderuka spilt noen rolle, tror du?

Alkohol

- Drikker du på festene?
 - o Hvor mye? Like mye hver gang?
 - o Ble du beruset/full?
 - Hvordan merket du det/hva skjedde?
 - Reaksjoner fra andre?
 - o Dårlig dagen etter? Angret/fylleangst?
 - o Drikker du like mye som på andre fester /ikke i fadderuka?
- (Tenkte du igjennom hvor mye du skulle drikke i fadderuka på forhånd?)
- Drikker de fleste andre på festene? Hvor mye?

- Like mye som på andre fester?
- Er det noen som ikke drikker/drikker lite?
 - Hva slags reaksjoner får de?
 - Hvis noen drikker mindre noen dager – hva er grunnene? Hva synes de andre?
- Har det vært bruk av andre rusmidler?

Overskridelser

- Er det noen hendelser eller situasjoner du husker godt fra festene/fadderuka?
 - Hva skjedde? Hvorfor husker du det godt?
 - Var det alkohol involvert?
 - Hva slags reaksjoner hadde de andre? Var dere enige?
- Ble noen veldig fulle/dårlige?
 - Gjorde noe uventet/artig/rart?
 - Pinlig/morsomt?
- Var det noe flørting i fadderuka?
 - Noen som hadde noe på gang? Når begynte det?
 - Skjult eller åpent for andre?
 - Hva synes du om det?
 - Har du selv kjæreste? Ble forholdet satt på noen prøver under fadderuka?

Russetida: Deltok du i russefeiring? Hvor i landet? Var du med på buss? Husker du noen historier fra russetida – noe som gjorde inntrykk på deg? Var det noen fellestrekk mellom russetida og fadderuka? Eller er dette helt ulike saker? Hva er i så fall forskjellene?

Universitetet: Når du nå ser tilbake på det, har det vært en stor overgang for deg å begynne på universitetet? Sosiologer er jo opptatt av normer og regler – har du en følelse av at det er bestemte normer (kjøreregler for hvordan en oppfører seg) som gjelder på universitetet? Forsto du disse normene allerede under fadderuka? Når du ser tilbake på det – gjorde du «dumme ting»? Som du helst skulle vært foruten?

Tidligere erfaring med alkohol

- Første fest/når begynte du drikke?
 - Med hvem? Hvor?
- Drikker du vanligvis?
 - Hvor/ med hvem? I hvilke situasjoner?
- Tidligere fadderuker/folkehøgskole?

Sosiale medier

- Har du tatt bilder/video i løpet av fadderuka?
 - Av hvem/hva? Offentlig? Snapchat?
 - Pleier du å gjøre dette til vanlig?
- Facebook:
 - Blitt venner med mange? Når? Sender du forespørsel selv? Når er det ok å bli venner?

